

ARTURS HANSONS, MĀRA POĻAKOVA

Ukrainu īpašvārdu

ĀTVEIDE LATVIEŠU VALODĀ

IETEIKUMI

Latviešu valodas
aģentūra

UDK 811.161.2`37
Ha460

Latviešu valodas
aģentūra

Hansons, A., Poļakova, M.

Ukraiņu īpašvārdu atveide latviešu valodā. Ieteikumi.

Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2023. 192 lpp.

Zinātniskais konsultants: *Dr. philol.* Igors Koškins

Recenzents: *Dr. philol.* Agris Timuška

Vāka zīmējuma autore: Darja Kalašņikova (*Дар'я Калашнікова*)

Dizainere un maketētāja: Vanda Voiciša

Projekta vadītāja: Santa Logina

Autori pateicas Halisei Zinedinai (*Халисе Зинедин, Halise Zinedin*)
par atsaucību un palīdzību ar Krimas tatāru valodu.

© Arturs Hansons, Māra Poļakova, teksts, 2023

© Darja Kalašņikova (*Дар'я Калашнікова*), vāka zīmējums, 2023

© Latviešu valodas aģentūra, 2023

© Vanda Voiciša, dizains, makets, 2023

ISBN 978-9934-617-43-0

Saturs

Priekšvārds	6
-------------------	---

I. Ieskats ukraiņu valodas vēsturē 8

Ukraiņu valodas tipoloģija	8
----------------------------------	---

Slāvu pirmvalodas periods un ukraiņu pirmdialekti (600–988)	10
--	----

Senukraiņu valodas periods: viduslaiku rusu valoda, baznīcslāvu rakstu valoda, dialekti (988–1349)	12
--	----

Vidusukraiņu valodas periods, jauno laiku rusu literārās valodas izveidošanās un pagrimums (1349–1798)	15
--	----

Jaunukraiņu valodas laikmets un literārās ukraiņu valodas izveidošanās un attīstība (1798. gads–20. gadsimta sākums)	21
--	----

Ukraiņu literārā valoda 20. un 21. gadsimtā. Pārkrievošanas politika un tās sekas	25
--	----

II. Ukrainas vietvārdi un personvārdi 38

Ukrainas vietvārdi	38
--------------------------	----

Apgabalu, rajonu, hromadu un citu administratīvo vienību nosaukumi	40
---	----

Vietvārdu uzbūve	42
------------------------	----

Salikti ģeogrāfiskie nosaukumi	43
--------------------------------------	----

Saliktu ģeogrāfisko nosaukumu koppraktējums	45
---	----

Ukrainas personvārdi	46
Priekšvārdi	46
Uzvārdi	49
Tēvvārdi	53
Ukraiņu personvārdi un rusifikācijas sekas	55

III. Ukraiņu īpašvārdu atveides principi 58

Ukraiņu alfabēts un tā vēsture	58
Uzsvars	62
Palatalizācija	63
Skaņu atdarināšana	65
Patskaņi	65
Divskaņi	71
Līdzskaņi	72
Ukraiņu alfabēts un atveides tabula	79
Gramatizācija un locīšana	82
Vietvārdi	83
Personvārdi	87
Krimas īpašvārdu atveide	88
Krimas vietvārdi	88
Krimas tatāru personvārdi	89
Krimas tatāru īpašvārdu atveides principi	90
Krimas tatāru alfabēts	91
Krimas tatāru latīņu alfabēts un atveide	92
Krimas tatāru kiriliskais alfabēts un iespējamā atveide ...	94
Ukraiņu transliterācija latīņu grafētikā	95
Ukrainismi latviešu valodā	99

IV. Īpašvārdu saraksti	102
Ukrainas vietvārdi	102
Galvenie etnogrāfiskie reģioni	102
Apgabali	104
Ukrainas teritoriālo kopienu (hromadu) centri	107
Reljefs	132
Derīgo izrakteņu atradnes	134
Upes	136
Ezeri, ūdenskrātuves un limāni	140
Krimas vietvārdi	142
Lielākās pilsētas	142
Pilsētas, ciemi un ciemati	143
Ukrainas personvārdi	148
Vīriešu priekšvārdi	148
Sieviešu priekšvārdi	154
Uzvārdi	162
Krimas tatāru personvārdi	175
Vīriešu priekšvārdi	175
Sieviešu priekšvārdi	176
Uzvārdi	177
100 izcili ukraiņi	179
Izmantotā literatūra	186
Tiešsaistes resursi	190
Saīsinājumi	191

Priekšvārds

Ukraiņu īpašvārdi latviešu valodā ilgu laiku ienākuši caur starpniekvalodu – krievu valodu – un viegli uzņemti kā krievu vārdi. Retumis periodikā parādās tiešas atveides gadījumi („Kījiva” „Latvijas Akadēmiski Izglītoto Sieviešu Apvienības Ziņojumos” 1934. gada 15. oktobrī; transliterēts laikraksta nosaukums *Večernij Kijiv* 1957. gada „Literatūrā un Mākslā” un „Rīgas Balsī”; 1935. gada „Valdības Vēstnesī” ir bibliogrāfiska atsauce „Laicens Linard. „Visoki zbori”. Ļiķeratura i Miķetstvo, Charkiv, 1934” u. tml.), taču tie drīzāk ir izņēmumi. „Latvijas padomju enciklopēdijā” (10.1. sēj., 1987) Ukrainas vietvārdi ir atveidoti no krievu valodas (Kijeva, Harkova, Dņepra utt.), bet personvārdi – bieži vien no ukraiņu valodas (*Свидницький* – Svidnickis, *Нечуй-Левицький* – Nečujš-Levickis). Krievu īpašvārdu atveides norādījumu (1966) analītiskajā daļā kā krievu īpašvārdi sniegti nosaukumi „Harkova”, „Sevastopole”, „Simferopole”, bet vietvārdu atveides sarakstos tie nav iekļauti – acīmredzot kā nepiederīgi pie Krievijas vietvārdiem.

„Lielajā pasaules atlantā” (2008) lielākā daļa Ukrainas vietvārdu atveidoti no ukraiņu valodas, bet pazīstamākie atstāti atveidojumā no krievu valodas, t. sk. „Kijeva”, „Dņepra” utt.

Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisija (VVC LVEK) 2017. gadā ieteica Ukrainas vietvārdus atveidot no ukraiņu valodas, bet lielāko pilsētu nosaukumus saglabāt ierastajā atveidē no krievu valodas – „Kijeva”, „Harkova”, „Ļvova”, „Zaporožje”, „Krivoproga”, „Čerņigova”. 2018. gada sākumā VVC LVEK Ukrainas pilsētu nosaukumu atveidošanas noteikumus pārskatīja un ieteica no ukraiņu valodas atveidot arī pilsētu nosaukumus *Запоріжжя* (Zaporižja), *Кривий Ріг* (Krivijriha), *Чернігів* (Čerņihiva) un *Тернопіль* (Ternopiļa). 2022. gadā notikumi apsteidza iestāžu

lēmumus: jau februāra beigās, kad Krievijas armija iebruka Ukrainā, Latvijas Televīzijas ziņu raidījumos un Latvijas ziņu portālos Ukrainas lielāko pilsētu nosaukumus vairs neatveidoja no krievu valodas, kā bija ierasts, bet strauji pārgāja uz atveidi no ukraiņu valodas bez starpniekvalodām. Tā paša gada 9. martā pēc tulkotāju, rakstnieku, publicistu u. c. ierosinājuma VVC LVEK nolēma atlikušos Ukrainas pilsētu nosaukumus latviski apstiprināt atveidē no ukraiņu valodas: *Київ* – Kijiva, *Харків* – Harkiva, *Львів* – Ļviva, *Чорнобиль* – Čornobiļa u. c.

Šajā izdevumā publicētie norādījumi Ukrainas īpašvārdus atveido bez starpniekvalodu palīdzības. Tajos ņemta vērā dažādā īpašvārdu cilme: tirkū un grieķu cilmes īpašvārdu atveidē ierobežota šīm valodām neraksturīgā palatalizācija. Atsevišķos sarakstos doti Krimas tatāru īpašvārdi: lai arī šie vārdi pārstāv citu valodu saimi, tie pieder pie Ukrainas vietvārdiem un personvārdiem.

Šī izdevuma autori sagatavojuši šādas sadaļas:

- Arturs Hansons – atveides norādījumi, atveides tabula, transliterācija, personvārdu saraksti, personvārdu gramatizācija, Krimas tatāru īpašvārdu atveides norādījumi un personvārdu saraksti;
- Māra Poļakova – ukraiņu valodas un tās alfabēta vēsture, personvārdu struktūra, vietvārdu sistēma, vietvārdu saraksti, vietvārdu gramatizācija, ukrainismi, Krimas tatāru vietvārdi.

I Ieskats ukraiņu valodas vēsturē

Ukraiņu valodas tipoloģija

Ukraiņu valoda ir viena no 50 pasaulē izplatītākajām valodām, Ukrainas valsts valoda un mazākumtautību valoda vairākās citās valstīs. Kopumā ukraīniski runā apmēram 40–45 miljoni cilvēku.

Ukraiņu valoda pieder pie indoeiropiešu valodu saimes slāvu valodu grupas, un valodniecībā lielākoties tiek lietota vienkāršota klasifikācija, kurā ukraiņu valodu ieskaita austrumslāvu valodās. Tomēr ukraiņu valodnieki norāda, ka tas darīts galvenokārt ērtības pēc, vadoties pēc ģeogrāfiskās pazīmes. Piem., ukraiņu valodnieks Kostjantins Tiščenko (*Тищенко*) uzsver, ka no 82 ukraiņu valodai raksturīgām fonoloģiskām un morfoloģiskām iezīmēm 34 piemīt tikai ukraiņu valodai, četras – tikai ukraiņu un baltkrievu valodai, turpretī tikai ukraiņu un krievu valodai vien piemītošu iezīmju

nav vispār.¹ (Īpatnības, kas ukraiņu valodai kopīgas ar citām slāvu valodām: 29 – ar augšsorbu un baltkrievu valodu, 27 – ar lejassorbu valodu, 23 – ar čehu un slovāku valodu, 22 – ar poļu valodu, 21 – ar horvātu un bulgāru valodu, 20 – ar serbu un maķedoniešu valodu, 19 – ar izzudušo polabu valodu, 18 – ar slovēņu valodu un 11 – ar krievu valodu.) Leksikas ziņā ukraiņu valoda par 84% sakrīt ar baltkrievu valodu, par 70% – ar poļu valodu, par 68% – ar slovāku valodu un par 62% – ar krievu valodu. Tādējādi nereti dzirdamajiem politiski motivētajiem apgalvojumiem par ukraiņu valodas īpašo radniecīgumu ar krievu valodu nav pietiekama pamata.

Kopš zinātniskās slāvistikas pirmsākumiem 19. gadsimtā, balstoties uz noteiktām kopīgām ģenētiskām pazīmēm, ukraiņu valoda indoeiropiešu ciltskoka modelī aprakstīta kā slāvu pirmvalodas zara un austrumslāvu pirmvalodas atzarojums. Tomēr mūsdienu zinātnē teorija par t. s. „senkrievu valodas vienotību” ir atspēkota, un šajā izdevumā ukraiņu valodas vēsture īsumā izklāstīta saskaņā ar ukrainistikā pieņemtajām nostādnēm.

Ukraiņu etnoss veidojies laikposmā no 6. līdz 16. gadsimtam, integrējoties triju slāvu cilšu – poļanu, derevļanu un siveru – pēctečiem (šajā procesā bija iesaistītas arī irāņu un tirkū valodās runājošas stepes iedzīvotāju grupas), un tā valoda bija trīs no slāvu pirmvalodas cēlušies vietējie dialekti (poļanu, derevļanu un siveru dialekts), kas tikai vēlāk guva nosaukumu „ukraiņu valoda”. Ukraiņu valodā nav saglabājušās citu slāvu cilšu (piem., radimiču, kriviču, vjatiču vai Ilmeņa slāvu) dialektu iezīmes – no to dialektiem izveidojušās mūsdienu baltkrievu un krievu valoda. Kā uzsver ievērojamais valodnieks Jurijš Ševelovs (*Шевельов*, arī *Shevelov*): „Īstā, „dzīvā” ukraiņu valoda nekad nav bijusi „senkrievu” valoda,

¹ Тищенко, К. М. Всеслов'янські складники української мови. *Мандрівець*, 3 (2010); Тищенко, К. М. Правда про походження української мови. *Український Тиждень*, 39 (256), 28.09.–4.10.2012.

nekad nav bijusi „kopkrievu”² valoda, nekad nav bijusi identiska krievu valodai, nav bijusi nedz krievu valodas priekštece, nedz pēctece, nedz nozarojums. Tā radusies no slāvu pirmvalodas un attīstījusies laika posmā no 6. līdz 16. gadsimtam.”³

Slāvu pirmvalodas periods un ukraiņu pirmdialekti (600–988)

Nākamās Ukrainas teritorijā izšķir divas radnieciskas dialektu makrozonas, ko nosacīti sauc par (1) Kijivas-Poļišjas dialektiem un (2) dienvidrietumu jeb Halīcijas-Podiļļas dialektiem (Kijivas-Poļišjas dialekti sajaukumā ar Polackas-Smoļenskas dialektiem ir arī baltkrievu valodas pamatā). Šo un citu seno slāvu dialektu iezīmes tiek rekonstruētas ar fonētiskās, morfoloģiskās un leksikoloģiskās analīzes palīdzību.

Nosacīti viendabīgajā slāvu pirmvalodā (dažādās valodās to sauc *Proto-Slavic*, *Urslawisch*, *праслов'янська мова*) jau tās iziršanas stadijā (6.–8. gadsimts) izzuda savienojumi „līdzskanis + [j]”. Šajā pārmaiņu sērijā protoukraiņu dialekti vienu

² „Kopkrievu valoda” (*общерусский язык*) – „trīsvienīgās krievu tautas” (*троединный русский народ*) jeb Krievijas impēriskās un iredentiskās ideoloģijas teorijas elements. Šajā ideoloģijā krievu nācija (*общерусский народ*) tiek iztēlota kā vēsturiskās Rusu zemes mantiniece, kas it kā sastāv no trim apakšnācijām („lielkrievu, mazkrievu un baltkrievu”). Teorija radusies 17. gadsimta beigās un 18. gadsimta sākumā un kļuva par Krievijas Impērijas un Krievijas Pagaidu valdības oficiālo ideoloģiju, kā arī pamatojumu impērijas ekspansijas centieniem ar mērķi apvienot ukraiņu, baltkrievu un krievu tautu vienā Krievijas tautā. Valodniecībā hipotēzi par „kopkrievu” valodu pirmais izvirzīja krievu zinātnieks Aleksejs Šahmatovs (*Шахматов*), un padomju zinātnē tā kļuva par valdošo.

³ Шевельов, Ю. *Чому общерусский язык, а не вібчоруська мова?* Київ : КМ Academia, 1994, стр. 16.

pārmaiņu – [d] + [j] – īstenoja citādi nekā visi apkārtējie, tādējādi šī, domājams, ir visnenākā protoukraiņu pārmaiņa. Turpmākajā ukraiņu dialektu attīstībā šo pirmējo refleksu lielākoties slēpj vēlākās izmaiņas, un reflekss **дж** sākotnējā veidolā saglabājies boiku un lemku izloksnēs Ukrainas rietumos (*ходжу, пряджа*), reliktu veidā arī citur. Mūsdienu ukraiņu valodā *kv* refleksi [ĕ²] priekšā lielākoties ir **цв**, tomēr vietumis sastopams arī **кв**. Kijivas-Poļišjas dialektos pakalējo aukslējeņu otrā palatalizācija spēkā nav bijusi, savukārt Halīcijas-Podiļļas dialektos palatalizācija ir notikusi: *цвѣт – квѣт, звѣзда – квѣзда*. Halīcijas-Podiļļas reģiona inovācija attiecīgo reģionu norobežojusi no rietumiem, bet Kijivas-Poļišjas reģiona konservatīvisms norobežojies no ziemeļaustrumiem.

Ukraiņu pirmdialektos grupas *tl*, *dl* un *dm* zaudēja pirmo komponentu (*плету: плела*). Tādas pašas pārmaiņas norisinājās līdzās pastāvošajos krievu, baltkrievu un bulgāru pirmdialektos, taču to nebija poļu un slovāku pirmdialektos.

Denalizācija ([ĕ] pārveidošanās par [ja]) visos austrumslāvu dialektos norisinājās ne vēlāk par 10. gadsimta vidu, taču Kijivas-Poļišjas reģionā tas noticis tikai uzsvērtā pozīcijā (*нямиѣ, курпретї неѣ* – līdzskanis [e] priekšā nemīkstināts). Šī īpatnība ilgi saglabājusies ģeogrāfiskajos nosaukumos, piem., *Принеть* (tagad *Прин'ять*), *Любеч*.

Halīcijas-Podiļļas un Kijivas-Poļišjas dialektos saglabājusies senākā līdzskaņu cietība [e] priekšā un klāt nākusi palatalizācija tikai [i] un [ĕ] priekšā. Palatalizētie **н'** un **л'** izveidojās kā *nj* un *lj* refleksi. Savukārt [j] priekšā slāvu pirmvalodai raksturīgo *ŷ* jau ilgi pirms rakstu perioda sākuma nomainīja nevis [ъ], kā citās pozīcijās, bet [y] (*мию, Киѣв*), attiecīgi [j] priekšā [i] nepārtapa par [ъ] un saglabājās (*шия*). Nav iespējams secināt, ka būtu notikusi fonoloģiski nozīmīgu intonāciju un garumu šķiršana neuzsvērtās un vēlāk arī uzsvērtās zilbēs, savukārt daudzos krievu valodas dialektos un vēlīnākos rakstu pieminekļos to pēdas saglabājušās.

Vēl pirms rakstu perioda aizsākās ukraiņu valodai raksturīgā [o] pārveidošanās par [i], kas noslēdzās ar **i** (un, ar zināmiem ierobežojumiem, **e**) parādīšanos 17. gadsimtā.

Tādējādi jau vēlīnajā pirmsrakstu periodā dienvidrietumu reģionu austrumslāvu dialekti bija noformējušies divās – Halīcijas-Podiļļas un Kijivas-Poļisjas – grupās, kas savā attīstībā atšķīrās no valodas, kādā runāts ziemeļos un ziemeļaustrumos no to areāla. Šo abu reģionu inovācijas kļuva par pamatu ukraiņu valodai, turpretī Polackas-Smoļenskas reģiona un Muromas-Rjazaņas reģiona dialektu inovācijas ukraiņu pirmdialektos netika pieņemtas, lai gan vēlīnākā periodā ir notikuši līdzīgi jauninājumi (pleofonija jeb pilnskanība, nazālā patskaņa [ɔ] denazalizēšanās par **u**, kopējas izmaiņas tajās sākuma zilbēs, kas sākās ar **j**, kā arī **je-** pārtapšana par **o-** (piem., *ocihb*)).

Tādējādi secināms, ka dzīvā, „neradītā” ukraiņu valoda – pretstatā literārajām valodām, kas radušās, mainījušās un dažkārt arī vairs netiek runātas, – vienlaidu attīstības procesā pastāv aptuveni 1300 gadus.

Senukraiņu valodas periods: viduslaiku rusu valoda, baznīcslāvu rakstu valoda, dialekti (988–1349)

Ukraiņu valodas attīstībā nozīmīga loma bija arī t. s. baznīcslāvu valodai – pirmajai slāvu rakstu un literārajai valodai, kas uz dienvidslāvu dialektu pamata mākslīgi radīta 9. gadsimta sešdesmitajos gados un izmantoja glagolisko rakstību. Visās slāvu teritorijās baznīcslāvu tekstos pakāpeniski parādījās vietējo dialektu iezīmes, un arī pēc kristīgās ticības pieņemšanas (988–989) ukraiņu valodas areālā tapušajos tekstos bez grūtībām

saskatāmas fonoloģiskas, morfoloģiskas, leksiskas un sintaktiskas īpatnības. Tādējādi mākslīgi radītā valoda, kas nākamās Ukrainas teritorijā nokļuva, pielāgota senbulgāru valodas īpatnībām, pakāpeniski kļuva par t. s. ukraiņu redakcijas baznīcslāvu valodu, kurā tapa reliģiski teksti (t. s. „Spreidiķis par likumu un žēlastību”, kura autors ir nākamais Kijivas metropolīts Ilarions (*О законъ Моисѣомъ данѣтъмъ, и о благодѣти*, 1037–1050), „Ostromira evaņģēlijs” (*Остромирове Євангеліє*, 1056–1057), „Krilosas evaņģēlijs” (*Крилоське (Галицьке) Євангеліє*, 1144), „Dobriilo evaņģēlijs” (*Добрилове Євангеліє*, 1164) u. c.).

Līdztekus baznīcslāvu rakstu valodai uz vietējo slāvu dialektu pamata laicīgajā jomā izveidojās rakstība, ar kuru aizsākās jauns laikmets – senukraiņu valodas (kad runa ir par seno ukraiņu apdzīvoto teritoriju) jeb seno rusu valodas (kad runa ir par visu senās Rusu zemes (*Русь*) teritoriju) periods. Abi glotonīmi ir mūsdienu termini, jo agrīno viduslaiku avotos apzīmējums *роусьскый языкъ* attiecināts vienīgi uz skandināvu vikingu karotājiem un viņu valodu (ar vārdu *языкъ* parasti tiek apzīmēta tauta). Vēlāk, 12. gadsimta beigās, par rusiem (*роусь, русь*) tekstos sāk saukt Rusu zemes jeb Kijivas valsts iedzīvotājus neatkarīgi no tautības, un šāds vārda lietojums saglabājies arī pēc šīs valsts iziršanas: gan Polijas valstī, gan Lietuvas Dižkunigaitijā šo kādreizējo Kijivas valsts teritoriju turpināja dēvēt par *Русь, Руська земля* (latīņu val. vismaz kopš 13. gadsimta – *Russia*), savukārt tajā dzīvojošo nosaukums bija *русь*, vienskaitlī *русин*, vēlāk dažkārt *русак* (latīņu val. kopš 11. gadsimta – *Rutheni*), un šajā laikposmā tas jau ir etnonīms.

Rusu zemes slāvu valodās runājošie iedzīvotāji sarunvalodā izmantoja savus vietējos dialektus, bet rakstos lietoja divas valodas: reliģiskajā jomā – baznīcslāvu valodu ukraiņu redakcijā; laicīgajā jomā – rakstu valodu uz tautas valodas pamata ar zināmām koinē (kopvalodas) iezīmēm. Saglabājušies laicīgajā valodā rakstīti teksti, kas attiecas uz tieslietu un pārvaldības jomu: „Rusu

tiesa” (*Правда роусьская*, 11.–12. gadsimts), „Stāsts par pagājušajiem gadiem” (*Повѣсть временныхъ лѣтъ*, 11. gadsimts un 12. gadsimta sākums), „Kijivas hronika” (*Київський літопис*, 12. gadsimts), „Halīcijas-Volīnijas hronika” (*Галицько-Волинський літопис*, 13. gadsimts). Visas šīs valodas parasti dēvēja par „slāvu valodu” (*словѣньскы языкъ*) un acīmredzot uzskatīja par vienas valodas paveidiem.

No pārmaiņām šajā laikposmā būtiskākā bija *ь, *ѣ (t. s. jeru) izzušana vai pārvēršanās citos patskaņos. Šā procesa rezultātā radās jaunas slēgtās zilbes, kurās patskaņi *o* un *e* pārveidojās citos patskaņos – tādējādi radušās mūsdienu ukraiņu valodai raksturīgās mijas, piem., *смил/смолю* vai *шість/шесту*. Nozīmīgs process bija arī *z* [h] izveidošanās no senā *z* [g], kā arī lūpeņu un *p* [r] cietināšanas aizsākums.

Morfoloģijā iezīmīga ir darbības vārdu formu attīstīšanās. Piem., darbības vārdā *єсмо* 'esam' nostiprinājās mūsdienu ukraiņu valodas tagadnes daudzskaitļa 1. personas normatīvā galotne **-мо**, kas pamazām tika vispārināta visu darbības vārdu paradīgmā (*знаємо* 'zinām', *імо* 'ēdam', *розновімо* 'stāstām'). Šajā laikposmā izzuda senie darbības vārdu laiki imperfekts un aorists.

Rusu valdnieku savstarpējo nesaskaņu un mongoļu iebrukumu dēļ 13. un 14. gadsimtā notika ievērojama iedzīvotāju migrācija no Ukrainas vidienes un ziemeļiem rietumu virzienā, tādējādi izveidojās rietumu un ziemeļrietumu ukraiņu dialekti, piem., Dņisteras piekrastes dialekti, Sjanas piekrastes dialekti, boiku un lemku dialekti, kā arī 14. gadsimtā – Poļisjas rietumu dialekti, Bukovinas-Pokutjas dialekti un huculu dialekts.

Senukraiņu periods valodas attīstībā turpinājās līdz aptuveni 14. gadsimta vidum.

Vidusukraiņu valodas periods, jauno laiku rusu literārās valodas izveidošanās un pagrimums (1349–1798)

Jauns laikmets valodas attīstībā sākās 14. gadsimta vidū, kad agrākās Kijivas Rusu valsts austrumu un rietumu daļu bija okupējuši mongoļi, savukārt viss pārējais reģions pamazām iekļāvās Lietuvas Dižkunigaitijas (lielākā daļa ukraiņu un arī baltkrievu novadu) un Polijas Karalistes (Halīcijas Rusu novads, Rietumu Podiļļa, Belzas un Holmas novads) sastāvā un nokļuva Rietumeiropas kultūras ietekmē.

Šajā laikposmā zinātnieki sāka apzināties slāvu valodu daudzveidību: kādreizējās Kijivas valsts iedzīvotāju⁴ un Maskavas kņazistes iedzīvotāju valoda parasti tika šķirtas. Piem., Adama Bohoriča (*Bohorič*) gramatikā *Arcticae horulae* (1584) bija nodaļa ar zīmīgu nosaukumu *De orthographia Rutenica et Moshovitica*. Savukārt Maskavas valstī to dokumentu valodu, kas bija tapuši ukraiņu zemēs, sauca par „lietuviešu valodu” (*литовский язык*). Veicinot valodas normu attīstību, parādījās pirmie drukātie izdevumi, kas bija paredzēti tieši „rusiniem” (ukraiņiem un baltkrieviem; citkārt baltkrievus pieskaitīja pie lietuviešiem (*Lithuani*), kurpretī Maskavas valsts teritorijā dzīvojošos dēvēja par „maskaviešiem” (*Mosci*)).⁵

⁴ Dižkunigaitis Ģedimins acīmredzot bija pirmais Lietuvas valdnieks, kura tituls bija *Gedeminne Dei gratia Letphinorum Ruthenorumque rex, princeps et dux Semigallie* (Ģedimins, ar Dieva žēlastību lietuvju un rutēņu karalis, Zemgales valdnieks un hercogs), savukārt valsti viņš dēvēja par *regnum Letuinorum et multorum Ruthenorum* (Lietuvju un daudzu rutēņu valsti).

⁵ Šādi nosaukumi bija arī citās tālaika valodās, sal., piem., ar poļu vēsturnieka Jana Lasicka (*Łasicki*) traktātu *De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum religione, sacrificiis, nuptiarum, funerum ritu* (1582) vai portugāļu dzejnieka Luiša Vaša de Kamoiša (*de Camões*) vārsnām poēmā *Os Lusíadas*: „Entre este mar e o Tánais vive estranha / Gente: Rutenos, Moscos e Livónios, / Sármatas outro tempo.”

Polijas valstī iekļautajās teritorijās 1433. gadā, unificējot tiesu sistēmu, tika pārtraukta *ius ruthenicale* izmantošana un par lietvedības valodu kļuva latīņu valoda, savukārt Lietuvas Dižkunigaitijā par pārvaldes un tiesu valodu turpināja kalpot uz Volīnijas-Poļišjas dialektu pamata tapusī rusu valoda (*руска(А)* jeb *руска(А) мова*, arī *роус(ь)кѹ* jeb *рус(ь)кѹ АЗЫКЪ*; baltkrievu novados *руски езыкѹ*; latīniski *lingua ruthenica* jeb *lingua ruthena*), kurā parādījās arvien vairāk baltkrievu valodas iezīmju, it īpaši to, kas bija kopīgas ziemeļukraiņu un dienvidbaltkrievu dialektiem (piem., [e] un [ě] šķiršana uzsvērtā pozīcijā, nepalatalizēts [r], [ž], [č], [š]). Rusu valoda kļuva par īpatnēju koinē un Austrumeiropā dažkārt tika izmantota diplomātijā.

Reliģijas jomā lietotā baznīcslāvu valoda 14. un 15. gadsimta mijā tika reformēta – attīrīta no sarunvalodas iezīmēm un tuvināta bulgāru un serbu paraugiem. Tas to attālināja gan no tautas, gan no kancelejas valodas. Izveidojās t. s. diglosija, proti, ukraiņiem bija divas literārās valodas: visai nesaprotama baznīcslāvu valoda un rusu valoda, kuras pamatā bija baltkrievu valoda. Par rusu valodas izplatības mērogu liecina dokumenti, kas tajā rakstīti Moldovā (kura 14. un 15. gadsimtā bija lielā mērā ukraiņu apdzīvota) un kozaku apdzīvotajos apgabalos, kā arī citur.

„Attīrītajai” baznīcslāvu valodai Ukrainā nebija ilgs mūžs. Daļēji reformācijas ietekmē radās vēlēšanās baznīcas valodu padarīt saprotamu, un teksti liecina par mēģinājumiem abas literārās valodas apvienot. Spilgtākais no tiem ir t. s. „Peresopnicjas evaņģēlijs” (*Пересопницьке Євангеліє*, 1556–1561; starp citu, Ukrainas prezidenti inaugurācijas laikā zvēr, liekot roku uz Konstitūcijas un šā evaņģēlija), kā arī visai daudzi t. s. didaktisko evaņģēliju manuskripti, kas saglabājušies no vēlākām desmitgadēm. Taču 1569. gadā noslēgtā Ļubļinas ūnija likvidēja robežu starp Poliju un Lietuvu, un gandrīz visi ukraiņu novadi nokļuva jaunizveidotās Polijas-Lietuvas valsts sastāvā (izņēmums bija Aizkarpatu novadi, kuri jau kopš viduslaikiem ietilpa Ungārijas

Karalistē, un Bukovina, kas bija daļa no Moldovas valsts). Poļu valoda, kas nesen bija kļuvusi par vienu no spēcīgākajām tālaika Eiropas kultūrvalodām, spēcīgi ietekmēja rusu valodu, kura ukraiņu novados jau bija sākusi zaudēt baltkrievu valodai raksturīgās iezīmes, un tagad tās vienkārši izzuda. Rusu valoda pielāgojās vietējiem dialektiem un, nu jau dēvēta par *prosta mova* (sal. vācu *gemeine Sprache*), ar nelielu baznīcslāvu un ievērojamu poļu valodas elementu piejaukumu tika lietota privātajā sarakstē, laicīgajās dziesmās, memuāros, pasakās, dažās hronikās un arī didaktiskajos evaņģēlijos. Tomēr tās sociālais statuss bija zems, un attīstība notika ļoti lēni: Polijas-Lietuvas valstī ukraiņu nacionālās institūcijas neeksistēja, elite pārpoļojās, ukraiņu pilsētas vairs nebija nozīmīgi kultūras un politiskās dzīves centri. Diglosijas vietā faktiski bija izveidojusies triglosija, kurā dominēja poļu valoda.

Šajos apstākļos vienīgais rīcībspējīgais intelektuālais spēks bija garīdznieki. Poļu kontrreformācijas kustības ietekmē ukraiņu (un baltkrievu) intelektuāļiem, kas bija apvienojušies brālību skolās, par vadoņiem kļuva garīdznieki, kuri par īsteno un seno uzskatīja baznīcslāvu valodu. Tieši ukraiņu (un daļēji baltkrievu) novadi no 16. gadsimta otrās puses kļuva par jaudīgākajiem baznīcslāvu kultūras centriem: 1581. gadā iznāca pirmā drukātā baznīcslāvu Bībele, cita pēc citas tika laistas klajā vārdnīcas un gramatikas. Tomēr atjaunot tīru baznīcslāvu valodu neizdevās, jo tajā, aizstājot nesaprotamos senslāvismus, iekļuva ne mazums tautas valodas elementu – sintaktiskās konstrukcijas, frazeoloģismi u. c. Šī atjaunotā baznīcslāvu valoda tiem ukraiņiem, kas nebija pilnīgi pārpoļoti, kļuva par literāro valodu, un sabiedrībā izveidojās jauna diglosija: baznīcslāvu valoda (*славенорускiй*) un sarunvaloda (*prosta mova*). Pirmajā tapa liturģiskās grāmatas, mācītu vīru dzeja, lugas un teoloģiski teksti, otrajā – privāti dokumenti, pasakas utt.; bija daudz starppakāpju. Dzīvā tautas sarunvaloda atspoguļojas, piem., Jakuba Gavatoviča (*Гаватович*) 17. gadsimta sākumā rakstītajās teātra intermēdijās.

Pēc 1648. gada nacionālās revolūcijas un autonomas Hetmaņvalsts (*Гетьманщина*) nodibināšanas Dņipras austrumkrastā sarunvaloda, laikabiedru dēvēta arī par „kozaku valodu” (*козацький язык*), plaši tika lietota dokumentos, un to var sākt uzskatīt par nacionālu literāro valodu⁶. Kaut arī netrūka dialektu elementu, šai valodai bija raksturīga relatīvi augsta standartizācija, ko palīdzēja nodrošināt arī Kijivas Mohilas akadēmija, kurā tika skoloti „kancelejisti” – valsts institūciju ierēdņi, kas bija galvenie tekstu radītāji. Šis Ukrainas vēstures periods atspoguļots arī t. s. kozaku hronikās (*козацькі літописи*), kas tapušas 17. gadsimtā un 18. gadsimta sākumā. Nozīmīgākās no tām ir „Aculiecinieka hronika” (*Літопис Самовидця*), „Samijlo Veličko hronika” (*Літопис Самійла Величка*) un „Hrihorija Hrabjankas hronika” (*Літопис Григорія Грабянки*). Tās rakstītas dzīvā tautas valodā, kurā netrūkst arī polonismu un baznīcslāvismu, un pauž kvēlu patriotismu, interesi par ukraiņu valstiskuma vēsturi un pašnoteikšanās centienus.

Pēc 1654. gada Perejaslavas vienošanās un 1667. gada Andrusovas pamiera ukraiņu zinātnieki, to skaitā no 1632. gadā dibinātās Kijivas kolēģijas (vēlāk – Kijivas Mohilas akadēmija), kļuva par ievērojamiem kultūras darbiniekiem Krievijā, arī cara galmā. Baznīcslāvu valoda un *prosta mova*⁷ kā Hetmaņvalsts rakstu

⁶ Mūsdienų publikācijās šai valodai ir dažādi nosaukumi – „senukraiņu valoda”, „kancelejas valoda”, „rakstu valoda”, „kancelejas ukraiņu valoda”.

⁷ 17. gadsimtā visā Polijas-Lietuvas kopvalsts „rusu” teritorijā lietoto valodu Maskavā dēvēja par „baltkrievu valodu” (*белорусский язык*). Interesanti, ka Hetmaņvalsts avotos ir ļoti maz liecību par to, kā uztverta Maskavijas valoda, tikai retumis pieminēts, ka kāds „runājis maskaviski” (*говорил по-московски*) vai pat „neķitri nolamājis pēc Maskavas paražas” (*выбранил матерно звучаем московским*). Nav liecību, ka Hetmaņvalsts iestādēs šī valoda nebūtu saprotama. Oficiālas vēstules maskaviešiem tika rakstītas „kozaku valodā”, un Maskavā tās tulkoja krieviski (*тапа списки з письма белоруского*; vēlāk – 18. gadsimta pirmajā pusē – Pēterburgas valdībā to jau sauca par mazkrievu valodu (*малороссийский язык*), saziņai joprojām līga tulkus un tulkotājus).

valodas nokļuva Maskavijā un spēcīgi ietekmēja krievu valodu, kaut gan valdība ar šo ietekmi cīnījās: jau 1627. gadā cars bija devis pirmo pavēli sadedzināt visas ukraiņu grāmatas, „lai pasaulē nevairotu jukas”. Hetmaņvalstī senukraiņu valoda (*prosta mova*) turpināja funkcionēt kā pārvaldes valoda, taču tajā tika rakstīti arī sprediķi, pamācību evaņģēliji, svēto dzīvesstāsti, dramaturģiski teksti, tapa gramatikas, vārdnīcas un vēsturiski sacerējumi. Tomēr pēc hetmaņa Mazepas sakāves kaujā pie Poltavas 1709. gadā kozaku teritorijas pakāpeniski kļuva par Krievijas koloniju. Pārnacionālās baznīcslāvu valodas vietā nāca krievu valoda, un, ņemot vērā, cik liela nozīme literārās krievu valodas struktūrā bija tieši baznīcslāvu valodai, šī pāreja notika viegli. Tas ļauj saprast, kāpēc pat vēl 19. gadsimta sākumā ukraiņu rakstnieki arī pretkrieviska rakstura tekstus (piem., *Ода на рабство* („Oda verdzībai”), *Исторія Русовъ* („Rusu vēsture”)) rakstīja krieviski. Savukārt senukraiņu valoda saglabājās kā pārvaldes valoda līdz 1780.–1784. gadam, kad Katrīna II tās vietā pavēlēja lietot krievu valodu. *Prosta mova* palika privātai lietošanai, dziesmām, satīrām u. c. tekstiem, kas nebija domāti drukāšanai. Diglosijas situācija turpinājās, tikai baznīcslāvu valodas vietā bija nākusi krievu valoda.

Krievijas valdības politikas ietekmē (18. gadsimtā tika izsludinātas sešas cara pavēles par ukraiņu drukāto materiālu cenzūru un izglītības pārkrievošanu) un daļēji arī tāpēc, ka atsevišķi kozaku politiķi vēlējās nostiprināt savu stāvokli Krievijas Impērijā, 18. gadsimtā iepriekš literārajā valodā sarakstītie sacerējumi vairs netika drukāti un par Krievijas Impērijā iekļauto ukraiņu teritoriju literāro valodu faktiski kļuva krievu valoda. No 18. gadsimta saglabājušies tikai manuskripti, kuros ukraiņu valoda lietota humoristiskā kontekstā. Polijas-Lietuvas valstī palikušajās ukraiņu teritorijās 1696. gadā par valsts un pārvaldes valodu tika pasludināta poļu valoda, un rusu valoda saglabājās galvenokārt katehētikas, homilētikas un baznīcas dziesmu jomā.

Valodas iekšējās attīstības aspektā pieminama t. s. garo līdzskaņu izveidošanās (piem., vārdā *знання*); protētisko skaneņu parādīšanās (piem., *она, улица* kļūst par *вона, вулиця*); cietā [l] labializācija zilbes beigās (*читав*, kurpretī *читала*); visu šņāceņu galīgā cietināšana (toties līdzšinējais [c'], izņemot dažas pozīcijas, saglabājas mīksts); par *i* kļūst no *ъ* radušies patskaņi un patskaņi jaunajās slēgtajās zilbēs; jauna fonoloģiska *r* ieviešana pirmkārt no poļu valodas aizgūtās leksēmās (*грунт, ганок*); *ф* ieviešana (galvenokārt aizguvumos no poļu valodas, piem., *фальшивий* 'viltus'), jaunu skaņu („jauno divkomponentu līdzskaņu”) **дж, дз** (*джерело, дзвінок*) parādīšanās u. c. Morfoloģijas attīstībā 15. gadsimtā iezīmīga mūsdienu ukraiņu valodai raksturīgās sintētiskās nākotnes formas izveidošanās (*битиму, ночоватимуть*), pavēles izteiksmē daudzskaitļa otrajā personā galotni *-те* aizstāj *-ть* (*несить!* 'nesiet!'), īpašības vārdiem divzilbju un trīszilbju galotņu vietā nāk vienzilbes (*мал-ая* > *мал-а* 'maza') un divzilbju galotnes (*мал-аєго* > *мал-ого* 'mazs' (vienskaitļa ģenitīvā)).

Šajā laika posmā kozaku apdzīvotajās teritorijās (no Piedņipras Ukrainas līdz Slobidu Ukrainai un Kubaņai) kā jauni jaukti dialekti izveidojās ārkārtīgi viendabīgi ukraiņu valodas dienvidaustrumu dialekti, kas vēlāk, 19. gadsimtā, kļuva par pamatu jaunajai (literārajai) ukraiņu valodai. Vienlaikus, sākot ar 16. gadsimta beigām, reti apdzīvotajā Slobidu Ukrainā uz dzīvi sāka apmesties kolonisti no Krievijas. 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimtā ieceļotāju no Krievijas kļuva arvien vairāk, un līdz 19. gadsimta beigām rūpniecības pilsētās viņi jau bija vairākumā.

Jaunukraiņu valodas laikmets un literārās ukraiņu valodas izveidošanās un attīstība (1798. gads–20. gadsimta sākums)

18. gadsimtā ukraiņu elite Polijas Karalistē turpināja pārpoļoties, savukārt Krievijas Impērijā tā sāka pārkrievoties. Reģionos, kas nebija nokļuvuši Krievijas Impērijas sastāvā, rakstos joprojām lietoja kancelejas ukraiņu valodu (*prosta mova*) un ukraiņu redakcijas baznīcslāvu valodu, turpretī Krievijas teritorijā tās izgāja no aprites. Pēc pirmās Polijas dalīšanas Austrijā tika nodibināta Halīcijas-Volodimirijas Karaliste (*Königreich Galizien und Lodomerien, Королівство Галичини і Володимирії*), kuras pārvaldē un skolās bija atļauts turpināt lietot rusu jeb rutēņu valodu. Pēc otrās un trešās Polijas dalīšanas lielākā daļa Labā krasta Ukrainas nokļuva Krievijas sastāvā.

1798. gadā klajā nāca pirmās trīs Ivana Kotļarevska (*Котляревський*) „Eneīdas” daļas. Šī satīriskā poēma bija ārkārtīgi veiksmīgs ukraiņu valodā – uz Poltavas dialekta pamata – sarakstīts teksts, kam bija ļoti daudz lasītāju. Tomēr īsts lūzums ukraiņu literārās valodas attīstībā notika tad, kad Eiropas romantisms un ar to saistītās nacionālās atmodas kustības (un jaunu slāvu literāro valodu, pirmkārt čehu un serbu, veidošanās) iedvesmoja arī ukraiņus. Tarasa Ševčenko (*Шевченко*) dzejā, sākot jau ar krājumu „Kobzars” (*Кобзар*, 1840), laikabiedrus aizgrāba ne tikai saturs, bet arī valoda, kas balstījās ne tikai T. Ševčenko dzimtās Dņipras vidusteces dialektos, bet galvenokārt literāro priekšteču valodā (ieskaitot arhaismus un baznīcslāvismus) un dažādu ukraiņu novadu folklorā. T. Ševčenko nozīmi ukraiņu valodas un nācijas attīstībā palīdz izprast valodnieka J. Ševeļova sacītais: „Pretēji vispārpieņemtajām teorijām, ka literārā valoda attīstās politisko kustību rezultātā,

ukraiņu literārā valoda piedāvā lingvistiskās attīstības „brīnumu”, no kura piedzima politiska kustība. Ševčenko un Kuļiša lingvistiskais veikums nolīdzinājis ceļu politisku partiju, valstu, armiju tapšanai, kariem, cīņām un konfliktiem. Paradoksu mīļotāji var sacīt, ka dzejnieks radīja valodu un šī valoda radīja nāciju.”⁸

Savukārt Austroungārijas Impērijā halīciešu literārais pulciņš „Rusu trijotne” (*Руська трійця*) 1837. gadā nodrukāja almanahu „Dņisteras nāra” (*Русалка днїстровая*), kurā apkopotas ukraiņu tautasdziesmas, oriģināldzeja, tulkojumi un ziņas par seniem manuskriptiem. Pirmo reizi tika izmantota fonētiskā pareizrakstības sistēma, kas izraisīja t. s. „alfabēta karus” (1859–1861), pamudinot Austrijas valdību uzspiest rutēņu valodai latīņu alfabētu; mēģinājums bija neveiksmīgs. Halīcijā šī pareizrakstība neieviesās, taču kļuva par pamatu vēlākajām ukraiņu fonētiskās rakstības sistēmām un galu galā mūsdienu ukraiņu alfabētam.

Halīciešu intelektuāļi, kas, atšķirībā no Krievijai pakļautās Ukrainas laicīgajiem rakstniekiem, bija gandrīz tikai grieķu katoļu priesteri, jau kopš 19. gadsimta trīsdesmitajiem gadiem aktīvi pētīja ukraiņu valodu, aprakstīja to un rakstīja tajā dažādus tekstus. Pēc 1848.–1849. gada revolūcijas „rutēņu valoda” kļuva par vienu no Austrijas valsts oficiālajām valodām. Kaut arī „rutēņiem” (Austrijā) un „mazkrieviem” (Krievijā) bija atšķirīgs nosaukums, viņi allaž uzskatījuši sevi par vienu tautu ar vienu – „rutēņu jeb mazkrievu” – valodu (tieši tā rakstīts dažās 19. gadsimta gramatikās).

Halīcijas ukrainofili T. Ševčenko valodas ietekmē sāka pieņemt valodas normas, kuru pamatā bija dienvidaustrumu dialekti. Viņi arī sāka lietot nosaukumus „Ukraina”, „ukraiņi” un „ukraiņu valoda”. Tomēr T. Ševčenko bija radījis vienīgi dzejas tekstus. Tikai 19. gadsimta sešdesmitajos gados citi (piem., rakstnieks, publicists un tulkotājs Panteleimons Kuļišs (*Куліш*), tulkotājs

⁸ Shevelov, G. Y. Evolution of the Ukrainian Literary Language. *Rethinking Ukrainian History*. Ed. I. Edited by L. Rudnytsky, J.-P. Himka. Edmonton: The Canadian Institute of Ukrainian Studies, The University of Alberta, 1981, 227 p.

Pilips Moračevskis (*Морачевський*) sāka veidot daudzfunkcionālu ukraiņu valodu un centās to mācīt svētdienas skolās, kas ukraiņu novados sāka veidoties no 1859. gada. Tieši P. Kuļišs izstrādāja jaunu pareizrakstības sistēmu – fonētisku, bez baznīcslāvu burtiem *ъ* un *ь*, toties ieviešot alfabētā latīņu burtu **g** skaņas [g] atveidošanai.

Krievijas administrācija uz ukraiņu centieniem reaģēja, aizliedzot gan ukraiņu valodu, gan tās standartizāciju (1863. gadā tika izsūtīts t.s. Valujeva cirkulārs⁹, 1876. gadā Emsas lēmums¹⁰). Sākumā šo likumu ievērošana grāmatniecībā gan netika konsekventi kontrolēta, progresīvajiem ukraiņu muižniekiem bija izdevies piekukuļot cenzoru, un dažus gadus Krievijas Impērijā iznāca pat vairāk ukraiņu grāmatu nekā Austrijas Halīcijā. Tiesa, 1890. gadā situācija mainījās. Tomēr šiem aizliegumiem bija milzīga ietekme. Tie būtībā apturēja ukraiņu sabiedrības modernizāciju: cenzūrai cauri izlauzās ļoti neliela daļa tekstu, galvenokārt ļoti vienkārši satura ziņā; vispār neiznāca periodiskie izdevumi; ukraiņi nenotika būtiskas diskusijas, netapa laikmetīgi teksti ne daiļliteratūrā, ne zinātnē, nenotika mācības ne skolās – visā Krievijas Impērijā nebija nevienas legālas ukraiņu skolas –, ne augstskolās. Tas viss grāva ukraiņu valodas prestižu, un pamazām arī paši ukraiņi sāka noticēt impērijas uztieptajai idejai, ka ukraiņu valoda ir neizglītotu laucinieku

⁹ Tajā bija sacīts: „Nekādas atsevišķas mazkrievu valodas nav bijis, nav un nevar būt,” – kā arī: „Viņu dialekts, ko lieto prastā tauta, ir tā pati krievu valoda, ko ietekmējusi Polija.” Mēnesi pirms šī cirkulāra iekšlietu ministrs Pjotrs Valujevs (*Валуев*) bija laidis klajā slepenu cara Aleksandra II apstiprinātu rīkojumu, ar kuru aizliedza ukraiņu valodu lietot reliģiskajā literatūrā, mācību grāmatās un visos zemniekiem drukātajos periodiskajos izdevumos.

¹⁰ Šis cara lēmums bija tēmeļs ne tikai uz valodu vien. Kā raksta Oksana Zabužko (*Забужко*): „Domāts tika nevis par valodu, bet par to, lai ukraiņiem nobloķētu iespēju „modernizēties savā etniskajā zemē”, izmestu mūs kā nāciju „no vēstures vilciena” (vajadzības gadījumā arī burtiski – kā 1901. gadā no vilciena izmeta Harkivas Zemes bankas pārvaldes vadītāju Oleksiju Alčevski, kad tas bija ieradies Pēterburgā runāt par kredītu, jo nevar taču „ukrainofiliem” atdot Donbasa atslēgas!” (*Забужко, О. Як рубали вишневий сад, або Довга дорога з Бад-Емса. Київ : Комора, 2021, стр. 70.*)

valoda (pēc 1897. gada datiem, 80% ukraiņu bija analfabēti), „krievu valoda ir vienīgā „izglītības valoda”, tai nav alternatīvu: tā nozīmē „progresu” – pilsētu, elektrību, bankas, dzelzceļu, jaunas idejas, modes žurnālus, sociālos liftus utt.”¹¹. Vidusslānis ukrainiski nerunāja: kāds tā laika liecinieks atminas, ka 1903. gadā viņš, ieskaitot pats savu, zinājis četras ģimenes, kurās sarunājas ukraiņu valodā. Pirms 1876. gada Kijivas ukrainofilu kopienā bija ap simt cilvēku, bet pēc Emsas lēmuma vairs tikai 14. Arī Ungārijai pakļautajā Aizkarpatu reģionā ukraiņu valoda sabiedriskajā telpā faktiski netika pieļauta.

Šādos apstākļos Halīcijā (kur kopš 1774. gada draudzes skolās, vēlāk sākumskolās un no 1849. gada arī dažās universitātēs daļā disciplīnu mācības drīkstēja notikt ukrainiski; kur eksistēja ukraiņu prese un grāmatu apgādi; kur pēc 1867. gada spēkā bija samērā liberāla valsts konstitūcija, kas katram paredzēja tiesības uzturēt un kopt savu tautību un valodu, un rezultātā arī izglītotie ukraiņi savā starpā nepiespiesti sarunājās ukrainiski), pateicoties auglīgai sadarbībai ar Krievijai pakļautajiem ukraiņiem, ukraiņu valoda jau 19. gadsimta beigās kļuva par pilnvērtīgu jauno laiku standartvalodu: 1886. gadā tika izdota vārdnīca, 1893. gadā – gramatika, no 1892. gada iznāca zinātnisks izdevums „Ševčenko Zinātniskās biedrības piezīmes” (*Записки Наукового товариства імені Шевченко*).

Būtiskākās iezīmes ukraiņu valodā ap 18. un 19. gadsimta miju: pārmaiņas fonētiskajā sistēmā netiek fiksētas. Vairs nav produktīva patskaņa [e]/[o] un [i] mija; noteiktās leksēmās nostiprinās viena no alternatīvām [u]/[w] un [i]/[j] mijā; zūd cietības un mīkstuma opozīcija [i] priekšā un [ɫ]/[i] opozīcija vārda sākumā; samazinās [g] lietojums, tas tiek aizstāts ar frikatīvo [ɣ]; vērojama liela krievu valodas ietekme, zūd krievu valodai neraksturīgas ukraiņu valodas iezīmes (piem., arvien biežāk [v] lieto patskaņa priekšā, kur jābūt [w]).

¹¹ Забужко, О. *Як рубали вишневий сад, або Довга дорога з Бад-Емса*. Київ : Комора, 2021, стр. 70–71.

Ukraiņu literārā valoda 20. un 21. gadsimtā. Pārkrievošanas politika un tās sekas

20. gadsimta sākumā Halīcijā un Bukovinā ukraiņu valodas stāvoklis mazliet uzlabojās, lai gan, piem., Čerņivcu (*Чернівці, Czernovicz*) Universitātē mācību valoda bija un palika vācu. Simboliski šo stagnāciju parāda tas, ka 1915. gadā Austrijas parlamentā iesniegtais lūgums pārstāt ukraiņus dēvēt par rutēņiem tika noraidīts. Viens no profesionāļiem, kam parlaments lūdza atzinumu, ievērojamais slāvu valodu speciālists Vatroslavs Jagičs (*Jagić*), norādīja, ka saprātīgāk būs paturēt ierasto nosaukumu „rutēņi”, ko neapgrūtinot jaunmodīgās nacionālistiskās tendences. Vēl skumīgāk ukraiņu literārajai valodai klājās Aizkarpatu reģionā – tur par to būtībā neko nezināja: 1907. gadā vāji attīstītā ukraiņu izglītības sistēma tika likvidēta, vienīgais preses izdevums bija vasiliāņu mūku izdots nedēļraksts (vēlāk mēnešraksts), līdz ar to sarunvalodā lielākoties skanēja dialekti, savukārt inteliģence runāja ungāriiski.

Krievijas Impērijā ietilpstošajās ukraiņu teritorijās pastiprinājās halīciešu un viņu valodas ietekme un vienlaikus arvien sparīgāka un drošāka kļuva vietējā inteliģence. 1903. gadā Poltavā, atklājot pieminekli I. Koļjarevskim, viesiem no Halīcijas bija atļauts teikt runas ukraiņiski. Kad pirmais no vietējiem runātājiem vēlējās sekot viņu piemēram, bet pilsētas galva runu pārtrauca, atsaukdamies uz iekšlietu ministra aizliegumu, pārējie delegāti atteicās uzstāties un pat iesniedza sūdzību Krievijas Senātā, un tas aizliegumu atcēla. Tas gan notika jau 1906. gadā, pēc revolūcijas. Līdzīgi protesti notika arī citos publiskos sarīkojumos. 1900. gadā Harkivā nelegāli tika nodibināta pirmā ukraiņu politiskā partija, kas sāka izdot brošūras un avīzes, tādējādi liekot pamatu ukraiņu valodai žurnālistikā. Šie izdevumi tika drukāti Austrijā, un, protams, to valodā iekļuva halīciski elementi.

Tas viss liecina par izglītoto ukraiņu skaita pieaugšanu un viņu vēlēšanos sadarboties ar zemniekiem. Tā aizsākās pārmaiņas attieksmē pret literārās valodas pamatu, kas nu tika saskatīts tautas valodā. Savukārt, rūpēdamies par to, lai ukraiņu lasītāji sniegtos pēc tāliem apvāršņiem, Mihailo Kocjubinskis (*Коцюбинський*) ar domubiedriem laida klajā divus intelīģencei domātus almanahus – „Ozollapas” (*Дубове листя*, 1903, Kijiva) un „Iz dzīves strāvas” (*З потоку життя*, 1905, Hersona). Lesja Ukrainka (*Українка*) tajos rakstīja par Seno Ēģipti un seno Skotiju, Ahatanhels Krimskis (*Кримський*) bija atdzejojis persiešu dzeju...

Pēc 1905. gada revolūcijas Emsas lēmums vairs nebija spēkā. Zīmīgi, ka oficiāli tas tā arī netika atcelts, kaut ukraiņu organizācijas (no vietējām zemstēm un amatniekiem līdz izglītības biedrībām) valdībai par to bija iesniegušas ne mazums petīciju. Taču 1905. gada novembrī un 1906. gada aprīlī stājās spēkā Pagaidu noteikumi par iepriekšējās cenzūras atcelšanu, un ar to pietika: sāka iznākt legāli preses izdevumi. Pēc Krievijas Impērijas pirmās Valsts Domes krišanas (1906) tie gandrīz pilnībā tika likvidēti, taču tapa arvien jauni: mērdēšanas gadu laikā bija radušies rakstītāji un lasītāji ukraiņu valodā. Skaitļos gan viņu bija ļoti maz, piem., 1908. gadā deviņiem lielākajiem preses izdevumiem kopējais metiens bija 20 000 eksemplāru. 1905. gadā visā Krievijas Impērijā bija viena vienīga ukraiņu grāmatnīca, tā atradās Kijivā; 1908. gadā grāmatnīcu bija jau desmit, tātad 900 % pieaugums, taču uz 30 miljoniem iedzīvotāju. 1912. gadā Krievijas Impērijā iznāca 242 grāmatas ukraiņu valodā (sal. krievu valodā – 25 526 grāmatas, poļu valodā – 1664, jidišā un senebreju valodā – 965, latviešu valodā – 608). No 1905. gada līdz 1914. gadam netika atvērta neviena ukraiņu skola, izglītība un kultūras dzīve turējās vienīgi ar halīciešu biedrības *Prosvita* (*Прочвіта*) pūliņiem. Šajā laikposmā ilgāku vai īsāku brīdi impērijas Ukrainā pastāvēja 40 biedrības nodaļas, un tieši *Prosvita* nodrošināja intelīģences saikni ar zemniekiem, kā arī veidoja vidi, kurā varēja publiski runāt ukraiņu valodā.

Šajā laika posmā iznāca vairākas krievu-ukraiņu, kā arī ukraiņu-krievu vārdnīcas, vairākas specializētas amatu un tautas tehnoloģiju vārdnīcas, tādējādi pamazām veidojās tehniskā terminoloģija. Nozīmīgākā vārdnīca ir Borisa Hrinčenko (*Грінченко*) rediģētā četrspējumu ukraiņu-krievu vārdnīca (1907–1909, Kijiva). Tās mērķis bija parādīt „tīro, dzīvo” tautas valodu, tāpēc materiāls tai tika ņemts no etnogrāfiskajiem avotiem un pirms 1870. gada publicētajiem literārajiem darbiem. Cītīgi norādīts, kur leksēma pierakstīta; normēta fonētika, uzsvāri un morfoloģija.

Politiski ukraiņu valodai faktiski nebija pārstāvniecības: Krievijas Valsts Domē dažādos sastāvos gan bija ap 40 ukraiņu deputātu, taču viņu prasības bija pieticīgas – piem., ukraiņu sākumskolas lauku ciemos. Tomēr ar to pietika, lai rastos aizdomas par separātismu kultūras laukā un, kas zina, pēc tam arī politiskas neatkarības pieprasīšanu, kas novestu pie Krievijas Impērijas sagrāves. Krievu politiķu viedoklis bija viennozīmīgs: atsevišķa ukraiņu kultūra nepastāv, izglītība ukraiņu valodā nav nepieciešama. „Tā būtu nekādi neattaisnojama iedzīvotāju psihisko spēku izšķērdēšana,” rakstīja liberālais Pjotrs Struve (*Струве*), kas 1912. gadā publicēja programmatisku rakstu „Kopkrievu kultūra un ukraiņu partikulārisms” (*Общерусская культура и украинский партикуляризм*); konservatīvo politiķu uzskati komentārus neprasa.

Pēc Pirmā pasaules kara (1917–1920) ukraiņu valoda kļuva par neatkarīgās Ukrainas oficiālo valsts valodu, pārņemot tādas dzīves jomas, kurās līdz šim bijusi pabērna lomā: armiju, finanses, tieslietas, zinātņi, izglītību. Visstabilāk ukraiņu valodas stāvoklis, šķiet, uzlabojās izglītības jomā: 1918. gada nogalē bija jau 150 ukraiņu ģimnāziju, tika dibinātas augstskolas, kurās mācību valoda bija ukraiņu valoda (Podiļļas Kamjanecjā, Poltavā, Kijivā), tika nodibinātas Zinātņu akadēmija, Nacionālā bibliotēka, Mākslas akadēmija, Nacionālais teātris. Darbojās jau gandrīz 1000 *Prosvitas* nodaļu. Klajā nāca grāmatas. Mihailo Hruševska (*Грушевський*)

brošūra „Kādu autonomiju mēs gribam” (*Якої ми хочемо автономії*) četrus mēnešus laikā tika pārdota 80 000 eksemplāru. Iznāca ukraiņu valodas mācību grāmatas skolām un pašmācībai, ieskaitot tādas, kas domātas tieši rusofoniem ukraiņiem, trīs ukraiņu-krievu un 15 krievu-ukraiņu vārdnīcas, samērā daudz terminoloģijas vārdnīcu. Izglītības ministrijā tika izveidota Pareizrakstības komisija, un 1918. gadā ministrija apstiprināja galvenos komisijas izstrādātos pareizrakstības noteikumus.

Te jāpiemin, ka Halīcijai, Bukovinai un Aizkarpatu apgabalam neatkarību neizdevās nosargāt: Rietumukrainas Tautas Republika eksistēja astoņus mēnešus, Bukovinā ukraiņu vara noturējās piecas dienas, Aizkarpatu apgabals gan izteica vēlēšanos pievienoties Ukrainas Tautas Republikai, taču to uzreiz okupēja Čehoslovākija, Rumānija un Ungārija, un šajos apstākļos Rutēņu Centrālā Tautas Padome (*Центральна Руська Народна Рада*) nolēma iekļauties Čehoslovākijā.

Padomju periods Ukrainā sākās ar teroru, kas bija vērsts pret ukraiņu aktīvistiem un nereti arī vienkārši ukraiņiem, tāpat ar *Prosvitas* nodaļu likvidēšanu, izdevniecību un citu ukraiņu uzņēmumu slēgšanu par spīti tam, ka juridiski ukraiņu valoda netika aizliegta un izglītības iestādēs ukraiņu valodai tika paredzētas tādas pašas tiesības kā krievu valodai; atsevišķos dokumentos bija pieminētas „divas valsts valodas” – ukraiņu un krievu. Tomēr abas valodas nebija vienlīdzīgas. Kā raksta Volodimirs Vinničenko (*Винниченко*): „Faktiski tiek ieviesta krievu valoda, tajā norit visa lietvedība, tajā runā visa valdība, bet ukraiņu valoda tiek izsmieta un saukāta par „suņu valodu”.”¹² Komunistiskā partija Ukrainā sastāvēja no krieviem, un to atzina arī partijas līderi („Boļševiku partiju, tāpat kā lielāko daļu rūpnīcu proletariāta, šeit galvenokārt veido lielkrievi, ja ne tautības, tad

¹² Шевельов, Ю. *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус*. Чернівці : Рута, 1998, стр. 78.

kultūras ziņā.”¹³), tomēr pakāpeniski tai pievienojās ukraiņu sociālisti revolucionāri, un, iespējams, tas ietekmēja partijas politiku. Par valodas statusu droši vien liecina tas, ka almanahu sastādītāji un žurnālu redaktori pirmajos padomju gados centās publicēt materiālus vairākās valodās, kā attaisnodamies par ukraiņu valodas lietošanu. Lauku skolas lielā mērā pārgāja uz mācībām ukraiņu valodā, turpretī pilsētas skolās, to skaitā vidusskolās un profesionālajās skolās, nebija pat ukraiņu valodas mācību priekšmeta. No 1919. gada līdz 1923. gadam iznāca 13 ukraiņu valodas gramatikas, astoņas no tām bija domātas sākumskolām. 1921. gadā Zinātņu akadēmijas paspārnē tika izveidots Ukraiņu valodas institūts, ko pirmos četrus gadus vadīja izcilais valodnieks A. Krimskis. Institūta galvenais pienākums bija sagatavot krievu-ukraiņu terminoloģijas vārdnīcas, tomēr sākās arī darbs pie ukraiņu literārās valodas vārdnīcas – oficiāli tāpēc, lai apkopotu pēc 1905. gada notikušās pārmaiņas, taču faktiski avotos nav minēts neviens padomju laika periodiskais izdevums, gandrīz neviens padomju autors (tikai tālaika izcilākie dzejnieki), toties ir daudz etnogrāfiskā materiāla.

Zināmu valsts atbalstu ukraiņu valoda baudīja pēc tam, kad Padomju Sociālistisko Republiku Savienība (PSRS) līdztekus jaunajai ekonomiskajai politikai 1925. gadā izsludināja īslaicīgu t. s. „korenizāciju”¹⁴. Cerības uz proletariāta revolūciju industriālajās valstīs bija zudušas, tāpēc partija pievērsās koloniālajām valstīm, cerēdama ar to atbrīvošanās centienu atbalstīšanu vājināt Rietumus. Kā norādīja Josifs Staļins, „līdz šim apspiestās tautības

¹³ Шевельов, Ю. *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус*. Чернівці : Рута, 1998, стр. 74.

¹⁴ No krievu val. *коренное население* 'pamatiedzīvotāji', 1923. gadā aizsākta PSRS politika. Tās mērķis bija PSRS republiku un autonomo teritoriju pamatiedzīvotājus iesaistīt vietējā pārvaldē un tādējādi „iesakņot” padomju varu. Ar šo pašu nolūku titulnāciju valodām tika piešķirts valsts valodas statuss. Korenizācija beidzās trīsdesmitajos gados, kad šie pamatiedzīvotāji tika masveidā deportēti.

ieņem saimnieciskajai attīstībai visvajadzīgākos rajonus un no militārās stratēģijas viedokļa vissvarīgākos punktus". Savukārt Komunistiskās internacionāles piektā kongresa rezolūcijā postulēts: „Ukrainas jautājums ir viens no svarīgākajiem nacionālajiem jautājumiem centrālajā Eiropā.” Proti, ja sacelsies kolonizētā ukraiņu tauta, būs iespējams sašķelt Poliju, Čehoslovākiju un Rumāniju. Šī atbrīvošanās kustības jundīšanas politika Ukrainā tika nodēvēta par „ukrainizāciju” un uzdota par valodu līdztiesības nodrošināšanu un ukraiņu valodas tiesību aizstāvēšanu. Valsts iestāžu darbiniekiem bija jāpāriet uz ukraiņu valodu, izkārtnēm, veidlapām, zīmogiem u. tml. bija jābūt ukraiņu valodā, savukārt, stājoties augstskolā, bija jānokārto ukraiņu valodas eksāmens. Ja tas netika darīts, draudēja atlaišana no darba.

Ukrainizāciju Ukrainā vadīja tautas komisārs, kādreizējais sociāldemokrāts Mikola Skripniks (*Скрипник*), kurš no šīs padomju valsts politikas centās iegūt maksimālo rezultātu. 1922. gadā Ukrainā bija 6105 ukraiņu sākumskolas, 1930. gadā to skaits sasniedza jau 14 430, bet visās skolās ar citu mācību valodu bija ukraiņu valodas priekšmets; 65 % arodskolu mācības notika ukraīniski. 1932. gadā ukraiņu valodā iznāca 87,5 % preses izdevumu, ieskaitot Komunistiskās (boļševiku) partijas oficiālo laikrakstu, sāka iznākt nozaru žurnāli. No Ukrainas faktiski tika izspiesti krievu teātri, kas līdz šim bija absolūti dominējuši: 1931. gadā pastāvēja 66 ukraiņu, 12 ebreju un deviņi krievu teātri. 1928. gadā tika uzņemtas 36 filmas, 1924.–1925. gadā radās Ukrainas radio. M. Skripniks centās ukrainizēt pat armiju, taču nesekmīgi. Galvenais ukrainizācijas uzdevums nenoliedzami bija derusificēt lielās pilsētas un rūpniecības centrus, bet pretestība bija liela: Donbasa Artemivskā pat 1930. gadā gandrīz puse kalpotāju ukrainizācijas prasību ignorēja un gandrīz 800 pieprasīja oficiālu atbrīvojumu no tās. Tomēr kaut kādā mērā panākumi bija: ielās ukraiņu valoda tiešām sāka skanēt biežāk. Ukraiņu valoda vairs nebija galēji marginalizēta, par ukraiņu kultūru sāka interesēties

pilsētu inteliģence – piem., dzejnieks Ivans Kaļanņikovs kļuva par ukraiņu dzejnieku Ivanu Kaļanniku (*Калянник*). Drīz pēc tam viņš tika nogalināts kā „buržuāziskais nacionālists”. Jebkādu nekontrolētu darbošanos ukraiņu valodas laukā padomju vara uztvēra ar lielām aizdomām, tāpēc līdztekus oficiālajai ukrainizācijai uzsāka rakstnieku, zinātnieku un skolotāju tramdišanu. Jau 1925. gadā pēc paša J. Staļina norādījuma sāka vajāt dzejnieku Mikolu Hviļoviju (*Хвильовий*), kas turklāt bija komunistis; tajā pašā gadā tika iznīcināta žurnāla *Červonij šlah* („Sarkanais ceļš”) redakcija – gandrīz visi tās darbinieki bija partijā; 1930. gadā tika likvidēti vēsturnieks Matvijs Javorskis (*Яворський*) un viņa skola. Un tas bija tikai sākums: turpinājumā represijas skāra bezpartejiskos kultūras un izglītības darbiniekus. Ukrainas vēsturē šīs plašās un mērķtiecīgās represijas – slaktiņu – sauc par Apšauto renesansi (*Розстріляне відродження*).

Šajā laikposmā iznāca daudz mācību grāmatu, turklāt lielos metienos; divas ukraiņu-krievu un četras krievu-ukraiņu vārdnīcas, to skaitā pārstrādāta B. Hrinčenko vārdnīca (paspēja iznākt trīs sējumi (1927–1928, Kijiva), pirms redaktori tika arestēti); vairāk nekā 27 terminoloģijas vārdnīcas. Ņemot vērā, ka ukraiņu valoda nebija līdz galam standartizēta (piem., Halīcijā un Padomju Ukrainā pastāvēja dažādi standarti), Izglītības ministrijā tika izveidota valsts komisija, kas izstrādāja pareizrakstības likumus, arī interpunkciju, morfoloģijas un ortoepijas principus. Bija paredzēts, ka normēšanai jānotiek „uz tradīcijas un ukraiņu valodas iedabas bāzes”, ņemot vērā valodas vēsturi. Kad noteikumu projekts bija gatavs, tas tika nodots sabiedriskajai apspriešanai. 1927. gadā tika sasaukta Harkivas pareizrakstības konference, uz kuru valodniekiem, skolotājiem, žurnālistiem un rakstniekiem – to skaitā trim pārstāvjiem no Polijas sastāvā esošās Rietumukrainas – bija izsūtīti personiski ielūgumi. 1928. gadā izglītības ministrs M. Skripniks apstiprināja konferences rezultātus (piem., kā pareiza bija noteikta rakstība *матеріали* 'materiāli', *етер* 'ēters', *план* 'plāns'), taču jau

1933. gadā boļševiku valdība atcēla ne tikai Harkivas pareizrakstību (vajadzēja sākt rakstīt *матеріали, ефір, план*), bet arī ukrainizāciju un uzsāka pilna mēroga teroru pret visu ukrainisko. Oficiāli gan ukrainizācijas politika joprojām bija spēkā, taču vairs nebija vajadzīga, jo kolektivizācija un 1932.–1933. gadā mākslīgi radītais bads (Holodomors) zemniekus, no kuru pretestības partijas vadība bija baidījies, bija padarījis pilnīgi padevīgus. Bijušais tautas komisārs M. Skripniks 1933. gada 7. jūlijā izdarīja pašnāvību. Arestēti, spīdzināti un nošauti tika visu jomu ukraiņu inteliģences pārstāvji: inženieri, aktieri, kooperatori, rakstnieki, agronomi... Vairākas sabiedrības grupas – Ukrainas Autokefālās pareizticīgo baznīcas priesteri, tautas mūzikas instrumentu spēlētāji – tika iznīcinātas pilnībā. Likvidēto partijas darbinieku vietā no Maskavas tika atsūtīti jauni, valdība un pārvalde atkal pārgāja uz krievu valodu. Sākās izglītības deukrainizēšana, ukraiņu skolas vispirms pārveidojot par divvalodu, pēc tam – par krievu skolām; līdzīgi procesi notika kultūrā – teātros, radio, presē. Ukrainiski atkal runāja vairs tikai laucinieki, kuru skaits pēc Holodomora bija sarucis par 43%, un pa kādam inteliģentam.

Iznīcināšana skāra arī valodu: ideja par tautas valodu kā ukraiņu valodas pamatu oficiāli bija atzīta par kaitniecisku, un tika pieprasīta „proletariāta valoda”, kurai piemītot „sava fonētika, leksika, frazeoloģija”. Viss Zinātņu akadēmijas valodnieku veikums bija pelnījis iznīcināšanu, paši valodnieki – atlaišanu un „likvidēšanu”. Ukraiņu valoda lielā mērā tika pielīdzināta krievu valodai un „iztīrīta” no „buržuāziskā nacionālisma” – krievu valodai neraksturīgām galotnēm, piedēkļiem un sintaktiskām konstrukcijām; no alfabēta tika izsvītrots burts *ѣ*; tika aizliegts rakstīt burtu *у* vārda sākumā un lietot mīkstināto *л* (kaut arī pat oficiālajos dokumentos 20. gadsimta trīsdesmito gadu sākumā norma bija *Маріюпіль, клякса* un *плян*); tika norādīts svešvārdus un aizguvumus rakstīt kā krievu valodā (piem., *хемія, лямпа* kļūva par *хімія, лампа*), izskaužamie vārdi vārdnīcās tika marķēti

kā polonismi, arhaismi, „nacionālistiska tendence”, „mākslīgi izveidota atšķirība starp krievu un ukraiņu valodu”, to vietā tika ieviesti krievu valodas vārdi; tika izskausts divskaitlis un aizliegts to pētīt. Nedaudzie vēl dzīvie rakstnieki centās protestēt, „izsvītrotos” vārdus lietojot oriģināltekstos un tulkojumos, tomēr Harkivas pareizrakstību saglabāja tikai diasporas intelektuāļi. Tomēr ukraiņu valoda izdzīvoja.

Ukraiņu valoda izturēja arī politiķu mēģinājumus to ierobežot Polijas okupētajos Ukrainas rietumu reģionos, kur ukraiņu valodas lietojumu ierobežoja ar stratēģisku mērķi nepieļaut ukraiņu vienotību. Mērķtiecīgi tika samazināts ukraiņu skolu skaits; ukrainistikas katedra pastāvēja vienīgi Krakovas Universitātē, savukārt Ļvivas Universitātē studijas notika tikai poļu valodā. Lai gan Ļvivā no 1921. gada līdz 1925. gadam pastāvēja slepena Ukraiņu universitāte, pilnvērtīgi studēt ukraiņu valodā bija iespējams tikai 1928. gadā dibinātajā Ļvivas Grieķu katoļu teoloģijas akadēmijā.

Polijā slogs ukraiņu valodas statusam bija arī poļu un ukraiņu savstarpējais terors. Pret ukraiņiem notika trīs valdības vadīta poļu terora viļņi ar arestiem, *Prosvitas* lasītavu grautiņiem, organizāciju aizliegšanu, savukārt metodisks terors no ukraiņu puses sākās 1920. gadā, kad pagrīdē tika dibināta Ukraiņu karaspēka organizācija, kas vēlāk saplūda ar Ukraiņu nacionālistu organizāciju (*OUN*), kuras mērķis bija aizdomās par antiukrainiskumu turēti poļu politiķi un sabotāža. Tas veicināja pakāpenisku Polijas demokrātiskās iekārtas pārtapšanu autoritārā, tādējādi netieši pastiprinot antiukrainiskumu un savstarpēju nišanos. Tomēr ukraiņu partijas nebija aizliegtas, oficiālas cenzūras Halīcijā, kur turpināja iznākt ukraiņu prese, nebija. Arī Grieķu katoļu baznīca joprojām varēja būt ukraiņu kultūras bastions, un turpināja iznākt grāmatas. Taču apstākļos, kad sakari ar PSRS okupēto Ukrainas daļu bija apgrūtināti, valoda ieguva arvien izteiktāku lokālu raksturu un tajā saradās arvien vairāk aizguvumu no poļu valodas.

Rumānijas okupētajā Ukrainas teritorijā situācija bija cita. Valdība mērķtiecīgi skauda ukraiņu valodu gan no izglītības, gan no kultūras, gan no politiskās un saimnieciskās dzīves. Reģiona iedzīvotāji galvenokārt bija pareizticīgie, un Pareizticīgā baznīca bija pakļauta Bukarestes metropolītam; pat sprediķot priesteriem bija pavēlēts rumāniski. Ukraiņu valoda bija reducēta līdz ģimenes valodai, taču lielākoties tikai laukos: pilsētnieki pat savā starpā ukraiņiski vairs nemēdza sarunāties. Ukraiņu valodā iznāca tikai daži preses izdevumi, un literārā valoda tajos lielākoties bija Līvivas koinē – zināmi sakari ar Halīciju pastāvēja, turpretī ar padomju varas okupēto Ukrainas daļu saziņas nebija nemaz.

Čehoslovākijā kopš 1919. gada iekļautajā, saskaņā ar Senžermēnas miera līgumu autonomajā Ukrainas teritorijā – tās oficiālais nosaukums bija Aizkarpatu Rutēnija (*Podkarpatská Rus*), no 1938. gada novembra oficiāli autonomā Karpatu Ukraina (*Karpatská Ukrajina*)¹⁵ – ukraiņu valodu oficiāli sauca par *rusínsky jazyk*, tādējādi Aizkarpatu ukraiņi bija apjukuši: kura valoda tad viņiem būtu jālieto izglītībā un citur: rusīņu dialekts vai literārās valodas funkcijas pildošā baznīcslāvu-krievu valoda kādā tās variācijā. Čehijas Zinātņu akadēmija ieteica par literāro valodu uzskatīt Halīcijas ukraiņu valodu, bet lietot etimoloģisko pareizrakstību, kas Aizkarpatos šķita ierastāka. Taču turīgākie iedzīvotāji, kas krievu valodu uzskatīja par „dižciltīgāku”, pret to iebilda un cīnījās, tāpēc arī valdība nereti izrādījās bezspēcīga. Tomēr ar halīciešu skolotāju un izglītības funkcionāru palīdzību

¹⁵ Pēc t. s. pirmās Vīnes arbitražas, ko vadīja Joahims fon Ribentrops, 1537 km² Karpatu Ukrainas teritorijas ar Užhorodu un Mukačevu tika atdoti Ungārijas Karalistei. 1939. gada 12. martā Ungārija vienojās ar Ādolfu Hitleru, ka drīkstēs okupēt arī pārējos Aizkarpatos, un 14. martā Karpatu Ukrainas teritorijā iebruka Ungārijas armija. 15. martā – Čehoslovākijas pastāvēšanas pēdējā dienā – Karpatu Ukrainas parlaments pasludināja neatkarību. Pēc īsa Ungārijas un Ukrainas kara (ar vismaz 25 tūkstošiem ungāru kareivju, kuru rīcībā bija 500 lielgabalu, 50 tanku un 15 bumbvedēju, cīnījās 2700 Čehoslovākijas armijas kareivju un robežsargu un 15 tūkstoši „Karpatu Sičas” brīvprātīgo, kam bija 40 lielgabali un viens tanks) 18. martā jaunā valsts bija okupēta.

Aizkarpatu reģionā izdevās izveidot *Prosvitas* nodaļu, kas ķērās pie preses izdevumu un grāmatu izdošanas, ātri plašumā vērtās ukraiņu skautu organizācijas *Plast* (Пласт) darbība, un pakāpeniski arvien vairāk inteliģences pārstāvju kļuva proukrainiski un ukraiņu valoda tika lietota aizvien plašāk. „Valodu haosa” apstākļos 20 gadu laikā tomēr iznāca gandrīz 20 gramatikas grāmatu un notika rosīga izdevējdarbība.

Pēc Otrā pasaules kara arī Halīcija, Bukovina un Aizkarpatu apgabals kļuva par daļu no PSRS, un autohtonais ukraiņu mazākums Polijā, Čehoslovākijā, Rumānijā un Ungārijā nokļuva Kremļa kontrolē. 1947. gadā vienas diennakts laikā no Rietumukrainas uz Kazahstānu un Sibīriju tika izsūtīti 78 000 ukraiņu jeb „aktīvu ukraiņu nacionālistu”. Turpinājās ukraiņu inteliģences un ukraiņu valodas represēšana: lielajās pilsētās ukraiņu mācību valoda bija tikai 20 % skolu; augstskolās un arodskolās mācības notika tikai krieviski; zinātniski darbi tika rakstīti krieviski (līdz ar to joprojām netika izstrādāta terminoloģija); lietvedība visās jomās bija krievu valodā. Sešdesmitajos gados sākās protesti, un 1965. gadā notika jauns arestu vilnis, pēc kura literatūrzinātnieks Ivans Dzjuba (Дзюба) sarakstīja grāmatu „Internacionālisms vai rusifikācija?” (*Інтернаціоналізм чи русифікація?*), no marksisma viedokļa pierādīdams, ka padomju nacionālā un kulturālā politika Ukrainā tiek īstenota lielkrievu šovinisma tradīcijās.

Ar vēl lielāku sparū pārkrievošana turpinājās pēc 1972. gada, kad par Ukrainas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas pirmo sekretāru kļuva Volodimirs Ščerbickis (Щербіцький), kurš amatā 17 gadu garumā konsekventi īstenoja „nāciju saliedēšanas” programmu. Ukraiņu valodā izdoto grāmatu skaits desmit gadu laikā samazinājās gandrīz uz pusi, un bibliotēkās tās veidoja 10–20 % krājuma. Apzināti tika vājināti ukraiņu radio un televīzija, lai tos izkonkurētu krievu valodā veidotās programmas un Maskavas televīzija. Arī septiņdesmitajos gados turpinājās represijas pret inteliģenci: 1972. gadā simtiem cilvēku

tika arestēti safabricētā lietā, desmitus tūkstošu pratināja; vēlāk šī paaudze tika nodēvēta par nosmacēto renesansi (*Задумшене відродження*)¹⁶. Turpinājās leksikas „tīrīšana”. 1984. gadā krievu valodas skolotāju alga salīdzinājumā ar ukraiņu valodas skolotāju algu tika palielināta par 15%.

1989. gadā demokrātiskajiem spēkiem izdevās panākt, ka tiek pieņemts likums „Par valodām Ukrainas PSR”, kurā ukraiņu valoda tika pasludināta par vienīgo valsts valodu, savukārt krievu valoda – par mazākumtautību un „starptautību komunikācijas” valodu. Šī likuma principi 1996. gadā nostiprināti Ukrainas Konstitūcijā. Tomēr inerce bija grūti pārvarama: piem., 1995. gadā grāmatniecībā ap 70% izdevumu nosaukumu bija ukraiņu valodā, bet 2004. gadā – tikai 28%. Ukraiņu preses izdevumu gada metiens šajā laikposmā saruka no 50 līdz 32% visa metiena, savukārt krieviski izdoto avīžu īpatsvars palielinājās no 45 līdz 59%. Kad 2010. gadā par prezidentu kļuva Viktors Janukovičs (*Янукович*), viņa komanda sāka īstenot neoficiālu rusifikācijas politiku: valsts televīzija translēja Krievijas svētku raidījumus, kultūras programmas bija veltītas Krievijas „zvaigžņu” dzīvei, tika aktīvi aizgūti un izmantoti krievu kultūras elementi; izglītības ministrs aktīvi virzīja ideju par Rietumukrainas iedzīvotāju svešādo mentalitāti un ukraiņus lielākoties dēvēja par mazkrieviem.

2012. gadā tika pieņemts likums „Par valsts valodas politikas principiem”, ar kuru tika būtiski paplašināta reģionālo valodu lietošana gadījumos, ja tajās runā ne mazāk – atsevišķos gadījumos arī mazāk – par 10% iedzīvotāju. Likums tika vērtēts ļoti pretrunīgi. Piem., tika norādīts uz Konstitūcijas noniecināšanu

¹⁶ Krievu impēriskā valdīšana Ukrainā iznīcinājusi vismaz trīs ukraiņu atdzimšanas viļņus. Kā raksta matemātiķis un represētais disidents Leonids Pļuščs (*Плющ*), pirmā renesanse (17. gadsimtā) „tika samīdīta ar Pētera I zābakiem”. Otro („apšauto”) renesansi apstādināja 1932.–1933. gada Holodomors un trīsdesmito gadu represijas. Trešo nosmacēja 20. gadsimta 60.–80. gados (<http://exlibris.org.ua/stus/r21.html>, skatīts 2023. gada 11. novembrī).

un to, ka, atzīstot krievu valodu par oficiālo valodu 11 reģionos no 26, valdība nepārprotami vēlas tuvināties Krievijai. Cits analītiķis izteicās asāk: „Banāla vienošanās – valoda pret gāzi.” 2014. gada 23. februārī Ukrainas Augstākā Padome bez diskusijām šo likumu atcēla, taču jau uzreiz daudzi politiķi norādīja, ka tas izdarīts pārsteidzīgi, un prezidenta pienākumu pildītājs atteicās parakstīt likuma atcelšanas dokumentu. Šī likuma likteni 2018. gada 28. februārī izšķīra Konstitucionālā tiesa, atzīstot to par nekonstitucionālu un spēku zaudējušu.

2019. gada 25. aprīlī Ukrainas Augstākā Padome pieņēma likumu „Par ukraiņu valodas kā valsts valodas funkcionēšanas nodrošināšanu”, ar kuru ukraiņu valoda kā valsts valoda tika atzīta par neatņemamu Ukrainas vienotās valsts konstitucionālās uzbūves elementu. Kā vienīgā valsts valoda tā pilda starpetniskās saziņas funkciju, garantē katra valsts pilsoņa cilvēktiesību aizsardzību neatkarīgi no viņa etniskās izcelsmes, kā arī ir valsts vienotības un nacionālās drošības faktors. Likumā noteikts plašs personu loks, kam valsts valodas prasme ir obligāta; norādīts, ka darba pienākumu pildīšanā nevienu nedrīkst piespiest lietot citu valodu kā vien ukraiņu; aizliegts prasīt citas valodas prasmi kā nosacījumu pieņemšanai darbā. Drukātajiem medijiem, ja tie iznāk citā valodā, vienlaikus tādā pašā metienā jānodrošina šis izdevums valsts valodā. Katrā drukātu mediju izplatīšanas vietā valsts valodā drukātiem medijiem jābūt ne mazāk par 50%; tas pats attiecas uz grāmatām grāmatnīcās. Apkalpojošajā sfērā lietojama valsts valoda, lai gan pēc klienta lūguma viņu var apkalpot citā abām pusēm pieņemamā valodā. Filmas un televīzijas pārraides demonstrējamas tikai ukraiņu valodā. Kultūras un izklaides pasākumiem jānotiek ukraiņu valodā.

II

Ukrainas vietvārdi un personvārdi

Ukrainas vietvārdi

1. § 1991. gadā sācies neatkarīgās Ukrainas valsts laikposms, kad pakāpeniski tiek nomainīti pārkrievošanas laikā ieviestie un mainītie apdzīvoto vietu un to daļu nosaukumi. Pēc 2015. gada 22. maija, kad spēkā stājās t. s. likums par dekomunizāciju¹⁷, pārmaiņas kļuvušas krasas un straujas – pārdēvēti jau vairāk nekā 50 tūkstoši ielu, laukumu un citu ģeogrāfisku objektu. Atbilstoši šim likumam vairāk nekā 900 apdzīvotām vietām jāiegūst jauns vai jāatgūst senais nosaukums. Tādējādi, piem., pilsēta, kas 1926. gadā

¹⁷ Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки.

par godu komunistam un „sarkanā terora” piekritējam Hrihorijam Petrovskim (*Петровський*) bija nodēvēta par Dņipropetrovsku (*Дніпропетровськ*), 2016. gadā ieguvusi nosaukumu *Дніпро*. Kirovohrada (tagad Kropivnicka), kuras vēsturiskie nosaukumi viscaur saistīti ar impēriju un ideoloģiju (*Елисаветград, Зінов'євськ, Кірово*, kopš 1939. gada *Кіровоград*), tajā pašā gadā pārdēvēta par godu Marko Kropivnickim (*Кропивницький*) – ukraiņu rakstniekam, dramaturgam un profesionālā teātra aizsācējam Krievijai pakļautajā Ukrainas daļā. Artemivska (*Артемівськ* jeb *Артемівск*), kas 1924. gadā tika pārdēvēta Komunistiskās partijas darboņa Fjodora Sergejeva (*Сергеев*, partijas iesauka – Artjoms) vārdā, atguvusi vēsturisko nosaukumu Bahmuta (*Бахмут*). 1977. gadā komunista un lekšlietu tautas komisariāta (*NKVD*) aģenta Nikolaja Kuzņecova (*Кузнецов*) vārdā pārdēvētā Kuznecovska (*Кузнецовськ* jeb *Кузнецовск*) atguvusi vēsturisko nosaukumu Varaša (*Вараш*), u. t. jpr.

2023. gada 27. jūlijā spēkā stājās likums „Par Krievijas impēriskās politikas Ukrainā nosodišanu un propagandas aizliegumu un toponīmijas dekolonizēšanu”¹⁸. To pildot, pašvaldībām, Ministru kabinetam un Nacionālās atmiņas institūtam jāiesniedz Augstākajai Padomei priekšlikumi par jauniem nosaukumiem tām apdzīvotajām vietām, kuru pašreizējais nosaukums glorificē, iemūžina, propagandē vai satur Krievijas Impērijas un tagadējās Krievijas Federācijas simbolus jebkādā to izpausmē.

Līdz 2024. gada 27. janvārim Ministru kabinetam jāpabeidz konsultācijas ar Krimas pamatiedzīvotāju pārstāvjiem

¹⁸ Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії.

par Krimas vietvārdu maiņu. Krievijas īslaicīgi okupētajā Krimā ar Ukrainas Augstākās Padomes lēmumu 2016. gadā nomainīti pavisam nedaudzu apdzīvotu vietu nosaukumi. Krimas vietvārdu sistēma kopumā ir viscaur sovjetizēta, taču 2023. gada 7. augustā spēkā stājās likums¹⁹, kas Krimā ļaus veikt administratīvo reformu un pārdēvēt apdzīvotas vietas jau tūlīt, negaidot deokupāciju. Ir nolemts Krimas apdzīvotajām vietām atdot to nosaukumus Krimas tatāru valodā, taču šis process tikai tagad sākas.

Apgabalu, rajonu, hromadu un citu administratīvo vienību nosaukumi

2. § Lielākā administratīvā iedalījuma vienība Ukrainā ir apgabals (*область*). Kopš 1991. gada Ukrainā ir 24 apgabali, kā arī Krimas Autonomā Republika. Apgabali sadalīti rajonos, un kopš 2020. gada administratīvi teritoriālās reformas Ukrainā ir 140 rajoni. Krimas Autonomajā Republikā reforma *de facto* tiks īstenota pēc teritorijas atgriešanās Ukrainas vispārējā jurisdikcijā.

3. § Līdztekus apgabalu nosaukumiem lieto arī vēsturiskos etnogrāfisko reģionu nosaukumus *Полісся, Волинь, Поділля, Галичина, Буковина, Покуття* utt. un ar senajām izskaņām **-щина, -чина** veidotus nosaukumus. Turklāt tie var tiklab atbilst mūsdienu administratīvi teritoriālā iedalījuma vienībām, kā neatbilst tām.

¹⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою Автономної Республіки Крим.

- 4. §** 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā ukraiņu vēsturnieki ukraiņu vēsturiskās zemes nosacīti sadalīja četrās lielās grupās:

Правобережна Україна – Labā krasta Ukraina,
Лівобережна Україна – Kreisā krasta Ukraina,
Слобідська Україна – Slobidu Ukraina,
Південна Україна – Dienvidukraina.

Apzīmējums *Західна Україна* (Rietumukraina) nostabilizējās tikai pēc 1921. gada, un tas ietvēra arī ukraiņu vēsturiskās zemes Polijas, Rumānijas un Čehoslovākijas valsts sastāvā.

- 5. §** Ukraiņu valodā apgabalu, rajonu, teritoriālo kopieņu (hromadu) un citu administratīvā iedalījuma vienību nosaukumus darina no lietvārdiem, veidojot īpašības vārdus ar izskaņām **-ська, -цька, -ський, -цький**. Atveidojot vietvārdus latviešu valodā, par pamatu ņem nevis ukraiņu valodas īpašības vārda formu, bet gan vienības nosaukumu – no ukraiņu valodas lietvārda nominatīva formas veidotu lietvārdu ģenitīvā savienojumā ar nomenklatūras vārdu, piem.: *Донецька область* – Doneckas apgabals; *Бахмутський район* – Bahmutas rajons; *Часовоярська міська територіальна громада* – Časivjaras teritoriālā kopiena. Jāņem vērā, ka ukraiņu valodā sastopama patskaņa (**i/o** vai **i/e**) un līdzskaņa (**z/ж, z/з, k/ч, k/ц, x/ш, x/с**) mija, tādēļ vienmēr jānoskaidro leksikogrāfiskā pamatforma. Piem., *Вакулівська* [громада] ir atvasinājums no *Вакулове* (Vakulova), *Золотоніська* [громада] no *Золотоноша* (Zolotonoša), *Білокоровицька* [громада] no *Білокоровичі* (Bilokoroviči); Ukrainā ir divas Vaškvivcu (*Вашківці*) pilsētas, taču Dņisteras rajona Vaškvivcu hromadas nosaukums ir *Вашковецька громада*, savukārt Vižnicjas rajona Vaškvivcu hromada ir

Вашківецька громада. Atveidojot tāpat jāpatur prātā, ka nosaukumi atvasināti, arī izmantojot dažādus piedēkļus, piem., Brodu hromadas (*Бродівська громада*) centrs ir Brodi (*Броду*), Desnas hromadas (*Деснянська громада*) centrs – Desna (*Десна*) u. t. jpr.

Vietvārdu uzbūve

- 6. §** Vietvārdi ukraiņu valodā lielākoties veidoti afiksācijas ceļā: ar piedēkļiem (*Рокит-н-а*), piedēkļiem (*За-броду*) vai abējādi (*За-болот-ів*). Ir vietvārdi, kas veidoti kā vārdkopas (*Перша Рудка, Асканія-Нова*) vai kā divkomponentu salikteni (*Ужгород*). Tāpat vietvārdi var tikt veidoti ar citiem gramatiskajiem līdzekļiem: pievienojot skaitļa galotni, piem., **-и** (*Близняки*), adjektīva izskaņu, piem., **-ова** (*Федотова Коса*), vai dzimtes galotni, piem., **-е** (*Солоне*).
- 7. §** Produktīvākais toponīmu veidošanā ir sufiksācijas paņēmieni: ar piedēkli vārda nozīmi modificē, konkretizē, individualizē. Visvairāk nosaukumu ukraiņu toponīmijā veidots ar piedēkļiem un izskaņām **-ин-**, **-иця**, **-ів-**, **-івка**, **-ка**, **-н-**, **-ов-**, **-ськ-**. Izskaņai **-ка** var būt deminutīva nozīme (*Уманка, Бабка*), tā var norādīt uz izcelsmi (*Українка* 'ukrainiete') vai attieksmēm ar priekšmetiem vai parādībām (*Кам'янка*). Izskaņas **-івка**, **-івка**, **-овка** visbiežāk pievienotas vietvārda saknei (*Костянтинівка, Софіївка*). Izskaņas **-ище** un **-исько**, **-иське** norāda uz vietu, kurā kaut kas ir bijis (nocietināta armetne (*город*) – *Городище*, tilts (*мост*) – *Мостиська*). Ar seno piedēkli **-ськ-**, kas norāda uz attieksmēm ar kādu apkaimes objektu, veidoti daudzi pilsētu nosaukumi (*Іршанськ* 'atrodas pie Iršas upes').

8. § Joprojām produktīvas ir kopību izsakošās izskaņas **-щина, -чина**. Vēsturiski tās apzīmēja zemes īpašuma piederību noteiktai personai vai citam īpašniekam (*Сахновщина* – no uzvārda Sahnovskis, *Троєщина* – no Sv. Trijādības slimnīcas klostera nosaukuma *Троїцький Больницький монастир*), vai teritoriālam centram, bet mūsdienų toponīmijā tās mēdz neformāli apzīmēt Ukrainas administratīvā dalījuma pamatvienību hromadu jeb teritoriālo kopieni (*територіальна громада*). Ar šiem piedēkļiem iespējams norādīt arī uz lieliem teritoriāliem plašumiem (*Харківщина, Львівщина*). Ieteicamā atveide otrajā gadījumā būtu pilsētas nosaukums ģenitīvā un papildinājums „apgabals” (Harkivas apgabals, Ļvivas apgabals); pirmajā gadījumā iespējams vietvārdu papildināt ar vārdu „novads” vai „apkaime” (*Гуляйпільщина* – Huļairoles novads/apkaime, *Радивилівщина* – Radiviļivas novads/apkaime, *Мурованокуриловещина* – Murovaņu Kuriļivcu apkaime).

Salikti ģeogrāfiskie nosaukumi

9. § Ja vairākām apdzīvotām vietām ir vienāds nosaukums, Ukrainā šāda ģeogrāfiskā objekta pamatnosaukumam nereti pievienots apzīmējums, kas atvasināts no šā objekta atrašanās vietas nosaukuma.

Могилів-Подільський

*Новоград-Волинський*²⁰

Білгород-Дністровський

²⁰ 2022. gada 16. novembrī Ukrainas Augstākā Padome nolēma atjaunot šīs Žitomiras apgabala pilsētas vēsturisko nosaukumu Zvjahelja (*Звягель*).

10. § Šādus divdaļīgus nosaukumus latviešu valodā vēlams atveidot, otro komponentu aizstājot ar attiecīgā vietvārda nosaukumu ģenitīvā.

Podiļļas Mohiļiva
Voliņas Novohrada
Dņisteras Bilhoroda

11. § Tomēr pieļaujama ir arī tieša komponentu atveide un rakstījums ar defisi.

Mohiļiva-Podiļska
Novohrada-Volinska
Bilhoroda-Dņistrovska

12. § Ar defisi latviešu valodā rakstāmi ģeogrāfiski nosaukumi, kas ukraiņu valodā radušies, administratīvi apvienojot apdzīvotas vietas. Piem., ciemats *Комиш-Зоря* izveidojies, apvienojot Komišas un Zorjas ciemu, tādēļ ieteicamais atveidojums latviešu valodā ir Komiša-Zorja.

13. § Ja salikta ģeogrāfiskā nosaukuma pirmā daļa ukraiņu valodā ir īpašības vārds, to latviešu valodā var arī tulkot, piem., atsevišķas āru vārdu daļas.

Велика Вись – Velika Visa vai Lielā Visa
Верхня Терса – Verhņa Tersa vai Augštersa
Південний Буг – Dienvidbuha
Сіверський Донець – Siveru Doneca

14. § Saliktus ģeogrāfiskus nosaukums iespējams arī atveidot. Tad deklināciju sistēmā iekļaujams tikai otrais komponents, proti, lietvārds.

Стара Вижівка – Stara Viživka, ģen. Stara Viživkas
Гречані Поди – Hrečaņi Podi, ģen. Hrečaņi Podu

Saliktu ģeogrāfisko nosaukumu koprakstījums

15. § Ir gadījumi, kuros atveidē ieteicams saliktu nosaukumu koprakstījums, piem., ja nosaukuma komponenti ir priekšvārds un uzvārds, divi uzvārdi u. tml. Piem., pilsētas *Івано-Франківськ* un ciemata *Івано-Франкове* nosaukumu veido rakstnieka Ivana Franko vārds un uzvārds; ieteicamais atveidojums ir attiecīgi Ivanofrankivska un Ivanofrankove. Tāpat, piem., *Михайло-Лукашеве* ir ciems, ko 1780. gadā dibinājuši zemnieki, kurus uz Slobidas Ukrainu pārvietoja muižnieks Mihailo Karavatka; vēlāk zemi ar ciemu nopirka cits muižnieks – Lukaševičs. Ieteicamais šī ciema nosaukums latviešu valodā ir Mihailolukaševe. Savukārt ciems *Петро-Михайлівка* nosaukts tā dibinātāja Petro Junacka Mihaila dēla vārdā; ieteicamais atveidojums ir Petromihaiļivka.

16. § Koprakstījums ieteicams arī tiem vārdkopnosaukumiem, kuros ukraiņu valodā pirmajā komponentā ir vīriešu dzimtes īpašības vārds, kas beidzas ar līdzskani.

Кривий Піг – Krivijriha

Кам'яний Міст – Kamjanijmista

17. § Dažkārt kopā rakstāmi no Krimas tatāru valodas aizgūtie saliktie ģeogrāfiskie nosaukumi.

Іслям-Терек (Іслът Терек) – Islāmtereka

Орак-Аджи (Орақ Асі) – Orakadži

Ukrainas personvārdi

18. § Ukrainas pilsoņa personvārds sastāv no priekšvārda (*ім'я*), tēvvārda (*ім'я по батькові*) un uzvārda (*прізвище*), izņemot gadījumus, kad citādi nosaka likums vai tās mazākumtautības paražas, pie kuras persona pieder.

Priekšvārdi

19. § Ukrainiņu kultūrā, tāpat kā daudzās citās, uzvārds ir samērā jauns cilvēka identificēšanas veids, un vēsturiski tā vietā lietoti citi: viendaļīgs personvārds – tiklab priekšvārds, kā tēvvārds vai no vietas nosaukuma atvasināts vārds (16. gadsimta avotos cilvēki dēvēti, piem., *Богдашко* – Bohdaško (no vārda *Bohdans* (*Богдан*))); *Миклич* – Mikolas dēls; *Охлоповський* – Ohlopovskis (no Ohlopivas (*Охлопів*) ciema)); divdaļīgs personvārds, kas visbiežāk sastāvēja no kristāmvārda un tēvvārda vai iesaukas (*Гришко Шульжич* – Hriško (no vārda *Hrihorijs*) Šuļhas dēls (t. i., Kreiļa dēls); *Маско Микитеня* – Masko Mikitas dēls); trīsdaļīgs personvārds, kas sastāvēja no kristāmvārda, tēvvārda un iesaukas (*Лука Григорович Губа* – Luka Hrihorija dēls Huba (t. i., Lūpa)); aprakstoši vārdi (*Тимко з Тернополя*; *Сідор кравец, зять Лукаша кравця*; *Миско трубач пана Черленковського*; proti, Timko no Ternopiļas; Sidors skroderis, skrodera Lukaša znots; Misko, Čerlenkivas kunga taurētājs).

20. § Līdztekus kristāmvārdiem ilgu laiku turpināja lietot pirmskristietības laikmeta vārdus; hroniku tekstos daudzkārt sastopami šāda veida formulējumi: „Mūžībā aizgāja kņazs Mihails, saukts par Svjatopolku.” Par šīs tradīcijas noturību

liecina fakts, ka tikai retais zina karavadoņa, diplomāta, Kozaku valsts dibinātāja un pirmā hetmaņa Bohdana Hmeļnicka (1595–1657) kristāmvārdu Zinovijs. Tomēr laika gaitā grieķu vārdi, pielāgoti runātās ukraiņu valodas īpatnībām, ieviesās: *Eustathios* kā *Осман*, *Athanasios* kā *Панас*, *Theodoros* kā *Федір*. Raksturīga fonētiskā iezīme ukraiņu priekšvārdos ir baznīcslāvu sākumburta **а** nomaiņa ar **о**: *Олександр*, *Олексій*, *Онисим* utt.; baznīcslāvu sākumburta **е** (ε) nomaiņa ar **о** vai **я**: *Олена*, *Омелян*, *Явдоха*, *Ярема* utt.; daudzos vīriešu priekšvārdos saknes līdzskanīm tiek pievienots **-о**: *Данило*, *Дмитро*, *Кирило*, *Михайло*, *Павло* utt.

- 21. §** Lai arī literārās valodas leksika ir samērā reglamentēta, personvārdu lietojumā redzama zināma brīvība: daudziem priekšvārdiem ir paralēlformas, piem., *Антін* un *Антон*, *Гнат*, *Ігнат* un *Ігнатій*, *Григорій* un *Григир*, *Костянтин* un *Кость*, *Олексій* un *Олекса*, *Анастасія* un *Настасія*, *Дарія*, *Дар'я* un *Дарина*, *Ірина* un *Ярина*, *Наталія*, *Наталя* un *Наталка*, *Уляна* un *Оляна* u. c.; nereti sastopamas sarunvalodai raksturīgās formas un paralēlformas, piem., *Панько*, *Юрко*, *Настя*, *Галя*, *Оля*, *Слава*, *Соня* utt.; deminutīvs var ieņemt oficiālā priekšvārda vietu, piem., dzejnieka Hricko Čubaja (*Грицько Чубай*) oficiālais vārds bija Hrihorijs (*Григорій*), taču tā viņu neviens nesauca. Citi deminutīvi, piem., *Олесь*, *Лесь*, *Леся*, *Настя*, *Маруся*, *Онися*, *Олеся* u. tml., kļuviši par pilntiesīgiem priekšvārdiem. Vārds *Lesja* par pilntiesīgu priekšvārdu kļuvis rakstnieces Lesjas Ukrainas iespaidā (viņas oficiālais vārds bija Larisa), savukārt vārdi *Less* un *Oless* – rakstnieka Lesa Martoviča, režisora un aktiera Lesa Kurbasa, rakstnieka Olesa Hončara ietekmē, viņiem dokumentos bija rakstīts priekšvārds attiecīgi Oleksa, Oleksandrs un Oleksandrs.

- 22. §** Kopumā ukraiņu priekšvārdu tradīcija šķiet visai stabila: piem., pēc 1649. gadā reģistrēto vairāk nekā 40 000 kozaku priekšvārdu analīzes secināts, ka populārākie vīriešu priekšvārdi bijuši *Ivans, Vasiļs, Fedirs, Stepans, Hricko, Mihailo, Semens, Andrijs, Jakivs, Oleksijs un Oleksandrs*, savukārt 2020. gadā dzimušie zēni visbiežāk nosaukti vārdos *Artems, Andrijs, Bohdans, Vladislavs, Volodimirs, Danilo, Dmitro, Deniss, Maksims, Matvijs, Jevhens, Jehors, Ivans, Kirilo, Nazars, Oleksandrs, Romans, Staņislavs un Timofijs*.²¹
- 23. §** Lielākoties cilvēkiem Ukrainā ir pa vienam priekšvārdam, taču atļauti ir arī divi, un tie rakstāmi ar defisi. Vairāk nekā divus vārdus bērnam atļauts dot, ja māte un/vai tēvs pieder pie mazākumtautības, kurai ir šāda paraža. Divus vārdus mūsdienās biežāk dod Ukrainas rietumu apgabalos dzimušajiem bērniem, kurpretī, piem., Sevastopolē 2003. gadā nav reģistrēts neviens bērns ar diviem vārdiem.
- 24. §** Ukraiņu priekšvārdus atveidojot latviešu valodā, par pamatu jāņem to nominatīva forma, jo citos locījumos vārdā var būt notikusi patskaņu un/vai līdzskaņu mija; vīriešu dzimtes vārdiem datīvā ir paplašinātā galotne, piem., priekšvārda *Федір* datīva forma ir *Федорові* (paralēlforma: *Федору*). Latviešu atveidē defisi starp priekšvārdiem nesaglabā, tā lietojama tikai dubultuzvārdos.

²¹ Sk., piem., Осташ, Л. Н., Осташ, Р. І. Індекс власних особових імен. *Реєстр війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту*. Упорядн. О. В. Тодійчук (гол. упорядн.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода. Київ: Наукова думка, 1995. 592 стр. un Ukrainas Tieslietu ministrijas datus, piem., <https://www.radiosvoboda.org/a/news-imena-ditey/31022504.html> (skatīts 2023. gada 10. novembrī).

Uzvārdi

- 25. §** Sākotnēji ukraiņu apdzīvotajās teritorijās izmantotie pavārdi nebija paaudzēs pārmantojami. Tikai vēlāk, kad radās nepieciešamība norādīt mantojamas īpašumtiesības, pavārds kļuva par dzimtas uzvārdu, kas nododams no tēva dēlam. Šādi turīgās sabiedrības daļas (kņazu, tirgotāju, zemes īpašnieku) uzvārdi sastopami jau 14.–16. gadsimta avotos. Sākot ar 17. gadsimtu, uzvārdi bija gandrīz visiem ukraiņiem, tiesa, tie nereti transformējās, piem., Kovaļa (*коваль* 'kalējs') dēls mēdza būt Kovalenko ('Kovaļa dēls').
- 26. §** Liela daļa mūsdienu uzvārdu tapuši Zaporīžjas Sičā. Tieši tur pirmoreiz kļuva nepieciešams oficiāli reģistrēt lielu skaitu kozaku. Turklāt pastāvēja paraža, sākot dzīvi Zaporīžjas Sičā, pieņemt jaunu uzvārdu, lai dzimtkungi aizbēgušos zemniekus nevarētu atrast. Kozaku reģistri ir apbrīnojams informācijas avots par tālaika amatiem, karošanu, Kozaku valsts nacionālo sastāvu (piem., *Гарматій* būs bijis saistīts ar lielgabaliem, *Сердюк* bijis hetmaņa miesassargs, *Шаповал* izgatavojis filca cepures; *Москаль* ieradies no Krievijas, *Пінчук* – no Pinskas tagadējā Baltkrievijā, *Мазуренко* – no Polijas, *Ормененко* – no Armēnijas, *Лотвишченко* – no Latvijas). Par Kozaku valstij raksturīgo pārgalvības un patvaļas garu liecina uzvārdi, kas nav raksturīgi nevienai citai slāvu tautai, piem., *Затулівітер* (no *затулити* 'aizsegt, aizvērt, aizbāzt' un *вітер* 'vējš'), *Підкуймуха* (no *підковувати* 'apkalt' un *муха* 'muša'), *Паливода* (no *палити* 'dedzināt' un *вода* 'ūdens'), *Перебийніс* (no *перебивати* 'pārsist pušu' un *ніс* 'deguns') un daudzi citi.

27. § Tikai 18. un 19. gadsimta mijā uzvārdi kļuva par obligātu un no paaudzes paaudzē pārmantojamu identitātes sastāvdaļu, taču līdztekus tiem pastāvēja neoficiāli pavārdi. Šo paražu atspoguļo tālaika lietišķie raksti un daiļliteratūra.

28. § Ukrainu uzvārdi lielākoties veidoti, izmantojot piedēkļus. Piedēkļus pēc nozīmes var iedalīt trijās grupās.

1. Patronīmiskie piedēkļi jeb piedēkļi, kas norāda uz personas tēvu vai vectēvu; to ir visvairāk. Šie piedēkļi ir **-єнк-** (**-єнк-**) (piem., *Петренко, Даниленко, Мукоєєнко*; tieši ar šiem piedēkļiem veidoti 60% 1650. gadā Kijivas kozaku pulkā atrodamo uzvārdu), **-ук-** (**-юк-**), **-чук-** (*Петрук, Данилюк, Бунчук*), **-ич-**, **-ович-**, **-евич-** (*Петрич, Данилович, Тишкевич*), **-ів-** (*Петрів, Данилів*), **-ок-** (*Андрюшок, Клименок*), **-аш-**, **-яш-** (*Петраш, Андріяш*), kā arī deminutīvpiedēkļi **-ець(ь)** (**-ець(ь)**), **-ик-**, **-к(о)**, **-с(ь)** (*Данилець, Андрієць, Петрик, Данилик, Данилко, Петрусь*).

Ar šiem piedēkļiem darinātie sieviešu uzvārdi ukraiņu valodā saglabā vīriešu dzimtes galotni un ir nelokāmi (piem., nom. *Дзвінка Матіяш*, ģen. *Дзвінки Матіяш*). Latviešu atveidē šie un citi uzvārdi, kas ukraiņu valodā beidzas ar līdzskani, sieviešu dzimtē iegūst galotni *-a* vai *-e* un ir lokāmi.

Pie šīs grupas pieder arī patronīmiskie piedēkļi **-ов-** un **-ев-** (**-ев-**), kas vēsturiski bijuši izplatīti Krievijas Impērijā iekļautajā Ukrainas teritorijā, kā arī Aizkarpatu reģionā. Daudzi uzvārdi, kas darināti ar šīs grupas piedēkļiem, pastāv vairākos variantos, piem., *Данилов* un *Данилів*. Ar šiem piedēkļiem (un to variantiem **-ьов-**, **-йов-**, **-ьйов-**) darinātajiem sieviešu uzvārdiem parasti ir galotne *-a*, un

tie ir lokāmi (piem., nom. *Оксана Олексієва*, ģen. *Оксани Олексієвої*). Šīs īpatnības ietekmē reizēm arī sieviešu uzvārdi ar piedēkļiem **-ів-**, **-їв-** iegūst galotni **-а**, patskaņu miju piedēklī (**-ів-** kļūst par **-ов-** (**-ев-**, **-ьов-**), **-їв-** par **-єв-** (**-йов-**)) un lokāmību (t. i., līdztekus nom. formai *Марія Павлів* var pastāvēt arī forma *Марія Павліва* (*Павлова*), ģen. *Марії Павлівої* (*Павлової*)). Tomēr Aizkarpatu reģionā ar piedēkļiem **-ов-**, **-ьов-**, **-йов-**, **-ьйов-**, **-ев-**, **-єв-** darinātie sieviešu uzvārdi ukraiņu valodā lielākoties saglabā vīriešu dzimtes formu un nav lokāmi (piem., nom. *Катерина Горзов*, ģen. *Катерини Горзов*).

Pie šīs grupas pieder piedēklis **-ин-** (**-ін-**), ar kuru uzvārdi darināti tiklab no tēva, kā no mātes vārda (piem., *Лесин* 'Lesa dēls', *Михайлишин* 'Mihaiļihās [Mihailo sievas] dēls'). Ar šo piedēkli veidotie sieviešu uzvārdi ukraiņu valodā var tiklab saglabāt vīriešu dzimtes galotni un būt nelokāmi (piem., nom. *Ольга Литвин*, ģen. *Ольги Литвин*), kā iegūt galotni **-а** un lokāmību (piem., nom. *Катерина Бабкіна*, ģen. *Катерини Бабкіної*).

2. Piedēkļi, kas norāda uz amatu vai raksturīgu darbību. Šādi piedēkļi ir, piem., **-ай-** (*Тягай* – no *тягти* 'vilkt', *Гайдай* – no *гайдай* 'aitu gans' vai 'vēršu dzinējs'), **-ан-** (*Мовчан* – no *мовчати* 'klusēt', *Рубан* – no *рубати* 'cirst'), **-ал(ь)** (*Скрипаль* 'vijolnieks', *Коваль* 'kalējs'), **-ар-** (*Кобзар* 'kobzas spēlmanis', *Кухар* 'virējs'), **-ач-** (*Копач* 'racējs', *Ткач* 'audējs'), **-ій-** (*Палій* – no *палити* 'dedzināt', *Плаксій* – no *плакати* 'raudāt'), **-л(о)** (*Трясило* – no *трясти* 'kratīt', *Покотило* – no *котити* 'ripināt', *Міняйло* – no *міняти* 'mainīt', *Нечитайло* – no *не читати* 'nelasīt'), **-ник-** (*Мельник* 'dzirnavnieks', *Колісник* 'ratnieks'), **-ун-** (*Прядун* 'vērpējs', *Чаклун* 'būrējs'), **-яр-** (*Скляр* 'stiklinieks', *Маляр* 'krāsotājs').

Šiem pavārdiem (vēlāk jau uzvārdiem) mēdza pievienot papildu piedēkļus, veidojot jaunus uzvārdus, piem., *Мельник – Мельниченко, Мельничук, Мельникович*.

Ar visiem šīs grupas piedēkļiem darinātie uzvārdi ukraiņu valodā sieviešu dzimtē saglabā vīriešu dzimtes vārda beigas un ir nelokāmi.

3. Piedēkļi, kas norāda cilvēka dzīvesvietu vai izcelsmi. Tie ir, piem., **-ськ(ий)**, **-цьк(ий)** (muižnieku uzvārdos piedēklis pievienots muižas nosaukumam, piem., *Шенцицький* 'no Šepticiem'; citos gadījumos piedēklis pievienots citam vietvārdam, piem., *Горохівський* 'no Horohivas'); **-ець-**, **-єць-** (variantos **-иць-**, **-іць-**, **-їць-**) (*Уманець* 'no Umaņas'); **-ий-**, **-ій-** (*Яровий* – no *яр* 'mežs').

Ar piedēkļiem **-ськ(ий)**, **-цьк(ий)** veidotie uzvārdi ukraiņu valodā sieviešu dzimtē iegūst galotni **а** un ir lokāmi (piem., nom. *Ольга Кобилянська*, ģen. *Ольги Кобилянської*). Ar galotni **-ий** veidotie vīriešu uzvārdi sieviešu dzimtē iegūst galotni **-я** un ir lokāmi (piem., nom. *Олена Завгородня*, ģen. *Олени Завгородньої*).

29. § Ukraiņu uzvārdi darināti arī ar daudziem citiem piedēkļiem, kā arī bez tiem, piem., *Вовк, Перехрест, Бурштин*. Šiem uzvārdiem sieviešu dzimtes galotnes nav, un šie sieviešu uzvārdi ukraiņu valodā ir nelokāmi.

30. § Ar piedēkļiem **-івськ(ий)** un **-овськ(ий)**, **-евськ(ий)**, **-євськ(ий)** no lietvārdiem darinātie uzvārdi, kam locījumos var būt patskaņu mija **і/о**, **і/е**, nominatīvā mēdz būt sastopami divos variantos: *Кожухівський* un *Кожуховський*, *Василівський* un *Василевський* u. tml.

Tēvvārdi

- 31. §** Mūsdienās tēvvārdu lieto oficiālos dokumentos precīzākai personas identifikācijai, proti, tas pilda otrā vārda funkcijas. To lieto arī kopā ar vārdu pieklājīgā uzrunā – piem., uzrunājot dzejnieku Serhiju Žadanu, var sacīt: „Шановний Сергію Вікторовичу!”; uzrunājot rakstnieci Oksanu Zabužko: „Шановна Оксано Стефанівно!”
- 32. §** Nav vienprātības par to, vai tēvvārda lietošana ir ukraiņu tradīcija vai aizguvums no krievu valodas. Tēvvārdi sastopami jau senākajos rakstītajos pieminekļos, piem., kņaza Ihora pēcteči dēvēti par Ihorevičiem (*Ізоревици*), savukārt Halīcijas kņaza Jaroslava ārļaulības dēlu hronists dēvē par Olehu Nastasjiču (*Олег Настасьич*). Taču līdz pat 18. gadsimtam ar piedēkļiem **-ич-**, kā arī **-ович-** un **-евич-** veidotos tēvvārdos (vai mātes vārdos) dēvēti tikai sabiedrības augstāko šķiru pārstāvji. Tomēr laika gaitā trīsdalīgo personvārdu lietojums saruka, it īpaši Rietumukrainā, kas ietilpa Polijas valstī, kur spēkā bija divdalīgu personvārdu sistēma. Savukārt no 19. gadsimta otrās puses ar piedēkļiem **-ович-**, **-евич-**, **-івн(а)**, **-овн(а)** veidotu tēvvārdu lietošana Krievijas Impērijā iekļautajā Ukrainas teritorijā izplatījās plašākos sabiedrības slāņos, taču šīs tradīcijas aristokrātiskā izcelsme atspoguļojās paražā tēvvārdu lietot uzsvērti godbijīgās situācijās, vēršoties pie cienījamām personām vai vecākiem cilvēkiem.
- 33. §** Ja tēva priekšvārds ir divdalīgs (piem., *Богдан-Юрій*), tēvvārdu parasti veido no pirmā personvārda (*Олена Богданівна, Олексій Богданович*), taču iespējams patronīmā izmantot arī abus vārdus, pirmo daļu atstājot nelokāmu (nom. *Ірина Богдан-Юріївна, ģen. Ірини Богдан-Юріївни*).

34. § Izplatītākie tēvvārdi Ukrainā ir šādi:

Миколайович/Миколаївна – Mikolajovičs/Mikolajivna
jeb Mikolas dēls/meita²²;

Володимирович/Володимирівна –
Volodimirovičs/Volodimirivna jeb
Volodimira dēls/meita;

Олександрович/Олександрівна –
Oleksandrovičs/Oleksandrivna jeb
Oleksandra dēls/meita;

Іванович/Іванівна – Ivanovičs/Ivaņivna
jeb Ivana dēls/meita;

Васильович/Василівна – Vasiļovičs/Vasiļivna
jeb Vasiļa dēls/meita;

Сергіївич/Сергіївна – Serhijovičs/Serhijivna
jeb Serhija dēls/meita;

Вікторович/Вікторівна – Viktorovičs/Viktorivna
jeb Viktora dēls/meita;

Михайлович/Михайлівна – Mihailovičs/Mihaiļivna
jeb Mihailo dēls/meita.

35. § Saskaņā ar 2004. gada 2. marta Ministru kabineta noteikumu Nr. 114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” 4.¹ punktu tēvvārdu „par vārda vai uzvārda sastāvdaļu neuzskata un Latvijas Republikā izdotajā personas dokumentā, Iedzīvotāju reģistrā²³ un civilstāvokļa aktu reģistros neiekļauj”.

²² Līdzīgi kā 1966. gada krievu īpašvārdu atveides izdevumā, te norādīti divi tēvvārdu atveides varianti. Minētajā izdevumā variants „ģenitīvs+dēls/meita” aprakstīts kā oficiālos dokumentos lietojamais, bet saliktenis – kā daiļliteratūrā un sarunās sastopamais tēvvārds (169. lpp.).

²³ Tagad – Fizisko personu reģistrs, nosaukums mainīts 2021. gadā.

Ukraiņu personvārdi un rusifikācijas sekas

36. § Vēsturiski vairākus gadsimtus Ukrainā bērniem priekšvārdu deva priesteris kristībās, un lielākoties tie bija svēto vārdi, tāpēc personvārdu jomā pārkrievošana sākotnēji sevišķi izteikti neizpaudās (piem., tēlnieka Ivana Hončara (*Гончар*) ģimenē 19. gadsimta otrajā pusē bērnu vārdi bija Hrosina, Duņka, Hricko, Ivans, Klims, Mihailo, Vasiļs un Semens (*Хросина, Дунька, Грицько, Іван, Клим, Михайло, Василь* un *Семен*). 1888. gadā cars Aleksandrs III izdeva rīkojumu, ar kuru aizliedza lietot ukraiņu valodu oficiālās iestādēs un kristīt bērnus ukraiņu priekšvārdos, un jau 20. gadsimta trīsdesmitajos gados iecienīto vārdu saraksta galvgalī nonāca priekšvārdi *Volodimirs* (vai *Vladimirs*), *Jurijs*, *Ņina*, *Valentina* un *Halina* (vai *Gaļina*), bet iepriekš populārie *Ivans*, *Vasiļs*, *Hanna* un *Marija* kļuva sastopami arvien retāk. Pēc 1967. gada datiem, Kijivā bērniem doti tikai 66 sieviešu un 52 vīriešu priekšvārdi, turklāt puse no sieviešu priekšvārdiem bija *Olena* (vai *Jeļena*), *Irina*, *Svetlana*, *Tatjana* un *Natalja*. Arī deminutīvi tika lietoti krieviskā formā: *Petriks*, *Jurko*, *Miško* un *Natalka* (*Петрик, Юрко, Мишко* un *Наталка*) pilsētās tika aizmirsti, mīļai uzrunai atstājot tikai *Petja*, *Jura*, *Miša* un *Nataša* (*Петя, Юра, Миша* un *Наташа*).

37. § Vēl vairāk nekā priekšvārdus rusifikācija skāra uzvārdus. Tie tika pārveidoti, piem., Bohuns (*Богун*) tika pārtaisīts par Bohunovu (*Богунов*), Honta (*Гонта*) – par Hontinu (*Гонтін*). Oleksa Rozums (*Олекса Розум*), apprecējis carieni Jeļizavetu, kļuva par feldmaršalu grāfu Razumovski, zinātnieks Fedirs Vovks Kindrata

dēls (*Федір Кіндратович Вовк*) kļuva par Fjodoru Volkovu Kondrata dēlu (*Фёдор Кондратьевич Волков*), savukārt rakstnieka Ivana Bahrjanija (*Багряний*) īstais uzvārds no *Лозов'яга* (Lozovjaha) tika pārtaisīts par *Лозов'ягин* (Lozovjahins).

- 38. §** No īpašības vārdiem darinātajiem uzvārdiem ar piederības piedēkļiem **-іє-** (*Василів*) un **-ов-, -ев- (-єв-)** (*Грицьков, Андрейцев, Гусев*) var novērot diezgan skaidri izteiktu teritoriālu raksturu: pirmie raksturīgi Ukrainas rietumu apgabaliem, otrie – austrumu reģioniem. Formas ar piedēkļiem **-ов-, -ев- (-єв-)** radušās krievu valodas ietekmē un apstākļos, kad dokumenti tika noformēti krievu valodā vai uzvārdu sistēma tika pakļauta literārās valodas standartiem. Šīs formas tagad ir izplatītas visā Ukrainā un izspiedušās no lietojuma uzvārdus ar piedēkļiem **-іє-** (vai Aizkarpatu reģionā **-ув-**, piem., *Вакарув, Микулув*).
- 39. §** Viens no aplamu ukraiņu priekšvārdu un uzvārdu formu rašanās cēloņiem bija tāds, ka impērijas iestādes tos apzināti pārveidoja, lai tie atbilstu krievu valodai raksturīgajai formai. Tā radās uzvārdu rakstība, kurā pārkāpti ukraiņu valodas likumi: *Олексієнко* pārtaisīts par *Алексеєнко, Андрієнко* – par *Андреєнко, Білик* – par *Белік, Заєць* – par *Заяць, Ілленко* – par *Ільєнко, Калиниченко* – par *Калініченко, Підлісний* – par *Подлесний, Хоменко* – par *Фоменко, Різник* – par *Резніков* u. t. jpr.
- 40. §** Arī mūsdienās krievu valodas ietekmē uzvārdus dokumentos nereti pieraksta nepareizi, piem., gaidāmā burta **u** vietā lieto **i** (*Мельнік* (Meļņiks), nevis *Мельник* (Meļņiks)), jauc saknes morfēmas **o/a** un **e/u, e/i** (*Петросюк* (Petrosjuks) kļūst par *Петрасюк* (Petrasjuks),

Гребінник (Hrebinniks) – par *Грибінник* (Hribinniks)). Pēc etimoloģiskās radniecības rusificētos ukraiņu uzvārdus rakstot ukraiņu valodā, izmanto transliterāciju vai transkripciju, tādēļ vienas personas vai vienas ģimenes locekļu uzvārds reizēm pierakstīts atšķirīgi, piem., ukraiņu uzvārds *Сивокін* pārkrieivots par *Сивоконь* un pēc tam arī ukraiņu valodā pierakstīts *Сивоконь*, ukraiņu uzvārds *Палій* pārkrieivots par *Палей*, ukraiņu valodā pierakstīts kā *Палей* vai *Палеї*, ukraiņu uzvārds *Сергієнко* pārkrieivots par *Сергеенко* un ukraiņu valodā pierakstīts kā *Сергеєнко*. Rusifikācijas ietekmē ukraiņi nereti mēdz arī valodās, kurās lieto latīņu alfabētu, savu vārdu un uzvārdu rakstīt pārkrieivotā, dažkārt pielāgotā formā. Piem., komponiste *Вікторія Польова* (Viktorija Poļova) Latvijā kļuvusi pazīstama kā Viktorija Poleva – no *Victoria Poleva*, kur uzvārda latīņalfabētiskajā rakstījumā nav saglabāts krievu valodas pieraksta *Викторія Полева* beigu [ja]. Ieteicams personvārdu rakstījumu latīņu burtiem neizmantot par atveides avotu.

- 41. §** Uzspiežot ukraiņu uzvārdiem krievu valodai raksturīgu uzsvāru, mēdz zust daļa sākotnējā uzvārda (piem., *Андрій Пазина* pārkrieivots par *Андрей Пазин*, pēc tam ukrainiskots kā *Андрій Пазін*). Nelāgākajos gadījumos „jaunais” uzvārds rada nepatīkamas asociācijas, piem., sievietes uzvārdā *Полова* (no vārda *полова* ‘pelavas’) uzsvērtā ir otrā zilbe, taču pēc pārkrieivošanas par *Половая* un aplama uzsvāra piešķiršanas nozīme pilnībā mainās.

III

Ukraiņu īpašvārdu atveides principi

Ukraiņu alfabēts un tā vēsture

42. § Ukraiņu alfabēta pamatā ir kirilica. Tas sastāv no 33 burtiem, kas apzīmē 38 fonēmas: **А а, Б б, В в, Г г, Ґ ґ, Д д, Е е, Є є, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї, Й й, К к, Л л, М м, Н н, О о, П п, Р р, С с, Т т, У у, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ щ, Ъ ъ, Ю ю, Я я**. Apostrofs ' ukraiņu alfabētā neietilpst; tas norāda uz iepriekšējā līdzskaņa cietību un rakstībā lietojams obligāti (sīkāk sk. 92. §).

Kirilica nākamās Ukrainas teritorijā sāka izplatīties pēc kristietības pieņemšanas 988. gadā un laika gaitā ir mainījusies, pielāgojoties runātās valodas īpatnībām. Ir saglabājušies senslāvu valodas senukraiņu redakcijā rakstīti manuskripti, ko datē ar 11. gadsimtu, taču rakstība pastāvējusi arī pirms tam: ir zināms, ka pirmā gadu tūkstoša otrajā pusē bija izveidojusies t. s. rusu-hazāru

rakstība, no kuras, domājams, saglabājies no senebreju alfabēta aizgūtais burts **u**. Ir arī hipotēze, ka pirms kirilicas ieviešanas Kijivas valsts teritorijā pastāvējusi rakstība uz grieķu valodas pamata. Par to liecina Sv. Sofijas katedrālē Kijivā uz sienas atklātie uzraksti, arī alfabēts, ko veido 23 grieķu burti un četri slāvu burti (tie apzīmē skaņas [b], [z], [ʃ] un [ʃtʃ]). Iespējams, tieši tajā jau pirms 862. gada rakstīti lietišķie un, domājams, citi teksti, kas pēc tam glabājās kņaza Jaroslava izveidotajā bibliotēkā. Ap 863. gadu mūks Kirils no Solunas (tag. Saloniki) izgudroja glagolicu, tomēr šis alfabēts acimredzot bijis pārāk grūti apgūstams, un 20 gadus vēlāk glagolicu sāka aizstāt kiriliskā rakstība, kurā ietilpa arī burti no Sv. Sofijas katedrāles alfabēta.

Senukraiņu alfabēts pārmantoja visus senās kirilicas burtus, taču, attīstoties ukraiņu valodas fonētiskajai sistēmai (reducēto patskaņu izzušanai un ar to saistītajiem fonētiskajiem procesiem, *h* pārtapšanai par *i* utt.), tradicionāli lietotie burti arvien vairāk neatbilda jaunajām skaņām. Rakstos tas izpaudās kā burtu jaukšana (*u/i/и, h/e/у/i, ъ/ь* u. tml.) un pareizrakstības tradīciju graušana. Laikposmā no 13. gadsimta līdz 18. gadsimta sākumam šī nekonsekventā rakstība stihiski mainījās, pakāpeniski pieskaņojoties ukraiņu valodas skaņu sistēmai un gramatiskajai uzbūvei. Piem., burts **г**, kas atveido skaņu [g], kura ukraiņu cilmes vārdos gandrīz nav saglabājusies, pirmoreiz lietots „Peresopnicjas evaņģēlija” manuskriptā (tapis 1556–1561), kur **г** aizstāj burtkopu *кз*. Oficiāli alfabētā to ieviesa Meletijs Smotrickis savā 1619. gadā Vievē (netālu no Viļņas) izdotajā „Gramatikā” (bija gan autori, kas vēl ilgi, pat 20. gadsimta sākumā, galvenokārt svešvārdos sastopamo skaņu [g] rakstos atveidoja, lietojot no latīņu alfabēta aizgūto burtu *g*).

Te jāpiebilst, ka Krievijas Impērijai pakļautajā Ukrainas daļā šo burtu nelietoja, jo tā nebija t. s. „laicīgajā ābecē” (*гражданская азбука*), kas Krievijā tika ieviesta 1708.–1710. gadā. Pēc ukraiņu drukas aizlieguma atcelšanas 1905. gadā burts **ѣ** nokļuva oficiālajā pareizrakstībā, taču jau 1933. gadā tika izsvītrots no alfabēta; Rietumukrainā to lietoja līdz 1939.–1944. gadam. Savu vietu ukraiņu alfabētā burtam **ѣ** izdevās atgūt tikai 1990. gadā. Starp citu, burts **ѣ** skaņas [g] atveidošanai atrodams arī klasiskajā baltkrievu alfabētā jeb taraškevicā, kas tāpat tika pārkievots 1933. gadā. Mūsdienu Baltkrievijā klasiskā pareizrakstība tiek apkarota.

Ukraiņu alfabēta sakārtošanu ietekmēja rakstības reforma Krievijā 1708.–1710. gadā, kad no alfabēta kā nevajadzīgi tika izņemti burti **Ѡ, ѡ, Ѣ, Ѥ, Ѧ, ѧ**, pavisam tika izskausti burti **Ѧ** un **ѧ**, ieviests burts **Ѣ**, apstiprināta burta **Ѧ** lietošana u. c.

19. gadsimtā tika ierosināts ieviest jaunus burtus, kas saglabājušies arī mūsdienu ukraiņu alfabētā: **ѣ** (1818), **Ѥ** (1837), **Ѧ** (1873). Taču 19. gadsimta otrajā pusē no ukraiņu alfabēta izzuda burti **Ѡ, ѡ, Ѣ, Ѥ**; atšķirīgu skaņu atveidošanai nostiprinājās burti **ѣ, Ѥ**. Rietumukrainā šo alfabētu sāka lietot 1837. gadā, Piedņipras Ukrainā – pēc 1905. gada.

Vairākkārt tika mēģināts ukraiņu valodā ieviest latīņu alfabētu: senākais latīņu burtiem drukātais ukraiņu teksts *Tragedia ruska* tapis ne vēlāk par 1618.–1619. gadu. Pirmais standartizētais latīņu alfabēts, kura pamatā bija poļu pareizrakstība, tika izstrādāts 1834. gadā un tapa, mēģinot risināt problēmas, ko radīja baznīcslāvu kirilicas nepiemērotība jaunajai, literārajai ukraiņu valodai. Alfabēta pamatā lielā mērā bija fonētiskās pareizrakstības princips, tomēr tajā bija arī vairākas etimoloģiska rakstura iezīmes. Lai gan kirilicu šis alfabēts (dēvēts par abecadlo,

no poļu vārda *abecadło*) neaizstāja, tālaika Austrijā un Polijā laikposmā starp abiem pasaules kariem un pat Otrā pasaules kara laikā tajā tika drukātas grāmatas. 1859. gadā vēlreiz tika mēģināts ieviest latīņu alfabētu – šajā gadījumā uz čehu pareizrakstības pamata. Projekta autors bija čehu slāvisks Josefs Jirečeks (*Jireček*), un viņa iecerē latinizēšanai vajadzēja veicināt ukraiņu valodas pārtapšanu par mūsdienīgu valodu, ko veicinātu atdalīšanās no arhaiskās baznīcslāvu un jaunlaiku krievu ietekmes. Arī šis mēģinājums neizdevās. Katru reizi, kad tika piedāvāts kāds latīņu alfabēta projekts, Halīcijā sākās spārīgi protesti, kas ieguva nosaukumu „alfabēta kari”: ukraiņiem kirilica bija identitātes simbols, un mēģinājumus likt no tās atteikties viņi uztvēra kā pārpoļošanas izpausmi. Aizkarpatu reģionā 19. un 20. gadsimta mijā ukraiņu grāmatas tika drukātas arī ungāru rakstībā.

20. gadsimta divdesmitajos gados un trīsdesmito gadu sākumā PSRS notika latinizācijas kampaņa, kura 69 valodās ieviesa latīņu alfabētu (lielākoties arābu alfabēta vietā). Ukraiņu valodu šī kampaņa neietekmēja, tomēr diskusijas risinājās. 1927. gadā Harkivas konferencē vairāki ievērojami valodnieki ierosināja ukraiņu valodas pāreju uz latīņu alfabētu; priekšlikums tika noraidīts ar 25 balsīm pret 20. Konferencē tika apspriests arī mazāk radikāls risinājums – ieviest tikai dažus latīņu burtus (*s* – lai aizstātu **дж**, *z* – lai aizstātu **дз**, un *j* – skaņas [j] atveidošanai, lai varētu iztikt bez burtiem **є, ї, ю, я**). Tika nolemts jautājumu virzīt turpmākai apspriešanai, taču Ukrainas Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālā komiteja ar Lazaru Kaganoviču (*Казанович*) priekšgalā pastaidzās ideju nosodīt, un lēmums tika anulēts.

Uzsvars

43. § Ukrainu valodā uzsvērtā var būt jebkura zilbe. Latviešu valodā atveidotajos ukraiņu īpašvārdos vai nu saglabā oriģinālā uzsvara vietu, vai arī uzsver pirmo zilbi, kā ierasts latviešu valodā. Pirmo zilbi var uzsvērt arī tad, ja oriģinālā uzsvara vieta nav zināma. Latviešu valodā uzsvara vieta locījumos nemainās. Nav ieteicams uzsvērt zilbi, kas neatbilst nevienam no abiem minētajiem principiem.

Володимир pv – Volodimirs vai Volodimirs, bet ne Volodimirs vai Volodimirs

44. § Uzsvars uz pēdējās zilbes nesaglabājas, ja uzsvara vieta ukraiņu valodā sakrīt ar lokāmu galotni latviešu valodā.

Зирка pv – Zirka, dat. Zirkai

Кузьма pv – Kuzma, dat. Kuzmam

45. § Izvēlē starp oriģinālā uzsvara saglabāšanu un tā pārcelšanu uz pirmo zilbi vērojamas dažādas tendences, bet strikti principi šajā izvēlē nav nostiprinājušies.

46. § Uzsvars latviešu valodā bieži vien nesaglabājas galotnes priekšā, it sevišķi, ja uzsvērtajam patskanim seko tikai viens līdzskanis.

Донець – Doneca

Козак pv – Kozaks, -a

Андрій pv – Andrijs

47. § Turpretī, ja galotnes priekšā ir vairāki līdzskaņi (veidojas slēgta zilbe), oriģinālajam uzsvaram ir tendence saglabāties.

Барановський pv – Baranovskis

Антоненко pv – Antonenko

48. § Jāņem vērā, ka vārdos ar piedēkļiem **-ськ-, -цьк-, -енк-** ukraiņu valodā bieži vien uzsvērtā ir nevis otrā, bet trešā zilbe no beigām. Šādos vārdos nav pamata latviski uzsvērt priekšpēdējo zilbi.

Остапенко pv – Ostapenko vai **Ostapenko**, bet ne Ostapenko

49. § Uzsvars lielākoties saglabājas uzvārdos, kas atvasināti ar **-ов-**.

Антонов pv – Antonovs

Воробйов pv – Vorobjovs

50. § Ukraiņu valodas uzsvars lielākoties nesaglabājas latviešu valodā labi pazīstamos citvalodu cilmes vārdos.

Анатолій pv – *Anatolijs

Аркадій pv – Arkadijs

Антоній pv – *Antonijs

Palatalizācija

51. § Palatalizācija (no lat. *palatum* – 'aukslējas') ir līdzskaņa „mīkstināšanās”, kad mēle tā izrunā tuvinās aukslējām.

52. § Ukraiņu valodā rakstos palatalizāciju apzīmē ar grafēmām **ь, є, і, ю, я** aiz attiecīgā līdzskaņa. Latviešu valodā šo palatalizāciju atspoguļo trīs veidos.

1. Palatalizētos līdzskaņus **л** un **н** atveido attiecīgi ar palatālajiem **ļ** un **ņ** (**ль** – **ļ**, **ле** – **ļе**, **лі** – **ļі**, **лю** – **ļu**, **ля** – **ļa**; **нь** – **ņ**, **не** – **ņе**, **ні** – **ņі**, **ню** – **ņu**, **ня** – **ņa**). Ja līdzskanis ir dubultots, palatalizācija attiecas uz abiem komponentiem.

Біляївка – Biļajivka

Верхне – Verhņe

Львів – Ļvīva
 Любов рv – Ļubova
 Огняна рv – Ohņana
 Рилєєвка – Riļejevka
 Тернопіль – Ternopiļa
 Чернівці – Čerņivci
 Поділля – Podiļļa

Vietvārdos, kas aizgūti no neslāvu valodām, **л** un **н** palatalizējumu parasti neatspoguļo.

Асканія-Нова – Askanija-Nova
 Балаклія – Balaklija
 Кілія – Kilija
 Чичиклія – Čičiklija

Latviešu valodā pazīstamos citvalodu cilmes personvārdos, kas sastopami arī ukraiņu valodā, **л** un **н** palatalizējumu lielākoties neatspoguļo.

Анатолій рv – *Anatolijs
 Анжеліка рv – *Anželika
 Антоній рv – *Antonijs
 Аскольд рv – *Askolds
 Вероніка рv – *Veronika
 Ксенія рv – *Ksenija

Grieķu cilmes vietvārdos vārda daļa **-поль** atveidojama bez mīkstinājuma – ar **-pole**.

Овідіополь – Ovidiopole
 Севастополь – Sevastopole

2. Līdzskaņu (izņemot **л** un **н**) palatalizāciju **ю** un **я** priekšā un tāda **ь** priekšā, kam seko patskanis, atveido ar **j**.

Батьово – Batjova

Дзюба рv – Dzjuba

Запорижжя – Zaporižja

3. Līdzskaņu (izņemot **л** un **н**) palatalizāciju **є** un **і** priekšā, tāda **ь** priekšā, kam seko līdzskanis, un vārda beigās neatveido.²⁴

Луганськ – Luhanska

Северодонецк – Severodonecka

Гудзь рv – Gudzs, -a

Заяць рv – Zajacs, -a

Skaņu atdarināšana

Patskaņi

53. § Ukrainu valodas literārajā izrunā nav novērojama ne krievu un baltkrievu valodai raksturīgā t.s. a-runā (ukr. *акання*, kr. *аканье*), kad neuzsvērtā zilbē **о** izrunā kā [a], ne i-runā (ukr. *ікання*, kr. *иканье*), kad neuzsvērtā zilbē **е** izrunā kā [i]. Patskaņu kvalitāte uzsvērtā un neuzsvērtā zilbē nemainās.

²⁴ Krievu valodas **ь** starp līdzskaņiem latviešu valodā tradicionāli atveido ar **j** (piem., *Будько* – Budjko, *Васьков* – Vasjkovs; ir izņēmumi, piem., *Кузьма* – Kuzma, *Горький* – Gorkijs). Ukrainu īpašvārdu atveidē tādi līdzskaņu sablīvējumi kā **cjk**, **djk**, **sjk**, **tjk** neatbilstu ne ukrainiskajam skanējumam (līdzskaņa palatalizācija), ne latviešu fonētikai, tāpēc palatalizācija šādos gadījumos nav atveidojama. Jāpiebilst, ka latviešu literārajā izrunā nav pareizi atdarināt nemīkstināto līdzskaņu oriģinālizrūnā atrodamo palatalizāciju (piem., **d** vai **dj** izrunāt [ġ], **tjk** izrunāt [kġ]), sk. „Latviešu valodas gramatikas” (2015) 288. §. Arī latviešu valodā vērojama **j** izlaišana, lai neveidotos grūti izrunājami līdzskaņu sablīvējumi: *zivsaimniecība* (< zivju saimniecība), *grāvracis*, *skrūvgriezis*.

- 54. §** Ukrainu valodā nešķir īsos un garos patskaņus, atveidē patskaņi ir īsi. Pieļaujams garumzīmi lietot aizgūtos personvārdos (lielākoties no grieķu un latīņu valodas), kas latviešu valodā nostiprinājušies ar garu patskāni.

Валентина pv – Valentina, Valentīna

Валерій pv – Valerijs, Valērijs

- 55. §** Divi vienādi patskaņi pēc kārtas ukraiņu valodā ir sastopami priedēkļa un saknes vai salikteņa sakņu sadūrā. Tie pieder pie dažādām zilbēm, tādēļ latviešu valodā atveidojami un izrunājami kā divi patskaņi vai patskanis un divskanis.

Заайдарівка – Zaaidarivka [pa zilbēm: Za-ai-da-riv-ka]

Новоодеса – Novoodesa [pa zilbēm: No-vo-o-de-sa]

Синьоока pv – Siņooka [pa zilbēm: Si-ņo-o-ka]

- 56. §** Ukrainu **а** [a] latviešu valodā atveidojams ar **a**.

Варва – Varva

Анастасія pv – Anastasija

- 57. §** Ukrainu **е** [ɛ] apzīmē priekšējās artikulācijas rindas vidēji zema mēles pacēluma patskāni. Latviešu valodā tas atveidojams ar **e** un izrunājams šauri. Ukrainu valodā (atšķirībā no krievu valodas) grafēma **e** norāda, ka iepriekšējais līdzskanis nav palatalizēts.

Елеонора pv – Eleonora

Даниленко pv – Danilenko

Донець – Doneca

- 58. §** Ukrainu **є** vārda sākumā, aiz **ь**, apostrofa vai patskaņa apzīmē skaņkopu [jɛ] un atveidojams ar **je**.

Єнакієве – Jenakijeve

Васильєв рv – Vasiļjevs

Григор'єв рv – Hrihorjevs

Aiz līdzskaņa **є** apzīmē iepriekšējā līdzskaņa palatalizāciju [j] un skaņu [ɛ]. Ukrainu **є** aiz līdzskaņiem **л, н** latviešu valodā atveidojams ar līdzskaņa burta mīkstinājumu un **е: лє – ѓe, нє – ѓe**.

Михалє – Mihaļe

Верхнє – Verhņe

Кузнєцов рv – Kuzņecovs

Aiz citiem līdzskaņiem **є** atveidojams ar **е**, neatspoguļojot palatalizāciju.

Єверодонецьк – Severodonecka

Григорєв рv – Hrihorevs

- 59. §** Ukrainu **у** apzīmē priekšējās-vidējās artikulācijas rindas vidēji augsta mēles pacēluma patskani [ɪ], kam latviešu valodā nav tiešas atbilstmes. Grafēma **у** norāda, ka iepriekšējais līdzskanis nav palatalizēts. Latviešu valodā **у** atveidojams ar **ī**.

Величко рv – Veličko

Данило рv – Danilo

Дмитро рv – Dmitro

- 60. §** Ukrainu **ї** [i] pēc izrunas atbilst latviešu **ī** un latviešu valodā atveidojams ar **ī**.

Ізюм – Izjuma

Іван рv – Ivans

Aiz līdzskaņa ukraiņu *i* apzīmē iepriekšējā līdzskaņa palatalizāciju [j] un skaņu [i]. Ukraiņu *i* aiz līdzskaņiem **л, н** latviešu valodā atveidojams ar līdzskaņa burta mīkstinājumu un **i: лi – љi, нi – њi**.

Іллінівка – Iļļiņivka

Горлівка – Horļivka

Калініченко pv – Kaļiņičenko

Aiz citiem līdzskaņiem ukraiņu *i* atveidojams ar **i**, neatspoguļojot palatalizāciju.

Івано-Франківськ – Ivanofrankivska

Іларія pv – Ilarija

Онтин pv – Ontins

Vārda sākumā, ja seko patskanis, ukraiņu *i* latviešu valodā atveidojams ar **j**.

Іоанн pv – Joans

61. § Ukraiņu *ї* apzīmē skaņkopu [ji] un latviešu valodā atveidojams ar burtkopu **ji**.

Ананьїв – Anaņjiva

Їжівці – Jiživci

Київ – Kijiva

Юр'ївка – Jurjivka

Воїслав pv – Vojislavs

Neslāvu cilmes vārdos *ї* aiz patskaņa atveidojams ar **i** un tas nekad neveido divskani.

Зінаїда pv – Zinaida [Zi-na-i-da]

Аїда pv – Aida [A-i-da]

Ізмаїл – Izmaila [Iz-ma-i-la]

Vietvārdā *Україна* un tā atvasinājumos *ї* latviešu valodā atveidojams ar **ī**.

Україна – Ukraina [Uk-rai-na]

Українка pv – Ukrainka [Uk-ra-in-ka]

62. § Ukrainiņu **о** [ɔ] atveidojams ar **o**.

Одеса – Odesa

Зоя pv – Zoja

63. § Ukrainiņu **у** [u] atveidojams ar **u**.

Ужгород – Užhoroda

Куйбіда pv – Kuibida

64. § Ukrainiņu **ю** vārda sākumā, aiz **ь**, apostrofa vai patskaņa apzīmē skaņkopu [ju] un latviešu valodā atveidojams ar **ju**.

Южне – Južne

Маярки – Majurki

В'юнище – Vjunišče

Aiz līdzskaņa ukraiņu **ю** apzīmē līdzskaņa palatalizāciju [j] un skaņu [u]. Aiz līdzskaņiem **л, н** tas atveidojams ar līdzskaņa burta mīkstinājumu un **и: лю – ļu, ню – ņu**.

Люботин – Ļubotina

Яценюк pv – Jaceņuks, -a

Aiz citiem līdzskaņiem ukraiņu **ю** atveidojams ar **ju**.

Стрюкове – Strjukove

Тютюнник pv – Tjutjunniks, -a

Березюк pv – Berezjuks, -a

65. § Ukraini **я** vārda sākumā, aiz **ь**, apostrofa vai patskaņa apzīmē skaņkopu [ja] un atveidojams ar **ja**.

Ярина рv – Jarina

Максимільянівка – Maksimiljaņivka

В'ячеслава рv – Vjačeslava

Заяць рv – Zajacs, -a

Aiz līdzskaņa **я** apzīmē līdzskaņa palatalizāciju [ʲ] un skaņu [a]. Aiz līdzskaņiem **л, н** tas atveidojams ar līdzskaņa burta mīkstinājumu un **а: ля – ļa, ня – ņa**.

Біляївка – Biļajivka

Глиняни – Hliņani

Aiz citiem līdzskaņiem tas atveidojams ar **ja**.

Армянськ – Armjanska

Ася рv – Asja

Vārda beigās **ця** atveidojams ar **cja**. Ņemot vērā, ka palatalizēts **ц** [tʲ] ir ukraiņu valodai raksturīga iezīme, to iespēju robežās vēlams atveidot. Tomēr latviešu valodā šāda skaņkopa var šķīst neierasta un ir pieļaujams **cja** aizstāt ar **ca**.²⁵

Вінниця – Vinnicja, Vinnica

²⁵ Tā darīts „Lielajā pasaules atlantā” un VVC LVEK sniegtajos vietvārdu atveides paraugos. Tomēr fonētiski līdzīgos gadījumos ar citiem līdzskaņiem „Lielajā pasaules atlantā” **j** atveidē paturēts: *Залуччя* – Zalučja, *Білолісся* – Biloļisja, *Затишшя* – Zatišja.

Divskaņi

66. § Vārda sākumā un vidū tās pašas zilbes ukraiņu burtkopas **аї, еї, ої, уї, яї** latviešu valodā atveidojamas ar divskani, attiecīgi **ai, ei, oi, ui, [j]ai** (**я** gadījumā jāņem vērā tā pirmā komponenta [j] vai [j] atveide, sk. 65. §).²⁶

Айвазовське – Aivazovske

Майя рv – Maija

Пантелеймон рv – Panteleimons

Бойко рv – Boiko

Куйбіда рv – Kuibida

Гуляйвітер рv – Huļaiviters, -e

Vārda beigās burtkopu **аї, еї, ої, уї, яї** otrais komponents **ї** atveidojams ar **j** (attiecīgi **aj, ej, oj, uj, [j]aj**) un pievienojama galotne.

Узруї – Uzruja

Будивой рv – Budivojs, -a

Воробей рv – Vorobejs, -a

Гайдай рv – Haidajs, -a

67. § Retumis sastopams divskanis **ау**, kas atveidojams ar **au**.

Раухівка – Rauhivka

Аурика рv – Aurika

²⁶ „Lielajā pasaules atlantā” šādā pozīcijā **ї** atveidots ar **j**, bet šajos norādījumos, sekojot Ministru kabineta noteikumiem Nr.114, atveidots ar **i** (sal. arī ar krievu īpašvārdu atveidi: *Байкал* – Baikāls, *Райкин* – Raikins).

Līdzskaņi

68. § Līdzskaņu dubultojuums saglabājams burtkopās **ll**, **ļļ**, **mm**, **nn**, **ņņ**, **rr** starp patskaņiem vai vienzilbīga vārda beigās.

Палло – Pallo

Старосілля – Starosiļļa

Сінне – Sinne

Ганнівці – Haņņivci

Римма рv – Rimma

Сарра рv – Sarra

Priedēkļa un saknes vai divu sakņu sadurā saglabājas arī citu līdzskaņu dubultojuums.

Піддубний рv – Piddubnijs

Citos gadījumos līdzskaņu dubultojuums atveidē nav paturams.

Запоріжжя – Zaporīžja

69. § Ukrainu **б** [b] atveidojams ar **b**.

Бажана рv – Bažana

Бабенко рv – Babenko

70. § Ukrainu **в** [v], [w], [ɥ] atveidojams ar **v**.

Вірослава рv – Viroslava

Харків – Harkiva

Neslāvu cilmes vietvārdos un personvārdos tās pašas zilbes burtkopa **ав** latviešu valodā var tikt atveidota ar **au**.

Таврія – Taurija

Аврора рv – Avrora, *Aurora

71. § Ukrainiņu **з** [h] nav tiešas atbilstmes latviešu valodā. Tas ir balsīgs glotāls frikatīvs līdzskanis (to varētu dēvēt par ukraiņu **х** balsīgo līdzinieku). Latviešu valodā tas atveidojams ar **h**.²⁷

Галина pv – Halina

Луганськ – Luhanska

72. § Ukrainiņu **ґ** [g] atveidojams ar **g**.

Ґудзь pv – Gudzs, -a

Ґеруси – Gerusi

Аґнеса pv – Agnesa

73. § Ukrainiņu **д** [d] atveidojams ar **d**.

Демчук pv – Demčuks, -a

Лебідь pv – Lebids, -a

Digrafi **дз** [dz] un **дж** [dʒ] atveidojami attiecīgi ar **dz** un **dž**.

Дзюба pv – Dzjuba

Джанкой – Džankoja

74. § Ukrainiņu **ж** [ʒ] atveidojams ar **ž**.

Житомир – Žitomira

Запоріжжя – Zaporižja

75. § Ukrainiņu **з** [z] atveidojams ar **z**.

Земфіра pv – Zemfira

Зінченко pv – Zinčenko

Березовський pv – Berezovskis

²⁷ Čehu valodā šo pašu skaņu apzīmē ar grafēmu **h** (piem., *hlava* [hlava] 'galva').

76. § Ukrainiņu puspatskanis **ŭ** [j] atveidojams ar **j** vārda sākumā, zilbes sākumā, burtkopās **uŭ, iŭ** un vārda beigās (sk. arī 66. §).

Йосипа pv – Josipa

Воробйов pv – Vorobjovs

Приймак pv – Prijmaks, -a

Андрійчук pv – Andrijučuks, -a

Бугай pv – Buhajs, -a

Сергий pv – Serhijs

Буревій pv – Burevijs, -a

Ukrainiņu **ŭ** atveidojams ar **i** burtkopās **ai, ei, oi, ui, yi**, izņemot vārda beigās (sk. arī 66. §).

Майя pv – Maija

Пантелеймон pv – Panteleimons

Бойко pv – Boiko

Izskaņas **-ський, -цький** uzvārdos pēc tradīcijas atveidojamas attiecīgi ar **-skis, -ckis** (sieviešu dzimtē tām ukraiņu valodā atbilst izskaņas **-ська, -цька**, latviešu valodā **-ska, -cka**).

Березовський pv – Berezovskis

Білецький pv – Bileckis

77. § Ukrainiņu **к** [k] atveidojams ar **k**.

Кропивницький – Kropivnicka

Кременчук – Kremenčuka

78. § Ukrainiņu **л** atveidojams atkarībā no pozīcijas: **ь, є, і, ю, я** priekšā tas ir palatalizēts [lʲ] un atveidojams ar **ļ** (**ль – ļ**, **ле – ļе, лі – ļі, лю – ļу, ля – ļа**).

Львів – Ļviva

Рилєєвка – Riļejevka

Віліна pv – Viļina
Любов pv – Ļubova
Біляївка – Biļajivka

Vietvārdos, kas aizgūti no neslāvu valodām, un latviešu valodā pazīstamos citvalodu cilmes personvārdos **л** palatalizējumu lielākoties neatveido (sk. arī 52. §).

Чичиклія – Čičiklija
Аврелія pv – *Avrelija, *Aurelija
Анатолій pv – *Anatolijs
Анжеліка pv – *Anželika
Аскольд pv – *Askolds

Citās pozīcijās tas ir nepalatalizēts [l] un atveidojams ar **l**.

Лисавета pv – Lisaveta
Зеленський pv – Zelenskis
Кулеба pv – Kuleba
Пилип pv – Pilips

79. § Ukrainu **м** [m] atveidojams ar **m**.

Миколаїв – Mikolajiva
Максименко pv – Maksimenko

80. § Ukrainu **н** atveidojams atkarībā no pozīcijas: **ь, є, і, ю, я** priekšā tas ir palatalizēts [nʲ] un atveidojams ar **ņ** (**нь – њ, нє – ње, ні – њі, ню – њу, ня – ња**).

Ровеньки – Rovenķi
Верхнє – Verhņe
Чернівці – Čerņivci
Близнюки – Blizņuki
Огняна pv – Ohņana

Citās pozīcijās tas ir nepalatalizēts [n] un atveidojams ar **n**.

Нестеренко pv – Nesterenko

Нижник pv – Nižniks, -a

Vietvārdos, kas aizgūti no neslāvu valodām, un latviešu valodā pazīstamos citvalodu cilmes personvārdos **н** palatalizējumu lielākoties neatveido (sk. arī 52. §).

Асканія-Нова – Askanija-Nova

Антоній pv – *Antonijs

Ксенія pv – *Ksenija

Домінік pv – *Dominiks

Вероніка pv – *Veronika

81. § Ukrainu **п** [p] atveidojams ar **p**.

Полтава – Poltava

Пилип pv – Pilips

82. § Ukrainu **р** [r] atveidojams ar **r**.

Рубіжне – Rubižne

Сидорчук pv – Sidorčuks, -a

83. § Ukrainu **с** [s] atveidojams ar **s**.

Суми – Sumi

Павловський pv – Pavlovskis

Білолісся – Biloļisja

84. § Ukrainu **т** [t] atveidojams ar **t**.

Тернопіль – Ternopiļa

Батьово – Batjova

Тютюнник pv – Tjutjunniks, -a

85. § Ukrainu **ф** [f] atveidojams ar **f**.

Феодосія – Feodosija

Федорів рv – Fedorivs

Никифор рv – Nikifors

86. § Ukrainu **х** [x] atveidojams ar **h** (latviešu rakstības variantā, kurā lieto burtkopu **ch**, šis burts atveidojams ar **ch**: *Харків* – Charkiva).

Харків – Harkiva

Явдоха рv – Javdoha

87. § Ukrainu **ц** [ts] atveidojams ar **c**.

Арциз – Arciza

Чернівці – Čerņivci

Цвітана рv – Cvitana

Коцюбинський рv – Kocjubinskis

Одинець рv – Odinecs, -a

88. § Ukrainu **ч** [tʃ] atveidojams ar **č**.

Чернівці – Čerņivci

Залуччя – Zalučja

89. § Ukrainu **ш** [ʃ] atveidojams ar **š**.

Алушта – Alušta

Шаповалов рv – Šapovalovs, -a

90. § Ukrainu **щ** [ʃtʃ] atveidojams ar **šč**.

Благовіщенське – Blahoviščenske

Щербак рv – Ščerbaks, -a

91. § Ukrainu **ь** [j] jeb mīkstinājuma zīme tiek lietota aiz līdzskaņa un apzīmē tā palatalizāciju. Kopā ar līdzskaņiem **л, н** tā atveidojama attiecīgi ar **ļ** vai **ņ**.

Ананьїв – Anaņjiva

Рипень – Ripeņa

Василь рv – Vasiļs

Vietvārdos, kas aizgūti no neslāvu valodām, un latviešu valodā pazīstamos citvalodu cilmes personvārdos palatalizējumu **ль** un **нь** lielākoties neatveido (sk. arī 52. §).

Кільчень – Kilčena

Альберт рv – *Alberts

Starp citiem līdzskaņiem un patskani **ь** atveido ar **j**.

Батьово – Batjova

Макарьово – Makarjova

Citos gadījumos starp līdzskaņiem **ь** neatveido. To neatveido arī vārda beigās (izņemot **ль** un **нь**).

Вербовець – Verboveca

Новобахметьеєвe – Novobahmetjeve

Слов'янськ – Slovjanska

92. § Ukrainu valodā lieto apostrofu **'**, kas nav iekļauts alfabētā. Tas šķir līdzskani no sekojošā burta (līdz ar to nenotiek palatalizācija).²⁸ Atveidē apostrofs nav atspoguļojams.

Кам'янка – Kamjanka

Лук'ян рv – Lukjans

Мар'я рv – Marja

²⁸ Krievu valodā tam aptuveni atbilst **ь** jeb cietā zīme.

Україну alfabēts un atveides tabula

Burts	IPA	Atveide	Piemēri	Piezīmes
А а	[a]	a	<i>Анастасія</i> pv – Anastasija <i>Аурика</i> pv – Aurika	56. §
Б б	[b]	b	<i>Бажана</i> pv – Bažana <i>Бабенко</i> pv – Babenko	69. §
В в	[v], [w], [ʋ]	v	<i>Вірослава</i> pv – Viroslava <i>Харків</i> – Harkiva	70. §
Г г	[ɦ]	h	<i>Галина</i> pv – Halina <i>Луганськ</i> – Luhanska	71. §
Ґ ґ	[g]	g	<i>Ґеруси</i> – Gerusi <i>Ґудзь</i> pv – Gudzs, -a <i>Аґнеса</i> pv – Agnesa	72. §
Д д	[d], [dʲ]; [dʒ]; [dz], [dzʲ]	d дж – dž дз – dz	<i>Демчук</i> pv – Demčuks, -a <i>Джанкой</i> – Džankoja <i>Дзюба</i> pv – Dzjuba	73. §
Е е	[ɛ]	e (nemīkstina iepr. līdzskani)	<i>Елеонора</i> pv – Eleonora <i>Даниленко</i> pv – Danilenko <i>Донець</i> – Donesa	57. §
Є є	[jɛ], [ɛ]	je vārda sākumā, aiz ь , ' vai patskaņa; лє – љє, нє – њє ; e citos gadījumos	<i>Єнакієве</i> – Jenakijeve <i>Васильєв</i> pv – Vasiljjevs <i>Дуб'є</i> – Dubje <i>Михалє</i> – Mihaļe <i>Верхнє</i> – Verhņe <i>Кузнєцов</i> pv – Kuzņecovs <i>Сєєєродонецьк</i> – Severodonecka	58. §
Ж ж	[ʒ]	ž	<i>Житомир</i> – Žitomira <i>Запоріжжя</i> – Zaporizja	74. §
З з	[z], [zʲ]	z	<i>Земфіра</i> pv – Zemfira <i>Зінченко</i> pv – Zinčenko <i>Березовський</i> pv – Berезovskis	75. §
И и	[ɪ]	i (nemīkstina iepr. līdzskani)	<i>Величко</i> pv – Veličko <i>Данило</i> pv – Danilo	59. §
І і	[i], [iʲ]	i ; лі – љі, ні – њі ; j vārda sākumā, ja seko patskanis	<i>Львів</i> – Lviva <i>Горлівка</i> – Horļivka <i>Калініченко</i> pv – Kalinichenko <i>Іоанн</i> pv – Joans	60. §

Burts	IPA	Atveide	Piemēri	Piezīmes
Ї ї	[ji]	ji visos gadījumos, izņemot neslāvu cilmes vārdus, vietvārdu <i>Ukraina</i> un tā atvasinājumus; i neslāvu cilmes vārdos (nekad neveido divskani)	<i>Їжівці</i> – Jiživci <i>Київ</i> – Kijjiva <i>Юр'ївка</i> – Jurjivka <i>Воїслав рv</i> – Vojislavs <i>Зінаїда рv</i> – Zinaida [Zi-na-i-da]	61. §
Й й	[j]	j vārda sākumā, zilbes sākumā, burtkopās <i>ий</i> , <i>ій</i> un vārda beigās; i burtkopās <i>ай</i> , <i>ей</i> , <i>ой</i> , <i>уй</i> , <i>яй</i> , izņemot vārda beigās	<i>Йосипа рv</i> – Josipa <i>Чинадіїово</i> – Činadijova <i>Приїмак рv</i> – Prijmaks , -a <i>Андрійчук рv</i> – Andrijčuks , -a <i>Бугай рv</i> – Buhajs , -a <i>Сергій рv</i> – Serhijs <i>Майя рv</i> – Maija <i>Пантелеїмон рv</i> – Panteleimons <i>Боїко рv</i> – Boiko	76. §
К к	[k]	k	<i>Кропивницький</i> – Kropivnicka <i>Крамаренко рv</i> – Kramarenko	77. §
Л л	[l], [lʲ]	l <i>ль</i> – ļ <i>лє</i> – ļe <i>лі</i> – ļi <i>лю</i> – ļu <i>ля</i> – ļa	<i>Ланна</i> – Lanna <i>Львів</i> – ļviva <i>Рилєєвка</i> – Riļejevka <i>Гліб рv</i> – Hļibs <i>Любов рv</i> – ļubova <i>Біляївка</i> – Biļajivka	78. §, (sk. arī 52., 91. §)
М м	[m]	m	<i>Миколаїв</i> – Mikolajiva <i>Максимчук рv</i> – Maksimčuks , -a	79. §
Н н	[n], [nʲ]	n <i>нь</i> – ņ <i>нє</i> – ņe <i>ні</i> – ņi <i>ню</i> – ņu <i>ня</i> – ņa	<i>Нестеренко рv</i> – Nesterenko <i>Ровеньки</i> – Rovenki <i>Верхнє</i> – Verhņe <i>Чернівці</i> – Čerņivci <i>Близнюки</i> – Blizņuki <i>Огняна рv</i> – Ohņana	80. § (sk. arī 52., 91. §)
О о	[ɔ]	o	<i>Одеса</i> – Odesa <i>Світозор рv</i> – Svitohors	62. §

Burts	IPA	Atveide	Piemēri	Piezīmes
П п	[p]	p	<i>Полтава</i> – Poltava <i>Степан рv</i> – Ste p ans	81. §
Р р	[r], [rʲ]	r	<i>Рубіжне</i> – Rubi ž ne <i>Радимир рv</i> – Radim i rs <i>Юрій рv</i> – Jur i js	82. §
С с	[s], [sʲ]	s	<i>Суми</i> – Sum i <i>Павловський рv</i> – Pavlovsk i s	83. §
Т т	[t], [tʲ]	t	<i>Тернопіль</i> – Ternop i ļa <i>Севастіана рv</i> – Sevast i ana	84. §
У у	[u]	u	<i>Ужгород</i> – U ž horda <i>Куйбіда рv</i> – Ku i bida	63. §
Ф ф	[f]	f	<i>Теодіполь</i> – Teof i pole <i>Феодосія</i> – Feodos i ja	85. §
Х х	[x]	h	<i>Херсон</i> – Herson a <i>Стельмах рv</i> – Ste l mahs, -a	86. §
Ц ц	[ts], [tsʲ]	c	<i>Арциз</i> – Arc i za <i>Одинець рv</i> – Odine s c, -a	87. §
Ч ч	[tʃ]	č	<i>Чернівці</i> – Čern i vci <i>Тимченко рv</i> – Timč e nko	88. §
Ш ш	[ʃ]	š	<i>Шаповалов рv</i> – Šapovalov s <i>Алушта</i> – Alu š ta	89. §
Щ щ	[ʃtʃ]	šč	<i>Щербак рv</i> – Ščerb a ks <i>Благовіщенське</i> – Blahovi š čenske	90. §
Ь ь	[ʲ]	<i>ль – ъ, нь – ѣ;</i> j starp līdzskani, izņemot л un н, un patskani; starp līdzskaņiem neatveido; vārda beigās (izņemot <i>ль</i> un <i>нь</i>) neatveido	<i>Альона рv</i> – A ļ ona <i>Ананьів</i> – Ana ņ iĵiva <i>Батьово</i> – Bat j ova <i>Слов'янськ</i> – Slov j anska <i>Вербовець</i> – Verbo v eca <i>Василь рv</i> – Vasi ļ s <i>Рипень</i> – Rip e ņa	91. § (sk. arī 52., 78., 80. §)

Burts	IPA	Atveide	Piemēri	Piezīmes
Ю ю	[ju], [ju]	ju vārda sākumā, aiz patskaņa, aiz <i>ь</i> vai <i>'</i> , aiz visiem līdzskaņiem, izņemot <i>л</i> un <i>н</i> ; <i>лю</i> – љу , <i>ню</i> – њу	<i>Южне</i> – Јужне <i>Мажурки</i> – Мажурки <i>В'юнище</i> – Вјунішче <i>Тютюнник</i> рв – Тјутјуннікс , -а <i>Люботин</i> – Љуботіна <i>Яценюк</i> рв – Јасеңукс , -а	64. §
Я я	[ja], [ja]	ja vārda sākumā, aiz patskaņa, aiz <i>ь</i> vai <i>'</i> , aiz visiem līdzskaņiem, izņemot <i>л</i> un <i>н</i> ; <i>ля</i> – ља , <i>ня</i> – ња	<i>Ярина</i> рв – Јаріна <i>Заяць</i> рв – Заяцс , -а <i>Кільянівка</i> – Кілјанівка <i>В'ячеслава</i> рв – Вјаčeslava <i>Армянськ</i> – Армјанска <i>Білявка</i> – Білявівка <i>Глиняни</i> – Гліңані	65. § Vārda beigās <i>ця</i> atveide ar cja var šķīst nelabskanīga un, iespējams, aizstājama ar ca : <i>Вінниця</i> – Vinnіcja vai Vinnica
'	–	neatveido	<i>Мар'я</i> рв – Марја <i>Лук'ян</i> рв – Лукјанс <i>Кам'янка</i> – Камјанка	92. §

Gramatizācija un locīšana

93. § Īpašvārdiem, kas ukraiņu valodā beidzas ar līdzskani, latviešu valodas atveidē pievienojama galotne: apdzīvotu vietu, upju nosaukumiem sieviešu dzimtes galotne **-a** vai **-e**, kalnu, ezeru nosaukumiem, personvārdiem – attiecīgās dzimtes galotne: vīriešu dzimtē **-s**, sieviešu dzimtē **-a** vai **-e**. Īpašvārdi, kas atveidē beidzas ar **-s**, lokāmi kā 1. deklinācijas lietvārdi, savukārt īpašvārdi, kas beidzas ar **-a** vai **-e**, lokāmi attiecīgi kā 4. vai 5. deklinācijas lietvārdi.

- 94. §** Īpašvārda beigās burtkopas *aj, ej, oj, uj, [j]aj* un pievieno attiecīgās dzimtes galotni: *Бахчисарай* – Bahčisaraja, *Джанкой* – Džankoja.

Vietvārdi

- 95. §** Latviešu valodā apdzīvotu vietu nosaukumi lielākoties ir sieviešu dzimtē, un šis princips ievērojams, arī atveidojot ukraiņu vietvārdus.

Завалля – Zavaļļa

Каховка – Kahovka

Квітневе – Kvitneve

Самбір – Sambira

Первомайський – Pervomaiska

Сторожинець – Storožineca

- 96. §** Ģeogrāfiskie nosaukumi, kas ukraiņu valodā beidzas ar galotni *-u* vai *-i*, latviešu valodā atveidojami kā vīriešu dzimtes daudzskaitlinieki un lokāmi kā 1. deklinācijas lietvārdi.

Крути – Kruti, *ģen.* Krutu

Суми – Sumi, *ģen.* Sumu

Залізці – Zaļizci, *ģen.* Zaļizcu

- 97. §** Izņēmums ir no Krimas tatāru valodas aizgūtie nosaukumi, kas atstājami nelokāmi.

Киянли (Qıyanlı) – Kijanli

Ічки (İçki) – Ički

98. § Ģeogrāfiskie nosaukumi, kas ukraiņu valodā darināti pēc piederības īpašības vārdu parauga, proti, vienskaitļa nominatīvā beidzas ar **-ево, -єво, -ин, -ино, -ів, -іно, -ова, -ово**²⁹, atveidojami sieviešu dzimtē un lokāmi kā 4. deklinācijas lietvārdi.

Межова – Mežova, *ģen.* Mežovas

Могилів – Mohiļiva, *ģen.* Mohiļivas

Козятин – Kozjatina, *ģen.* Kozjatinas

Буштино – Buština, *ģen.* Buštinas

Драгово – Drahova, *ģen.* Drahovas

Машево – Maševa, *ģen.* Maševas

Жденієво – Ždeņijeva, *ģen.* Ždeņijevas

Бородіно – Borodina, *ģen.* Borodinas

99. § Kā 4. deklinācijas lietvārdi lokāmi arī nosaukumi, kas ukraiņu valodā beidzas ar līdzskani.

Розквіт – Rozkvita, *ģen.* Rozkvitas

Арциз – Arciza, *ģen.* Arcizas

Широкий – Širokija, *ģen.* Širokijas

100. § Ģeogrāfiskie nosaukumi, kas beidzas ar izskaņu **-цький** vai **-ський**, latviešu valodā sieviešu dzimtē atveidojami attiecīgi ar izskaņu **-cka** vai **-ska**.

Хмельницький – Hmeļnicka

Лозянський – Lozjanska

²⁹ Ja nepieciešams stingri ievērot oriģinālrakstījumu (piem., kartogrāfijā), tad latviešu valodā vietvārdos, kas ukraiņu valodā beidzas ar **-о**, var lietot arī šo vārdu nelokāmās formas ar galotni **-о**.

101. § Apdzīvotu vietu nosaukumi, kas vienskaitļa nominatīvā beidzas ar **-е, -є, -еве, -ине, -ове, -ське, -цьке**, lokāmi kā 5. deklinācijas lietvārdi.

Деражне – Deražne, *ģen.* Deražnes

Городне – Horodņe, *ģen.* Horodņes

Гоголеве – Hoholeve, *ģen.* Hoholeves

Тарутине – Tarutine, *ģen.* Tarutines

Шевченкове – Ševčenkove, *ģen.* Ševčenkoves

Бойківське – Boikivske, *ģen.* Boikivskes

Коломацьке – Kolomacke, *ģen.* Kolomackes

102. § Vietvārda daļa **-поль** atveidojama ar **-pole**, jo šo vārdu vēsturiskā cilme saistāma ar grieķu valodu.

Севастополь – Sevastopole

Сімферополь – Simferopole

103. § Atveidojot pirmatnīgus vārdus, kas ukraiņu valodā beidzas ar galotni **-о**, tie atstājami nelokāmi.

Шабо – Šabo (ciems)

104. § Tomēr bieži lietotus ģeogrāfiskus nosaukumus būtu lietderīgi iekļaut latviešu valodas locījumu sistēmā.

Дніпро – Dņipra³⁰ (pilsēta, upe)

³⁰ VVC LVEK 2017. gada 17. oktobrī noteikusi, ka pilsētas *Дніпро* nosaukumam latviešu valodā jābūt *Дніпро*. Šo „Ieteikumu” autori šādu atveidi uzskata par nepietiekami pamatotu un norāda, ka upei un pilsētai ukraiņu valodā ir viens un tas pats nosaukums – *Дніпро*–, kas latviešu valodā atveidojams atbilstoši rakstībai un izrunai ukraiņu valodā un iekļaujams latviešu valodas locījumu sistēmā; proti, gan upes, gan pilsētas nosaukumam jābūt *Дніпра*.

105. § Āru (kalnu, upju, ezeru, salu u. t. jpr.) nosaukumi lielākoties atveidojami tādā dzimtē, kāda ir attiecīgajam latviešu valodas nomenklatūras vārdam.

Боржава – Boržava (upe)

Верхня Терса – Verhņa Tersa, Augštersa (upe)

Висуњь – Visuņa (upe)

Кагул – Kahuls (ezers)

Кам'янське водосховище – Kamjankas ūdenskrātuve

106. § Izņēmums ir no Krimas tatāru valodas aizgūtie āru vārdi, kas dažkārt atstājami nelokāmā formā, vajadzības gadījumā papildinot nosaukumu ar nomenklatūras vārdu.

Киянли (Qıyanlı) – Kijanli

Ічки (İçki) – Ički

107. § Ja ukraiņu valodā ģeogrāfiskā objekta nosaukumā nomenklatūras vārdam līdzās ir īpašības vārds, kas atvasināts no lietvārda, tad šo īpašības vārdu latviešu valodā atveido ar attiecīgo lietvārdu ģenitīvā.

Олешківські піски – Olešku smiltāji

Деренюське родовище – Dereņuhas atradne

Дніпровсько-Бузький лиман – Dņipras-Buhas limāns

108. § Nelokāma vai mazpazīstama ģeogrāfiskā objekta nosaukumam latviešu valodā vajadzības gadījumā var pievienot nomenklatūras vārdu – lai parādītu vārda locījumu vai ģeogrāfiskā objekta veidu: Janikapi pilsētā, Sasīks vai Sasika ezers.

Personvārdi

- 109. §** Ukrainu uzvārdi latviešu valodā vienmēr jāatveido, par pamatu ņemot nominatīva formu, jo citos locījumos var būt sastopama ukraiņu valodai raksturīgā patskaņu mija *i/o* vai *i/e* slēgtās un atvērtās zilbēs (piem., nom. *Чорновіл*, ģen. *Чорновола*; nom. *Кремінь*, ģen. *Кременя*). Jāņem vērā, ka šie saliktoņu uzvārdi sastopami arī bez patskaņu mijas otrajā daļā: nom. *Білокінь*, ģen. *Білоконя* un nom. *Білоконь*, ģen. *Білоконя*; nom. *Довгоніс*, ģen. *Довгоноса* un nom. *Довгонос*, ģen. *Довгоноса*. Līdzīgi varianti eksistē arī ar piedēkļiem *-ім-* un *-ом-* (*Бовкім* un *Бовкот* u. c.), kā arī ar piedēkļiem *-іль-*, *-оль-* un *-ель-* (*Пігіль* un *Піголь* u. c.) veidotajiem uzvārdiem.
- 110. §** Ar galotni *-а* veidotajiem uzvārdiem locījumos mēdz būt līdzskaņu mija *г/з*, *к/ц*, *х/с*, piem., *Нудьга/Нудьзі*, *Заволока/Заволоці*, *Муха/Мусі*.
- 111. §** Atveidojot uzvārdus, kas beidzas ar līdzskani, galotni *-о* vai piedēkļiem *-к(о)*, *-енк(о)*, jāpatur prātā, ka ukraiņu valodā vīriešu dzimtē tie ir lokāmi, turklāt datīvā var būt paplašinātā galotne *-ові*, *-еві* (piem., nom. *Тарас Шевченко*, dat. *Тарасу Шевченкові* vai *Тарасу Шевченку*; piederības datīva *Євгена Гребінки* vietā var lietot adjektīvizētu formu *Євгена Гребінчин*).
- 112. §** Dubultuzvārdos ukraiņu valodā lokāmas ir abas uzvārda daļas (piem., nom. *Григорій Квітка-Основ'яненко*, dat. *Григорію* (vai *Григорієві*) *Квітці-Основ'яненкові* (vai *Квітці-Основ'яненку*), izņemot gadījumus, kad pirmā daļa ir vienzilbīga (nom. *Михайло Драй-Хмара*, ģen. *Михайла Драй-Хмари*).

113. § Tiem sieviešu uzvārdiem ar adjektīvisku izskaņu, kam ukraiņu valodā no vīriešu dzimtes formas atšķiras galotne, šī atšķirība saglabājama arī atveidē: *Безсмертний* – Bezsmertnijs, *Безсмертна* – Bezsmertna.³¹

Krimas īpašvārdu atveide

114. § Daļa Krimas Autonomās Republikas vietvārdu un personvārdu ir Krimas tatāru valodā (*Qırımtatar tili*), un Krimā tai ir valsts valodas statuss. Krimas tatāru valoda ir viena no tirkū valodām, un tā sastopama lielākoties Krimā un Uzbekistānā. Valodas pratēju skaits – aptuveni 480 000.

Krimas vietvārdi

115. § Apdzīvotas vietas Krimas pussalā daudzkārt pārdēvētas. Pirmā pārdēvēšana notika 1783. gadā, kad Krimu anektēja Krievijas Impērija; Krimas pussalā, piem., līdzās Akmesdžitai (*Aqmescit*) tika uzcelta jauna pilsēta Simferopole, un Akmesdžita tika tajā inkorporēta. PSRS laikā apdzīvotas vietas tika pārdēvētas masveidā. Pirmais pārdēvēšanas

³¹ Ministru kabineta noteikumu Nr. 114 122. punkts, ko var attiecināt arī uz ukraiņu uzvārdiem: „Jaundarinātiem šo noteikumu 121. punktā minētiem un citiem līdzīgiem sieviešu uzvārdiem (piem., stājoties laulībā) latviešu valodā sievietes uzvārda formu var veidot nevis saskaņā ar krievu valodas sieviešu uzvārdu veidošanas likumībām (*Belijs* – *Belaja*), bet gan mainot tikai latviešu valodas uzvārda galotni (*Belijs* – *Belija*): *Белый* – *Belijs* – *Belaja/Belija*; *Черный* – *Čornijs* – *Čornaja/Čornija*; *Зеленый* – *Zeļonijs* – *Zeļonaja/Zeļonija*. Piezīme. Arī atvasināto vīrieša uzvārdu (piem., ja dēls tiek reģistrēts mātes uzvārdā) var veidot gan regulāri, gan mainot latviešu valodas uzvārda galotni: *Белая* – *Belaja* – *Belijs/Belajs*; *Черная* – *Čornaja* – *Čornijs/Čornajs*; *Зеленая* – *Zeļonaja* – *Zeļonijs/Zeļonajs*.”

vilnis sākās 1944. gadā uzreiz pēc Krimas pamatiedzīvotāju (armēņu, grieķu, bulgāru u. c.) deportēšanas no pussalas. Otrā pārdēvēšana notika 1947. gadā, taču visvairāk pilsētu, ciemu un ciematu savu vēsturisko nosaukumu zaudēja 1948. gadā, gandrīz visi atlikušie – 1949. gadā. Kopumā tika pārdēvēts 1300 Krimas apdzīvoto vietu – vairāk nekā 90%. Savu nosaukumu nosargāja tikai Sudaka, Saki, Džankoja, Bahčisaraja, Kerča un nosacīti Starijkrima: tās nosaukums *Eski Qırım* faktiski tika pārtulkots krievu valodā. Pēc Ukrainas neatkarības atjaunošanas 20. gadsimta deviņdesmitajos gados sākotnējo nosaukumu atguva trīs apdzīvotas vietas: Koktebele (*Коктебель, Köktöbel*), Partenita (*Партенит, Partenit*) un Saribaša (*Сапу-Бау, Saribaş*). 2016. gada 12. maijā Ukrainas Augstākā Padome pieņēma lēmumu par 75 Krimas apdzīvotu vietu pārdēvēšanu. Lēmums stāsies spēkā līdz ar Krimas Autonomās Republikas atgriešanos Ukrainas vispārējā jurisdikcijā.

Krimas tatāru personvārdi

116. § Krimas tatāru priekšvārdi pēc cilmes iedalāmi vairākās grupās:

- 1) Krimas tatāru un tirkū cilmes vārdi, ap 9% (*Ülker, Temur, Totay*);
- 2) aizgūvumi no arābu valodas, ap 76% (*Mamut, Ayşe, Fatima, Hatice* (pravieša un viņa dzimtas sieviešu vārdi u. c.));
- 3) aizgūvumi no persiešu valodas, ap 11% (*Gulnara, Dilâra, Rustem*);
- 4) padomju laika veidojumi, ap 1% (*Lenur* (*Leņins + нур 'gaišs, spožs'*), *Marlen* (*Markss + Leņins*), *Lemara* (*Leņins + Markss*));

5) aizguvumi no slāvu valodām, ap 1% (*Nadiya*);

6) aizguvumi no Rietumu valodām, ap 1% (*Emil, Ernes, Elvira*).

117. § Slāvu valodu ietekmē Krimas tatāri mēdz lietot arī tēv-vārdu. To veido, tēva vārda beigās pievienojot *oġlu* (*огълу*) 'dēls' vai *qızı* (*къызы*) 'meita': *Refat oġlu* – Refata dēls; *Enver qızı* – Envera meita.

118. § Arī uzvārdi mēdz būt veidoti ar *-oġlu*, *-qızı* vai arī persiešu cilmes *-zade* ('dēls') otrajā daļā. Atšķirībā no tēvvarda, uzvārdā tie pamatvārdam pievienoti ar defisi vai saliktenī bez defises. Latviešu valodā šādi uzvārdi atveidojami koprakstījumā bez defises: *Qurt-oġlu* – Kurtoglu, *Asan-qızı* – Asankizi, *Çoban-zade* – Čobanzade.

Krimas tatāru īpašvārdu atveides principi

119. § Līdz 1929. gadam Krimas tatāru valodas rakstībā lietoja arābu alfabētu, no 1929. gada līdz 1938. gadam – latīņu burtus, no 1938. gada līdz 1992. gadam – kirilicu, bet kopš 1992. gada līdztekus lieto latīnisko rakstību un kirilicu. 2021. gada 22. septembrī Ukrainas valdība apstiprināja, ka Krimas tatāru valodas rakstība balstāma latīņu rakstā, un noteica pārejas laiku mācību līdzekļiem un metodiskajiem materiāliem līdz 2025. gada 1. septembrim. Latīņu raksta lietošana veicināma arī citās valodas aprītes jomās.

Atšķirībā no latīniskās rakstības, Krimas tatāru valodas kiriliskā rakstība nav strikti fonemātiska, un abas rakstības neatbilst precīzi viena otrai, tāpēc tās atveidotas

atsevišķās tabulās. Precīzākas fonētiskās atbilstes dēļ ieteicams īpašvārdus atveidot no latīniskās rakstības. Vēl arī jāpievērš uzmanība, ka vārds kirilicā var būt ne Krimas tatāru rakstībā, bet ukraiņu vai krievu rakstījumā (piem., personvārds *Abdildžemils* Krimas tatāru latīniskajā rakstībā ir *Abdulcemil*, bet kiriliskajā rakstībā *Абдюльджемель*, ukraiņu rakstījumā *Абдульджеміль*, krievu rakstījumā *Абдулджемель*).

Krimas tatāru alfabēts

120. § Krimas tatāru valodā patskaņus iedala priekšējās rindas patskaņos (**e, i, ö, ü**) un pakaļējās rindas patskaņos (**a, ı, o, u**). Līdzskaņiem **c, ç, l, n, ŝ** ir pozicionāli izrunas varianti: līdzās pakaļējās rindas patskaņiem tos izrunā cietāk ([dz], [tʃ], [l], [n], [ʃ]), bet līdzās priekšējās rindas patskaņiem – mīkstāk ([dʒ], [tʃ], [lʲ], [nʲ], [ʃ]). Krimas tatāru izrunā palatalizācija ir izteiktāka nekā, piem., turku valodā, tomēr, sekojot arī „Ieteikumiem turku personvārdu atveidei latviešu valodā” (Liena Rašmeiere, Uldis Bērziņš, 1997), Krimas tatāru valodas palatalizācija atveidē netiek atspoguļota. Izņēmums ir slāvu cilmes elementi, kuru atveidē var atspoguļot **l** un **n** palatalizāciju (*Cemilev – Džemiļevs*). Krievu valodas ietekmē Krimas tatāru jaunākajās paaudzēs vērojama a-runā un i-runā (*аканье, уканье*), taču šīs iezīmes kā neraksturīgas tradicionālajai Krimas tatāru fonētikai šajos atveides ieteikumos nav atspoguļotas.

121. § Burts **â** netiek uzskatīts par atsevišķu alfabēta burtu; tas norāda uz iepriekšējā līdzskaņa palatalizāciju.

122. § Ar **ğ** apzīmē balsīgu velāru frikatīvu līdzskani [ɣ]. Līdzīgi kā no turku valodas, tas latviešu valodā atveidojams ar **g**.

- 123. §** Burts **q** apzīmē nebalsīgu eksplozīvu uvulāru slēdzeni [q], un tas atveidojams ar **k**.
- 124. §** Krimā lietotajā rakstībā burts **i** apzīmē divas skaņas, [i] un [ɪ], tāpat **v** apzīmē skaņas [v] un [w]. Turpretī Dobrudžā dzīvojošie Krimas tatāri rakstībā šīs skaņas nošķir: ar burtu **i** apzīmē skaņu [i], ar **ĩ** apzīmē skaņu [ɪ], savukārt ar **v** apzīmē skaņu [v], ar **w** – skaņu [w].
- 125. §** Kiriliskajā alfabētā burtkopas **гъ, къ, һъ** un **дж** iekļautas kā atsevišķi burti un tiek ņemtas vērā alfabētiskajā vārdu kārtojumā.
- 126. §** Burti **я/â, j/ж** (izņemot burtkopu **дж**) un **ц** sastopami tikai aizguvumos.
- 127. §** Krimas tatāru cilmes vārdos parasti ir uzsvērtā pēdējā zilbe.

Krimas tatāru latīņu alfabēts un atveide

Burts	IPA	Atveide latviešu valodā	Piemēri
A a Â â	[a] [ʲa]	a a (palatalizē iepr. burtu)	<i>Abduraman</i> – Abduramans <i>Alâdin</i> – Aladins
B b	[b]	b	<i>Bekir</i> – Bekirs
C c	[dʒ]	dž	<i>Cemilev</i> – Džemiļevs
Ç ç	[tʃ]	č	<i>Çelebicihan</i> – Čelebidžihans
D d	[d]	d	<i>Dağci</i> – Dagdži
E e	[e]	e	<i>Cafer</i> – Džafers
F f	[f]	f	<i>Mustafa</i> – Mustafa
G g	[g]	g	<i>Cengiz</i> – Džengizs
Ğ ğ	[ɣ]	g	<i>Ğemal</i> – Gemals

Burts	IPA	Atveide latviešu valodā	Piemēri
H h	[x]	h	<i>Hafsa</i> – Hafsa
I ı	[u]	i	<i>Topçı</i> – Topči
İ i	[i], [ɪ]	i	<i>İsmail</i> – Ismails
J j	[ʒ]	ž	<i>Jirdan</i> – Žirdans
K k	[k]	k	<i>Melek</i> – Meleka
L l	[l]	l ↓ (slāvu cilmes vārddaļās līdzās e, i, ö, ü)	<i>Yalta</i> – Jalta <i>Cemilev</i> – Džemiļevs
M m	[m]	m	<i>Medat</i> – Medats
N n	[n]	n ñ (slāvu cilmes vārddaļās līdzās e, i, ö, ü)	<i>Noman</i> – Nomans <i>Moločnikov</i> – Moločņikovs
Ñ ñ	[ɲ]	n	<i>Yañı Qarabay</i> – Janikarabaja
O o	[o]	o	<i>Osmanov</i> – Osmanovs
Ö ö	[ø]	e	<i>Gökay</i> – Gekajs
P p	[p]	p	<i>Necip</i> – Nedžips
Q q	[q]	k	<i>Teyfuq</i> – Teifuks
R r	[r]	r	<i>Refat</i> – Refats
S s	[s]	s	<i>Seitmuratova</i> – Seitmuratova
Ş ş	[ʃ]	š	<i>Reşat</i> – Rešats
T t	[t]	t	<i>Mamut</i> – Mamuts
U u	[u]	u	<i>Musa</i> – Musa
Ü ü	[y]	i	<i>Üzeir</i> – Izeirs
V v	[v], [w]	v	<i>Adaviye</i> – Adavije
Y y	[j]	j (izņemot vārda vidū aiz patskaņa) i (vārda vidū aiz patskaņa)	<i>Yalta</i> – Jalta <i>Gökay</i> – Gekajs <i>Ayşe</i> – Aiše
Z z	[z]	z	<i>Mansız</i> – Mansizs

Krimas tatāru kiriliskais alfabēts un iespējamā atveide

Burts	IPA	Iespējamā atveide latviešu valodā
А а	[a]	a
Б б	[b]	b
В в	[v], [w]	v
Г г	[g]	g
Гъ гъ	[ɣ]	g
Д д	[d]	d
Е е	[ɛ], [jɛ]	e, je
Ё ё	[ø], [jo], [jø], [ʲo]	e, jo, je, o
Ж ж	[ʒ]	ž
З з	[z]	z
И и	[i], [ɪ]	i
Й й	[j]	j, i (divskaņos)
К к	[k]	k
Къ къ	[q]	k
Л л	[l], [ɫ]	l, l̥
М м	[m]	m
Н н	[n]	n, ņ
Нъ нъ	[ŋ]	n, ng
О о	[o], [ø]	o, e
П п	[p]	p
Р р	[r]	r
С с	[s]	s
Т т	[t]	t
У у	[u], [y]	u, i

Burts	IPA	Iespējamā atveide latviešu valodā
Ф ф	[f]	f
Х х	[x]	h
Ц ц	[ts]	c
Ч ч	[tʃ]	č
Дж дж	[dʒ]	dž
Ш ш	[ʃ]	š
Щ щ	[ɕ]	šč
Ъ ъ	–	–
Ы ы	[ɯ]	i
Ь ь	[j]	–
Э э	[ɛ]	e
Ю ю	[y], [ju], [jy], [ju]	i, ju, ji, u
Я я	[ja], [ja]	ja, a

Ukraiņu transliterācija latīņu grafētikā

128. § Starptautiskajā telpā ukraiņu personvārdi un citi īpašvārdi tiek lietoti latīņalfabētiskajā sistēmā, taču precīzai ukraiņu īpašvārdu atveidei latviešu valodā ir svarīgi noskaidrot oriģinālrakstību. Ir sastopamas visai daudzas ukraiņu rakstības latīņalfabētiskās transliterācijas sistēmas; tabulā redzamas dažas no tām.

Kirilicā	ДСТУ 9112:2021 (А)	ДСТУ 9112:2021 (Б)	Ukrainian National	Українська паспортна (КМУ 2010)	Українська географічна (УКППТ 1996)	Passport 2007	Passport 2004	National 1996	Derzhstandart 1995	British	ALA LC	Modified LC	ISO 1995	GOST 1986	ISO 9
Пп	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p
Рр	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r
Сс	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s
Тт	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t
Уу	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u	u
Фф	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f
Хх	x	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	h	h	h
Цц	c	c	ts	ts	ts	ts	ts	ts	c	ts	ts	ts	c	c	c
Чч	č	ch	ch	ch	ch	ch	ch	ch	ch	ch	ch	ch	č	č	č
Шш	š	sh	sh	sh	sh	sh	sh	sh	sh	sh	sh	sh	š	š	š
Щщ	ś	shch	shch	shch	sch	shch	shch	sch	shh	shch	shch	shch	ś	šč	šč
Ьь	j	j		-	'		'	'	j	'	'		'	'	'
Юю	ju	ju	iu, yu-	iu, yu	iu, yu	iu	iu, yu	iu, yu	ju	yu	iu	iu, yu-	û	ju	û
Яя	ja	ja	ia, ya-	ia, ya	ia, ya	ia	ia, ya	ia, ya	ja	ya	ia	ia, ya	â	ja	â
'	'	'		-	'			"	'	"	'		'	"	'

Pēc neatkarības atgūšanas Ukrainā vairākkārt izstrādāti ukraiņu personvārdu atveides norādījumi oficiāliem dokumentiem, kur ukraiņu personvārdi rakstāmi arī latīņalfabētiskajā transliterācijā. 2007. gadā Ukrainas Ministru kabinets, apstiprinot ārzemju pasēs veidlapas tehnisko aprakstu, uzlika par pienākumu atveidē izmantot Ukrainā izstrādātu transliterāciju, pēc kuras, piem., burti **z** un **ʀ** latīņalfabētiskajā sistēmā atveidojami ar **g**, burti **i**, **ï** un **ũ** ar burtu **i**. Ar Ministru kabineta lēmumu 2010. gadā transliterācija tika mainīta, piem., norādot burtu **z** latīņalfabētiskajā transliterācijā atveidot ar **h**, savukārt **ʀ** atveidot ar **g**.

2014. gadā apstiprināts Ukrainas administratīvi teritoriālās iekārtas vienību un to centru uzskaitījums ukraiņu valodā un latīņalfabētiskajā transliterācijā.

2022. gada 1. aprīlī stājās spēkā valsts standarts ДСТУ 9112:2021 „Кирилично-латинична транслітерація і латинично-кирилична ретранслітерація українських текстів. Правила написання”, kas paredz vienotu standartizētu „ukraiņu teksta datu atveides sistēmu latīņu burtiem ar izomorfu transliterācijas mehānismu palīdzību”. Standarts piedāvā divas transliterācijas sistēmas: A un B (*система А, система Б*).

Šo sistēmu īpatnība ir, piem., mīkstināto līdzskaņu atveidošana ar konkrēto burtu un tam sekojošu **j** (piem., uzvārds *Хмельницький* (Hmeļnickis) transliterēts *Хmeljnyцjkyj* A sistēmā (kam raksturīgs arī ukraiņu *x* pieraksts ar latīņu *x*) un *Khmeljnyцjkyj* B sistēmā), kā arī divējāda burta **z** atveidošana (ar **ǰ** A sistēmā un ar **gh** B sistēmā, proti, vietvārds *Ужгород* (Užhoroda) transliterējams attiecīgi *Užǰorod*, *Uzhghorod*).

Valodās, kurās lieto latīņu alfabētu, ukraiņu burts **є** nereti tiek atspoguļots ar burtkopu **ie** vai **ye**. Atveidojot latviešu valodā, jāvadās pēc šajā izdevumā izklāstītajiem principiem: piem., uzvārds *Bierdyayev*, kas oriģinālrakstībā ir *Бєрдяєв*, atveidojams Berdjajevs; *Biedarieva* – oriģinālrakstībā *Бєдарєва*, atveidojumā Bedareva; *Bieliesskov* – oriģinālrakstībā *Бєлєсков*, atveidojumā Beļeskovs.

Ja ukraiņu personvārds pieejams tikai latīņalfabētiskajā transliterācijā, ieteicams identificēt izmantoto transliterācijas sistēmu un pēc atbilstmes rekonstruēt oriģinālo rakstību. Šādi iegūto īpašvārdu ukraiņu rakstībā var pārbaudīt tiešsaistes datubāzē (vīriešu un sievietes priekšvārdi: <https://ridni.org/forename/>; uzvārdi: <https://ridni.org/karta/>). Reizēm tā uzrāda arī līdzīgas rakstības personvārdus, pēc kā var nonākt pie ticamākā oriģināla ukraiņu valodā. No tā tad personvārds atveidojams latviešu valodā saskaņā ar šajā izdevumā dotajiem atveides principiem.

Ukrainismi latviešu valodā

129. § Ziņas par Ukrainu latvieši vēsturiski ir ieguvuši ar krievu valodas starpniecību: piem., kanoniskajā Kārļa Mīlenbaha „Latviešu valodas vārdnīcā” nav pat šķirkļu „ukrainis” un „Ukraina”. Tāpēc daudzi ar Ukrainas vēsturi un kultūru saistīti apzīmējumi veidoti pēc to izrunas un/vai rakstības krievu valodā. Apstākļi ir mainījušies, un šo apzīmējumu atveidi latviešu valodā būtu ieteicams pārskatīt, ņemot vērā rakstību un izrunu oriģinālvalodā. Turpinājumā daži piemēri.

Nosaukums ukraiņu valodā	Ieteicamā atveide	Līdzšinējā atveide	Piezīmes
Верховна Рада України	Ukrainas Augstākā Padome	Ukrainas Augstākā Rada	Ukrainas parlamenta nosaukums līdz šim aizgūts no krievu valodas (<i>Верховная рада</i>), kurā tas veidots kā daļējs kalks. Nav pamata vienu nosaukuma vārdu tulkot, bet otru atstāt netulkotu.
Голодомор	Holodomors ³²	golodomors	Ukraiņu nacionālās traģēdijas nosaukums latviešu valodā aizgūts no krievu valodas (<i>голодомор</i>).
вареники	vareniki	vareņiki	Ukraiņu nacionālā ēdiena nosaukums latviešu valodā aizgūts no krievu valodas (<i>вареники</i>).
горілка, перцівка	horilka, percivka	gorilka	Degvīna apzīmējumi.
гривня	hrivņa ³³	grivna, hrivna	Ukrainas nacionālās valūtas nosaukums latviešu valodā aizgūts no krievu valodas (<i>гривна</i>).
Києво- Печерська лавра	Kijivas Alu klosteris	Kijevas Pečoru klosteris	Šā Ukrainas kultūrai nozīmīgā klostera nosaukums aizgūts no krievu valodas (<i>Києво-Печёрская лавра</i>); nosaukumā ietilpstošos sugas vārdus iespējams tulkot.

³² Autoreieskatā, ukraiņu nacionālās traģēdijas nosaukums latviešu valodā rakstāms ar lielo sākumburtu: „Holodomors”. VVC LVEK 2023. gada 8. februārī lēmusi, ka šis vārds rakstāms „holodomors” („Latvijas Vēstnesis”, 2023. gada 13. februārī, Nr. 31).

³³ VVC LVEK 2022. gada 11. maijā lēmusi, ka Ukrainas nacionālās valūtas nosaukums latviešu valodā „labskaņas apsvērumu dēļ” atveidojams formā „Ukrainas hrivna” („Latvijas Vēstnesis”, 2023. gada 13. februārī, Nr. 31). Oriģinālvalodas izrunai tuvāks būtu atveidojums „hrivņa”.

Nosaukums ukraiņu valodā	Ieteicamā atveide	Līdzšinējā atveide	Piezīmes
козак	kozaks	kazaks	Būtiska Ukrainas vēsturiskās identitātes komponenta, valstsgribas, nacionālās atmodas un pretestības simbola nosaukums latviešu valodā aizgūts no krievu valodas (<i>казак</i>).
отаман	otamans	atamans	Ukraiņu pirmvalsts Zaporīžjas Sičas un Hetmanāta vēlēto vadoņu, kā arī Ukrainas valsts armijas virsnieku dienesta pakāpes nosaukums latviešu valodā aizgūts no krievu valodas (<i>атаман</i>).
Русь	Rusu zeme, <i>arī</i> Kijivas valsts, <i>arī</i> viduslaiku Ukraina	Krievzeme	Skandināvu vikingu (rusu) izveidotās valsts kodols bija senukraiņu cilšu apdzīvotā teritorija. Vārda <i>Русь</i> un tā atvasinājumu tulkošana ar vārdiem „krievi”, „krievu” u. tml. ir pārpratums.
Січ (Запорозька Січ, січові стрільці)	Siča (Zaporīžjas Siča, Sičas strēlnieki)	Seča	Būtiska ukraiņu vēsturiskās identitātes elementa nosaukums aizgūts no krievu valodas (<i>сеча</i>).
<i>Стужна</i>	„Stuhna”	„Stugna”	Ukrainā izstrādātā un ražotā prettanku raķešu kompleksa nosaukums latviešu valodā aizgūts no izrunas krievu valodā (<i>стужна</i>).

IV

Īpašvārdu saraksti

Ukrainas vietvārdi

Vietvārdu tabulās ar trekninājumu oriģinālformā norādīta uzsvara vieta ukraiņu valodā. Dažiem vārdiem iespējamas divas uzsvara vietas, un tādā gadījumā atzīmētas abas. Uzsvara vieta nav norādīta vienzilbīgos vārdos un gadījumos, kad kādu iemeslu dēļ nav izdevies iegūt pārliecinošu informāciju. Par uzsvara vietu atveidojumos sk. 43.–50. §.

Galvenie etnogrāfiskie reģioni

Nosaukums ukraiņu valodā	Nosaukums latviešu valodā	Piezīmes
Бойківщина	Boiku novads	
Буджак	Budžaka	
Буковина	Bukovina	
Волинь	Voliņa	Pieļaujama arī tradicionāli lietotā forma <i>Volīnija</i>

Nosaukums ukraiņu valodā	Nosaukums latviešu valodā	Piezīmes
Галичина	Haličija, <i>arī</i> Haličas novads	Novads, kura centrs bija Haličas pilsēta. Līdzšinējā atveidē <i>Galīcija</i> , taču atveide no starpniekvalodām uzskatāma par nevēlamu
Гуцульщина, <i>arī</i> Гуцулія	Huculu novads, <i>arī</i> Huculija	
Донщина	Donas novads	Mūsdienās lielākā teritorijas daļa atrodas Krievijas Federācijā
Закарпаття	Aizkarpati	
Запорізька (<i>arī</i> Запорозька) Січ	Zaporizjas Siča	Sastopama arī atveide <i>Aizkrāce</i> , tomēr par pareizāku būtu uzskatāma atveide <i>Aizkrāču novads</i>
Крим	Krima	
Кубань	Kubaņa	1783. gadā pievienota Krievijas Impērijai
Лемківщина, <i>arī</i> Лемковина	Lemku novads	
Наддніпрянщина, <i>arī</i> Наддніпрянська Україна, Придніпров'я, Подніпров'я	Piedņipras Ukraina, <i>arī</i> Dņipras vidusteces apvidus	
Поділля	Podiļļa	Līdzšinējā atveidē <i>Podolija</i> , taču atveide no starpniekvalodām uzskatāma par nevēlamu
Покуття	Pokutja	
Полісся	Poļisja	Līdzšinējā atveidē <i>Poļesje</i> , taču atveide no starpniekvalodām uzskatāma par nevēlamu
Сіверщина	Siveru novads	
Слобожанщина	Slobidu Ukraina	
Таврія	Taurija	

Apgabali³⁴

Nosaukums ukraiņu valodā	Nosaukums latviešu valodā	Vēsturiskais vai etnogrāfiskais nosaukums
Вінницька	Vinnīcijas apgabals	<i>Вінниччина</i> – Vinnīcijas apgabals; <i>Поділля</i> – Podiļļas novads; <i>Брацлавщина</i> – Braclavas novads
Волинська (Луцьк)	Voliņas apgabals, arī Volīnijas apgabals (apg. centrs Lucka ³⁵)	Volīnija, Voliņa
Дніпропетровська (Дніпро)	Dņipropetrovskas ³⁶ apgabals (apg. centrs Dņipra)	<i>Дніпропетровщина</i> – Dņipropetrovskas apgabals; <i>Надпоріжжя</i> – Augškrāču novads; <i>Січеславщина</i> – Sičeslavas novads; <i>Дніпровщина</i> – Dņipras novads; <i>Дике поле</i> – Tukšā Stepe
Донецька	Doneckas apgabals	<i>Донеччина</i> – Doneckas apgabals; <i>Донбас</i> – Donbass; <i>Слобожанщина</i> – Slobidu Ukraina; <i>Приазов'я</i> – Azovas piekrastes novads; <i>Запоріжжя</i> – Aizkrāču novads; <i>Дике поле</i> – Tukšā Stepe; <i>Меотида (Μαιώτις)</i> – Maiotida
Житомирська	Žitomiras apgabals	<i>Житомирщина</i> – Žitomiras apgabals; <i>Полісся</i> – Polisja

³⁴ Atveidojot apgabalu nosaukumus, jāņem vērā konteksts. Gadījumos, kad ukraiņu valodā runa ir par vēsturiski ģeogrāfisku un/vai etnogrāfisku teritoriju, iespējams piesardzīgi lietot aptuveno latvisko atbilstmi „novads”.

³⁵ Apgabala centrs norādīts gadījumos, kad tas atšķiras no apgabala nosaukuma.

³⁶ 2019. gada 7. februārī Ukrainas Augstākā Padome sāka izskatīt Konstitūcijas izmaiņas, kas attiektos uz apgabala nosaukumu. Ar balsu vairākumu tika ieteikts nosaukums „Sičeslavas apgabals”. Līdz 2023. gada 13. novembrim izmaiņas vēl nav veiktas.

Nosaukums ukraiņu valodā	Nosaukums latviešu valodā	Vēsturiskais vai etnogrāfiskais nosaukums
Закарпатська (Ужгород)	Aizkarpatu apgabals (apg. centrs Užhoroda)	<i>Закарпаття</i> – Aizkarpati, Aizkarpatu reģions
Запорізька	Zaporižjas apgabals	<i>Запоріжжя</i> – Aizkrāču novads; <i>Приазов'я</i> – Azovas Piekrastes novads; <i>Козацький край</i> – Kozaku novads; <i>Дике поле</i> – Tukšā Stepe; <i>Таврія</i> – Taurija
Івано- Франківська	Ivanofrankivskas apgabals	<i>Галичина</i> – Halīcija; <i>Прикарпаття</i> – Piekarpatu novads; <i>Івано-Франківщина</i> – Ivanofrankivskas apgabals; <i>Станислав(ів)щина</i> – Stanislavivas novads
Київська	Kijivas apgabals	<i>Київщина</i> – Kijivas apgabals; <i>Середня Наддніпрянщина</i> – Dņipras vidusteces apvidus; <i>Полісся</i> – Polījsja
Кіровоградська (Кропивницький)	Kirovohradas apgabals (apg. centrs Kropivnicka)	<i>Кіровоградщина</i> – Kirovohradas apgabals; <i>Кропивниччина</i> – Kropivnickas novads
Луганська	Luhanskas apgabals	<i>Луганщина</i> – Luhanskas apgabals; <i>Слобожанщина</i> – Slobidas Ukraina; <i>Донбас</i> – Donbass
Львівська	Ļvivas apgabals	<i>Галичина</i> – Halīcija; <i>Львівщина</i> – Ļvivas apgabals
Миколаївська	Mikolajivas apgabals	<i>Миколаївщина</i> – Mikolajivas apgabals; <i>Запоріжжя</i> – Aizkrāču novads; <i>Дике поле</i> – Tukšā Stepe; <i>Єдисан</i> – Jedisana
Одеська	Odesas apgabals	<i>Одещина</i> – Odesas apgabals; <i>Єдисан</i> – Jedisana; <i>Придністров'я</i> – Piedņisteras novads; <i>Буджак</i> – Budžaka; <i>Поділля</i> – Podiļļa
Полтавська	Poltavas apgabals	<i>Полтавщина</i> – Poltavas apgabals; <i>Середня Наддніпрянщина</i> – Dņipras vidusteces apvidus

Nosaukums ukraiņu valodā	Nosaukums latviešu valodā	Vēsturiskais vai etnogrāfiskais nosaukums
Рівненська	Rivnes apgabals	<i>Рівненщина</i> – Rivnes apgabals; <i>Волинь</i> – Voliņa (Volīnija); <i>Полісся</i> – Poļisja
Сумська	Sumu apgabals	<i>Сумщина</i> – Sumu apgabals; <i>Слобожанщина</i> – Slobidas Ukraina; <i>Сіверщина</i> – Siveru novads
Тернопільська	Ternopiļas apgabals	<i>Тернопілля</i> – Ternopiļas apgabals; <i>Тернопільщина</i> – Ternopiļas apgabals; <i>Галичина</i> – Halīcija
Харківська	Harkivas apgabals	<i>Харківщина</i> – Harkivas apgabals; <i>Слобожанщина</i> – Slobidu Ukraina
Херсонська	Hersonas apgabals	<i>Херсонщина</i> – Hersonas apgabals; <i>Причорномор'я</i> – Melnās jūras piekraste; <i>Таврія</i> – Taurija; <i>Запоріжжя</i> – Aizkrāču novads; <i>Дике поле</i> – Tukšā Stepe; <i>Єдисан</i> – Jedisana
Хмельницька	Hmeļnickas apgabals	<i>Хмельниччина</i> – Hmeļnickas apgabals; <i>Поділля</i> – Podiļļa
Черкаська	Čerkasu apgabals	<i>Черкащина</i> – Čerkasu apgabals; <i>Середня Наддніпрянщина</i> – Dņipras vidusteces apvidus
Чернівецька	Čerņivcu apgabals	<i>Чернівеччина</i> – Čerņivcu apgabals; <i>Буковина</i> – Bukovina; <i>Бессарабія</i> – Besarābija; <i>Краї Герца</i> – Hercas novads
Чернігівська	Čerņihivas apgabals	<i>Чернігівщина</i> – Čerņihivas apgabals; <i>Сіверщина</i> – Siveru novads
Автономна Республіка Крим	Krimas Autonomā Republika	

Ukrainas teritoriālo kopienu (hromadu) centri

Авангард	Avanharda	Балакля	Balakiija
Авдіївка	Avdijivka	Балта	Balta
Агрономічне	Ahronomične	Банилів	Baniļiva
Аджамка	Adžamka	Бар	Bara
Алчевськ	Alčevska	Баранинці	Baraninci
Амвросіївка	Amvrosijivka	Баранівка	Baraņivka
Ананьїв	Anaņjiva	Бараші	Baraši
Андрівка	Andrivka	Барвінкове	Barvinkove
Андрієво-Іванівка ³⁷	Andrijevoivanivka	Баришівка	Barišivka
Андріївка	Andrijivka	Батурин	Baturina
Андріяшівка	Andrijašivka	Батьово	Batjova
Андрушівка	Andrušivka	Бахмач	Bahmača
Андрушки	Andruški	Бахмут	Bahmuta
Антонівка	Antoņivka	Баштанка	Baštanka
Антоніни	Antoņini	Баштечки	Baštečki
Антрацит	Antracića	Бедевля	Bedevļa
Апостолове	Apostolove	Бездрик	Bezdrīka
Арбузинка	Arbuzinka	Безлюдівка	Bezļudivka
Арциз	Arciza	Белз	Belza
Асканія-Нова	Askaniija-Nova	Бердичів	Berdičiva
Бабанка	Babanka	Бердянськ	Berdjanska
Бабин	Babina	Берегове	Berehove
Байківці	Baikivci	Берегомет	Berehometa
Балаклея	Balakleja	Бережани	Berežani

³⁷ Atbilstoši likumam „Par komunistiskā un nacionālsociālistiskā (nacistiskā) totalitārā režīma Ukrainā nosodišanu un to simbolikas propagandas aizliegumu” ciemats pārdēvējams.

Береза	Bereza	Білогір'я	Bilohirja
Березанка	Berezanka	Білогородка	Bilohorodka
Березань	Berezaņa	Білозерка	Bilozerka
Берездів	Berezdiva	Білозерське	Bilozerske
Березівка	Berezivka	Білозір'я	Bilozirja
Березна	Berezna	Білокоровичі	Bilokoroviči
Березне	Berezne	Білокуракине	Bilokurakine
Березнегувате	Bereznehuvate	Білолуцьк	Bilolucka
Березняки	Berezņaki	Білопілля	Bilopiļļa
Березове	Berezove	Білоцерківка	Bilocerkivka
Берестечко	Berestečka	Більче-Золоте	Biļčezolote
Берестове	Berestove	Більшівці	Biļšivci
Берислав	Berislava	Біляївка	Biļajivka
Бехтери	Behteri	Бісковичі	Biskoviči
Бишів	Bišiva	Благовіщенка	Blahoviščenska
Бібрка	Bibrka	Благовіщенське	Blahoviščenske
Біла	Bila	Благодатне	Blahodatne
Біла Криниця	Bila Krinicja, Bila Krinica	Близнюки	Blizņuki
Біла Церква	Bila Cerkva	Бобринець	Bobrineca
Білгород-Дністровський	Dņisteras Bilhoroda, Bilhoroda- Dņistrovska	Бобриця	Bobricja, Bobrica
Біленьке	Bileņke	Бобровиця	Bobrovicja, Bobrovica
Білики	Biliki	Богдан	Bohdana
Білки	Bilki	Богданівка	Bohdanivka
Білоберізка	Biloberizka	Богинівка	Bohiņivka
Білобожниця	Bilobožnicja, Bilobožnica	Богодухів	Bohoduhiva
Біловодськ	Bilovodska	Богородчани	Bohorodčani
		Богуслав	Bohuslava
		Божедарівка	Božedarivka
		Бойківське	Boikivske

Бокійма	Bokijma	Будище	Budišče
Болгарка	Bolharka	Бужанка	Bužanka
Болград	Bolhrada	Бузьке	Buzke
Болехів	Bolehiva	Букачівці	Bukačivci
Боратин	Boratina	Буки	Buki
Боремель	Boremeļa	Буринь	Buriņa
Борзна	Borzna	Бурштин	Burština
Бориня	Boriņa	Буськ	Buska
Борислав	Borislava	Буча	Buča
Бориспіль	Borispīļa	Бучач	Bučača
Борова	Borova	Буштино	Buština
Бородіно	Borodina	Вакулове	Vakulove
Бородянка	Borodjanka	Валки	Valki
Борозенське	Borozenske	Ванчиківці	Vančikivci
Боромля	Boromļa	Вапнярка	Vapņarka
Борсуки	Borsuki	Вараш	Varaša
Борщів	Borščiva	Варва	Varva
Бочечки	Vočečki	Варковичі	Varkoviči
Бояни	Vojani	Василівка	Vasiļivka
Боярка	Vojarka	Васильків	Vasiļkiva
Братське	Bratske	Васильківці	Vasiļkivci
Брацлав	Braclava	Ватутіне	Vatutine
Бровари	Brovari	Вашківці	Vaškivci
Броди	Brodi	Велика Андрусівка	Velika Andrusivka
Броніки	Broniki	Велика Багачка	Velika Bahačka
Брошнів-Осада	Brošņiva-Osada	Велика Березовиця	Velika Berezovicja, Velika Berezovica
Брусилів	Brusiļiva	Велика Бийгань	Velika Bijhaņa
Брусниця	Brusnicja, Brusnica	Велика Білозерка	Velika Bilozerka
Бугрин	Buhrina	Велика Виска	Velika Viska

Велика Димерка	Velika Dimerka	Великомихайлівка	Velikomihaiļivka
Велика Добронь	Velika Dobroņa	Велимче	Velimče
Велика Лепетиха	Velika Lepetiha	Великопоске	Velikoploske
Велика Михайлівка	Velika Mihaiļivka	Вендичани	Vendičani
Велика Новосілка	Velika Novosilka	Верба	Verba
Велика Олександрівка	Velika Oleksandrivka	Велицьк	Velicka
Велика Омеляна	Velika Omeļana	Вербки	Verbki
Велика Писарівка	Velika Pisarivka	Веренчанка	Verenčanka
Велика Рублівка	Velika Rubļivka	Вертіївка	Vertijivka
Велика Северинка	Velika Severinka	Верхні Петрівці	Verhņi Petrivci
Великий Березний	Velikijbereznija	Верхній Коропець	Verhņijkoropeca
Великий Бичків	Velikijbičkiva	Верхній Рогачик	Verhņijrohačika
Великий Бурлук	Velikijburluka	Верхньодніпровськ	Verhņodņiprovskā
Великий Буялик	Velikijbujalika	Верхня	Verhņa
Великий Дальник	Velikijdaļnika	Верхня Сироватка	Verhņa Sirovatka
Великий Кучурів	Velikijkučuriva	Верховина	Verhovina
Великий Любінь	Velikijļubiņa	Веселе	Vesele
Великий Хутір	Velikijhutira	Веселинове	Veselinove
Великі Береги	Veliki Berehi	Весняне	Vesņane
Великі Бірки	Veliki Birki	Вигода	Vihoda
Великі Будища	Veliki Budišča	Вижниця	Vižnicja, Vižnica
Великі Гаї	Veliki Haji	Визирка	Vizirka
Великі Дедеркали	Veliki Dederkali	Вилкове	Vilkove
Великі Копані	Veliki Kopaņi	Вилок	Viloka
Великі Лучки	Veliki Lučki	Виноград	Vinohrada
Великі Межирічі	Veliki Mežiriči	Виноградів	Vinohradiva
Великі Мости	Veliki Mosti	Виноградове	Vinohradove
Великі Сорочинці	Veliki Soročinci	Вири	Viri
Великодолинське	Velikodolinske	Високе	Visoke
		Високий	Visokija

Високопiлля	Visokopiļļa	Воловець	Voloveca
Висоцьк	Visocka	Володарка	Volodarka
Витвиця	Vitvicja, Vitvica	Володимир	Volodimira
Вишгород	Višhoroda	Володимирець	Volodimireca
Вишевичі	Viševiči	Володимирівка	Volodimirivka
Вишково	Viškova	Волока	Voloka
Вишневе	Višneve	Волочиськ	Voločiska
Вишнівець	Višņiveca	Ворожба	Vorožba
Вiйтiвцi	Vijtivci	Вороновиця	Voronovicja, Voronovica
Вiкно	Vikno	Воронькiв	Voroņkiva
Вiльне Запорiжжя	Viļne Zaporizja	Ворохта	Vorohta
Вiльногiрськ	Viļņohirska	Воскресенка	Voskresenka
Вiльнянськ	Viļņanska	Воскресенське	Voskresenske
Вiльхiвка	Viļhivka	Врадiївка	Vradijivka
Вiльхiвцi	Viļhivci	Вуглегiрськ	Vuhlehirska
Вiльхуватка	Viļhuvatka	Вугледар	Vuhledara
Вiльшана	Viļšana	Вчорайше	Včoraiše
Вiльшанка	Viļšanka	Гадяч	Hadjača
Вiнниця	Vinnicja, Vinnica	Гайворон	Haivorona
Вiнькiвцi	Viņkivci	Гайсин	Haisina
Вовковинцi	Vovkovinci	Галицинове	Halicinove
Вовчанськ	Vovčanska	Галич	Haliča
Водяне	Vodjane	Ганнiвка	Haņņivka
Водяники	Vodjaniki	Ганнопiль	Hannopiļa
Воздвижiвка	Vozdviživka	Гатне	Hatne
Вознесенськ	Voznesenska	Гвардiйське	Hvardijske
Вознесенське	Voznesenske	Гвiздець	Hvizdeca
Войнилiв	Voiniļiva	Гельмязiв	Helmjaziva
Волиця	Volicja, Volica	Генiчеськ	Heničeska
Волноваха	Volnovaha		

Герца	Herca	Городківка	Horodkivka
Гірське	Hirske	Городище	Horodišče
Гладковичі	Hladkoviči	Городне	Horodņe
Глеваха	Hlevaha	Городниця	Horodnicja, Horodnica
Глеюватка	Hlejuvatka	Городня	Horodņa
Глибока	Hliboka	Городок	Horodoka
Глибочиця	Hlibočicja, Hlibočica	Горонда	Horonda
Глиняни	Hliņani	Горохівське	Horohivske
Глобине	Hlobine	Горщик	Horščika
Глодоси	Hlodosi	Гостомель	Hostomeļa
Глухів	Hluhiva	Гоща	Hošča
Глухівці	Hluhivci	Градизьк	Hradizka
Гнівань	Hņivaņa	Гребінка	Hrebinka
Гнідин	Hņidina	Гребінки	Hrebinki
Гніздичів	Hņizdičiva	Гречані Поди	Hrečaņi Podi
Гоголеве	Hoholeve	Григорівка	Hrihorivka
Гола Пристань	Hola Pristaņa	Гримайлів	Hrimaiļiva
Голоби	Holobi	Гриців	Hriciva
Голованівськ	Holovaņivska	Гришківці	Hriškivci
Головин	Holovina	Гродівка	Hrodivka
Головне	Holovne	Грунь	Hruņa
Гончарівське	Hončarivske	Грушівка	Hrušivka
Гора	Hora	Губиниха	Hubinihā
Горінчово	Horinčova	Гуків	Hukiva
Горішні Плавні	Horišņi Plavņi	Гуляйполе	Huļaipole
Горішні Шерівці	Horišņi Šerivci	Гуменці	Humenci
Горлівка	Horļivka	Гурівка	Hurivka
Горностаївка	Hornostajivka	Гусятин	Husjatina
Городенка	Horodenka	Давидів	Davidiva

Дальник	Daļnika	Добрянка	Dobryanka
Дар'ївка	Darjivka	Довбиш	Dovbiša
Дашів	Dašiva	Довге	Dovhe
Дачне	Dačne	Довжанськ	Dovžanska
Дворічна	Dvorična	Докучаєвськ	Dokučajevska
Дебальцеве	Debaļceve	Долина	Dolina
Девладове	Devladove	Долинська	Dolinska
Делятин	Deļatina	Долинське	Dolinske
Демидівка	Demidivka	Долматівка	Dolmativka
Деражне	Deražne	Доманівка	Domaņivka
Деражня	Deražņa	Донець	Doneca
Дергачі	Derhači	Донецьк	Donecka
Десна	Desna	Доросині	Dorosīņi
Джулінка	Džulinka	Дорошівка	Dorošivka
Джурин	Džurina	Драбинівка	Drabiņivka
Дзвиняч	Dzviņača	Драбів	Drabiva
Дивізія	Divīzija	Драгово	Drahova
Диканька	Dikaņka	Дрогобич	Drohobiča
Димер	Dimera	Дружба	Družba
Дівички	Divički	Дружківка	Družkivka
Дмитрівка	Dmitrivka	Дуба	Duba
Дмитрушки	Dmitruški	Дубечне	Dubečne
Дніпро	Dņipra	Дубівці	Dubivci
Дніпрорудне	Dņiprorudne	Дубно	Dubna
Добровеличківка	Dobroveličkivka	Дубов'язівка	Dubovjazivka
Доброміль	Dobromiļa	Дубове	Dubove
Добропілля	Dobropiļļa	Дубриничі	Dubriniči
Добросин	Dobrosina	Дубрівка	Dubrivka
Доброслав	Dobroslava	Дубровиця	Dubrovicja, Dubrovica
Добротвір	Dobrotvira		

Дуліби	Duļībi	Зазим'я	Zazimja
Дунаївці	Dunajivci	Зайцеве	Zaiceve
Дядьковичі	Djadkoviči	Закупне	Zakupne
Енергодар	Enerhodara	Залізці	Zaļizci
Есмань	Esmaņa	Заліщики	Zaļiščiki
Єзупіль	Jezupiļa	Запоріжжя	Zaporižja
Єланець	Jelaneca	Зарічне	Zarične
Ємільчине	Jemiļčine	Заріччя	Zaričja
Єнакієве	Jenakijeve	Заслучне	Zaslučne
Єрки	Jerki	Заставна	Zastavna
Жашків	Žaškiva	Затишне	Zatišne
Жванець	Žvaneca	Затишшя	Zatišja
Жданівка	Ždaņivka	Затурці	Zaturci
Жденієво	Ždenijeva	Захарівка	Zaharivka
Жидачів	Židačiva	Зачепилівка	Začepiļivka
Житомир	Žitomira	Збараж	Zbaraža
Жмеринка	Žmerinka	Зборів	Zboriva
Жовква	Žovkva	Званівка	Zvaņivka
Жовтанці	Žovtanci	Звенигородка	Zvenihorodka
Жовті Води	Žovti Vodi	Звягель	Zvjaheļa
Журавно	Žuravna	Згурівка	Zhurivka
Заболотів	Zabolotiva	Здовбиця	Zdovbicja, Zdovbica
Заболотці	Zabolotci	Здолбунів	Zdolbuņiva
Заброди (Koveļas raj. un Luckas raj.), Заброди (Bohoduhivas raj.)	Zabrodi	Зелене	Zelene
Завалля	Zavaļļa	Зелений Під	Zelenijpida
Заводське	Zavodske	Зеленогірське	Zelenohirske
Загвіздя	Zahvizdja	Зимна Вода	Zimna Voda
		Зимне	Zimne
		Зимогір'я	Zimohirja

Зіньків	Ziņkiva	Іларіонове	Ilarionove
Злинка	Zlinka	Іллінівка	Iļļiņivka
Зміїв	Zmijiva	Іллінці	Iļļinci
Знам'янка	Znamjanka	Іловайськ	Ilovaiska
Зноб- Новгородське	Novhorodas Znoba	Інгулка	Inhulka
Золотий Потік	Zolotijpotika	Іркліїв	Irkļijiva
Золотники	Zolotniki	Ірпінь	Iрпиņa
Золотоноша	Zolotonoša	Іршава	Iršava
Золочів	Zoločiva	Іршанськ	Iršanska
Зорівка	Zorivka	Ічня	Ičņa
Зоря	Zorja	Кагарлик	Kaharlika
Іване-Пусте	Ivanepuste	Кадіївка	Kadijivka
Іваничі	Ivaniči	Кадубівці	Kadubivci
Іванівка	Ivaņivka	Казанка	Kazanka
Іванівці	Ivaņivci	Каланчак	Kalančaka
Іванків	Ivankiva	Калинівка	Kaliņivka
Івано-Франківськ	Ivanofrankivska	Калинівське	Kaliņivske
Івано-Франкове	Ivanofrankove	Калита	Kalita
Іваньки	Ivaņki	Калуш	Kaluša
Ізмаїл	Izmaila [a-i]	Кальміуське	Kalmiuske
Ізюм	Izjuma	Кальчик	Kaļčika
Ізяслав	Izjaslava	Камінь- Каширський	Kaširsku Kamiņa ³⁸

³⁸ 1430. gadā pilsētas tiesības ieguvušais miests atradās senās (dibināta ap 1387. gadu) Košīras kņazistes (*Коширське*, arī *Кашерське князівство*) teritorijā. Kņaziste bija Lietuvas Lielkņazistes sastāvdaļa un bija piešķirta Ģedimina dēla Aļģirda dzimtai. Viens no šīs dzimtas atzariem bija Sanguško-Košīrski (*Сангушко-Коширськи*, poliski *Sanguszko-Koszyrski*); rakstība *Каширський* ir pārkrievošanas rezultāts. Notiek diskusijas par vēsturiskā nosaukuma atjaunošanu. Ja tas tiks izdarīts, būtu apsverama atveide „Košīras Kamiņa” pēc kņazistes centra nosaukuma.

Кам'яна	Kamjana	Київ	Kijiva
Кам'янець-Подільський	Podiļļas Kamjaneca	Киїнка	Kijinka
Кам'яний Міст	Kamjanijmista	Кириківка	Kirikivka
Кам'яні Потoki	Kamjaņi Potoki	Кирилівка	Kiriļivka
Кам'янка	Kamjanka	Киселівка	Kiseļivka
Кам'янка-Бузька	Buhas Kamjanka	Китайгород	Kitaihoroda
Кам'янка-Дніпровська	Dņipras Kamjanka	Ківерці	Kiverci
Кам'янське	Kamjanske	Кілія	Kilija ⁴⁰
Канів	Kaņiva	Кіндрашівка	Kindrašivka
Каноничі	Kanoniči	Кіпти	Kipti
Карапчів	Karapčiva	Кіцмань	Kicmaņa
Карлівка	Karļivka	Клевань	Klevaņa
Кароліно-Бугаз	Karola Buhaza ³⁹	Клесів	Klesiva
Карпівка	Karpivka	Клішківці	Kļiškivci
Катеринівка	Kateriņivka	Кобеляки	Kobeļaki
Катеринопіль	Katerinopiļa	Ковель	Koveļa
Каховка	Kahovka	Коблеве	Kobleve
Квітневе	Kvitneve	Ковалівка	Kovaļivka
Кегичівка	Kehičivka	Кодима	Kodima
Кельменці	Kelmenci	Кожанка	Kožanka
Керецьки	Kerecki	Козелець	Kozeleca
Кетрисанівка	Ketrisaņivka	Козельщина	Kozeļščina
		Козин	Kozina

³⁹ Šā tatāru ciema sākotnējais nosaukums bija *Бугаз*; krievu–turku karā visi tā iedzīvotāji tika nogalināti. Grāfs Ignācijs Scibors-Marhovickis ciemu atjaunoja, atveda jaunus iedzīvotājus un papildināja nosaukumu ar sava dēla Karola vārdu.

⁴⁰ Vienu no Donavas deltas attekām dēvēja grieķu vārdā par Likostomonu ('vilka rīkli'), savukārt tās krastā uzcelto pilsētu – par Ahilleju. Laikam ritot, Ahilleja kļuva par Kiliju.

Козлів	Kozļiva	Копичинці	Kopičinci
Козова	Kozova	Корець	Koreca
Козятин	Kozjatina	Корнин	Kornina
Козьова	Kozjova	Коровинці	Korovinci
Коліндяни	Kolindjani	Королево	Koroleva
Колки	Kolki	Короп	Koropa
Колодяжне	Kolodjažne	Коропець	Koropeca
Коломак	Kolomaka	Коростень	Korosteņa
Коломацьке	Kolomacke	Коростишів	Korostišiva
Коломийчиха	Kolomijčiha	Корсунь-Шевченківський	Ševčenko Korsuņa ⁴¹
Коломия	Kolomija	Коршів	Koršiva
Колочава	Koločava	Корюківка	Korjukivka
Кольчино	Koļčina	Косів	Kosiva
Комар	Komara	Космач	Kosmača
Комарівка	Komarivka	Косонь	Kosonja
Комарно	Komarna	Костопіль	Kostopiļa
Комиш-Зоря	Komiša-Zorja	Кострижівка	Kostriživka
Комиші	Komiši	Кострина	Kostrina
Комишня	Komišņa	Костянтинівка	Kostjantiņivka
Комишувача	Komišuvaha	Котельва	Kotelva
Компаніївка	Kompaņijivka	Коцюбинське	Kocjubinske
Конопляне	Konopļane	Кочубеївка	Kočubejivka
Конотоп	Konotopa	Краматорськ	Kramatorska
Конятин	Koņatina	Красилів	Krasiliva
Копайгород	Kopaihoroda	Красна Лука	Krasna Luka
Копачівка	Kopačivka		

⁴¹ 1032. gadā dibinātās Korsuņas (*Корсунь*) pilsētas nosaukums 1944. gadā papildināts ar apzīmētāju *Шевченківський*, tādējādi godinot tuvinajā Morincu (*Моринці*) ciemā dzimušā dzejnieka Tarasa Ševčenko piemiņu.

Красне	Krasne	Курилівка	Kuriļivka
Красноград	Krasnohrada	Курісове	Kurisove
Красноільськ	Krasnoīļska	Курне	Kurne
Краснокутськ	Krasnokutska	Кути	Kuti
Краснопілля	Krasnopiļļa	Куцуруб	Kucuruba
Краснопіль	Krasnopiļa	Кушугум	Kušuĥuma
Красноріченське	Krasnoričenske	Куяльник	Kujaļnika
Красносілка	Krasnosilka	Ладан	Ladana
Красятічі	Krasjatiči	Ладжинка	Ladižinka
Кременець	Kremeneca	Лазурне	Lazurne
Кременчук	Kremenčuka	Ланівці	Laņivci
Кремінна	Kreminna	Ланна	Lanna
Криве Озеро	Krive Ozera	Ланчин	Laņčina
Криворіжжя	Krivorižja	Лебедин	Lebedina
Крижопіль	Križopiļa	Ленківці	Lenkivci
Кринички	Krinički	Леськи	Leski
Криничне	Krinične	Летичів	Letičiva
Кролевець	Kroleveca	Лиман	Limana
Кропивницький	Kropivnicka	Лиманське	Limanske
Крупець	Krupesa	Линовиця	Linovicja, Linovica
Крути	Kruti	Лип'янка	Lipjanka
Кубей	Kubeja	Липова Долина	Lipova Dolina
Кулевча	Kulevča	Липці	Lipci
Куликів	Kulikiva	Липовець	Lipoveca
Куликівка	Kulikivka	Лип'янка	Lipjanka
Кунка	Kunka	Лисець	Liseca
Куньє	Kuņje	Лисичанськ	Lisičanska
Куп'янськ	Kupjanska	Лисянка	Lisjanka
Купчинці	Kupčinci	Литовеж	Litoveža
Курахове	Kurahove	Лихівка	Lihivka

Личкове	Ličkove	Любимівка	Љubimivka
Лівинці	Љivinci	Люблинець	Љublineca
Ліпляве	Љipļave	Любомль	Љubomļa
Лісові Гринівці	Љisovi Hriņivci	Люботин	Љubotina
Літин	Љitina	Лютенька	Љutenka
Лозно-Олександрівка	Loznooleksandrivka	Ляшківка	Љaškivka
Лозова	Lozova	Магала	Mahala
Лозуватка	Lozuvatka	Магдалинівка	Mahdaliņivka
Локниця	Loknicja, Loknica	Макарів	Makariva
Лопатин	Lopatina	Маків	Makiva
Лопушне	Lopušne	Макіївка	Makijivka
Лосинівка	Losiņivka	Мала Білозерка	Mala Bilozerka
Лохвиця	Lohvicja, Lohvica	Мала Виска	Mala Viska
Лубни	Lubni	Мала Вільшанка	Mala Viļšanka
Луганськ	Luhanska	Мала Данилівка	Mala Daniļivka
Лугини	Luhini	Мала Дівиця	Mala Divicja, Mala Divica
Лука-Мелешківська	Meleško Luka ⁴² , Lukameleškivska	Мала Любаша	Mala Ļubaša
Луків	Lukiva	Мала Токмачка	Mala Tokmačka
Лутугине	Lutihine	Малин	Malina
Луцьк	Lucka	Малинівка	Maliņivka
Львів	Љviva	Малинськ	Malinska
Любар	Љubara	Маломихайлівка	Malomihaiļivka
Любашівка	Љubašivka	Мамаївці	Mamajivci
Любеч	Љubeča	Мамалига	Mamaliha
Любешів	Љubešiva	Мангуш	Manhuša
		Маневичі	Maneviči

⁴² Ciema nosaukuma pirmais komponents *Лука* cēlies no vārda *лука* 'pļava', otrs ir šīs teritorijas pirmā īpašnieka Jarmolas Meleško (*Ярмола Мелешко*) uzvārds; viņš dzīvojis 18. gadsimta beigās.

Маньківка	Maņkivka	Миляч	Miļača
Марганець	Marhaneca	Миргород	Mirhoroda
Мар'їнка	Marjinka	Мирне	Mirne
Маразліївка	Marazļijvka	Мирноград	Mirnograda
Маріуполь	Mariupole	Мирове	Mirove
Марківка	Markivka	Мирогоща Перша	Mirohošča Perša, Pirmā Mirohošča
Мартинівка	Martiņivka	Миролобне	Miroļubne
Мар'янівка	Marjaņivka	Миронівка	Mironivka
Матвіївка	Matvijivka	Миропілля	Miropiļļa
Матеївці	Matejivci	Миропіль	Miropiļa
Матусів	Matusiva	Михайлівка	Mihaiļivka
Махнівка	Maņivka	Михайло-Коцюбинське	Mihailokocjubinske
Мачухи	Mačuhi	Михайло-Лукашеве	Mihailolukaševe
Машівка	Mašivka	Михайлючка	Mihaiļučka
Маяки	Majaki	Міжгір'я	Mižhirja
Медведівка	Medvedivka	Мізоч	Mizoča
Медвин	Medvina	Мілове	Milove
Меденичі	Medeniči	Мішково-Погорілове	Miškova-Pohorilove
Меджибіж	Medžibiža	Млинів	Mliņiva
Межиріч	Mežiriča	Млїв	Mļijiva
Межова	Mežova	Могилів	Mohiļiva
Мелітополь	Melitopole	Могилів-Подільський	Podiļlas Mohiļiva, Mohiļiva-Podiļska
Мельниця-Подільська	Podiļlas Meļnicja, Podiļlas Meļnica	Мокра Калигірка	Mokra Kalihirka
Мена	Mena	Молога	Moloha
Мерефа	Merefa	Молодогвардійськ	Molodohvardijska
Мигія	Mihija	Молочанськ	Moločanska
Миколаїв	Mikolajiva	Монастириська	Monastiriska
Миколаївка	Mikolajivka		
Микулинці	Mikulinci		
Милове	Milove		

Монастирище	Monastirišče	Нехвороща	Nehvorošča
Моршин	Moršina	Нечаяне	Nečajane
Мостиська	Mostiska	Нива Трудова	Niva Trudova
Мостове	Mostove	Нижні Ворота	Nižni Vorota
Мошни	Mošni	Нижні Сірогози	Nižni Sirohozi
Мрин	Mrina	Нижній Вербіж	Nižnijverbiža
Музиківка	Muzikivka	Нижнотепле	Nižnoteple
Мукачево	Mukačeva	Нижня Дуванка	Nižna Duvanka
Мурафа	Murafa	Нижня Сироватка	Nižna Sirovatka
Муроване	Murovane	Ніжин	Ňižina
Муровані Курилівці	MurovaŇi Kuriļivci	Нікольське	Ňikoļske
Набутів	Nabutiva	Нова Басань	Nova BasaŇa
Нагірянка	Nahirjanka	Нова Борова	Nova Borova
Надвірна	Nadvirna	Нова Водолага	Nova Vodolaha
Надлак	Nadlaka	Нова Галещина	Nova Haleščina
Нараїв	Narajiva	Нова Дмитрівка	Nova Dmitrivka
Наркевичі	Narkeviči	Нова Каховка	Nova Kahovka
Народичі	Narodiči	Нова Одеса	Nova Odesa
Наталіне	Nataline	Нова Прага	Nova Praha
Недобоївці	Nedobojivci	Нова Слобода	Nova Sloboda
Недригайлів	Nedrihaiļiva	Нова Ушиця	Nova Ušicja, Nova Ušica
Неліпино	Neļipina	Новгород- Сіверський	Siveru Novhoroda
Немирів	Nemiriva	Новгородка	Novhorodka
Немішаєве	Nemišajeve	Нове	Nove
Немовичі	Nemoviči	Новий Білоус	Novijbilousa
Неполківці	Nepolokivci	Новий Буг	Novijbuha
Нересниця	Neresnicja, Neresnica	Новий Калинів	NovijkaliŇiva
Нерубайське	Nerubaiske	Новий Розділ	Novijrozdila
Нетішин	Netišina	Новий Яричів	Novijjaričiva

Новиця	Novicja, Novica	Новопілля	Novopiļļa
Нові Петрівці	Novi Petrivci	Новопокровка	Novopokrovka
Нові Санжари	Novi Sanžari	Новопсков	Novopskova
Новоазовськ	Novoazovska	Новорайськ	Novoraiska
Новоайдар	Novoaidara	Новоселиця	Novoselicja, Novoselica
Новоархангельськ	Novoarhanheļska	Новоселівка	Novoseļivka
Новобогданівка	Novobohdanivka	Новотроїцьке	Novotrojicke
Новоборисівка	Novoborisivka	Новоукраїнка	Novoukrainka
Нововасилівка	Novovasiļivka	Новоуспенівка	Novouspeņivka
Нововолинськ	Novovolinska	Новояворівськ	Novojavorivska
Нововоронцовка	Novovoroncovka	Носівка	Nosivka
Новоград- Волинський (Звягель) ⁴³	Voliņas Novohrada (Zvjaheļa)	Обертин	Obertina
Новоградівка	Novohrodivka	Ободівка	Obodivka
Новогуївинське	Novohuivinske	Оболонь	Oboloņa
Новодністровськ	Novodņistrovska	Оброшине	Obrošine
Новодонецьке	Novodonecke	Обухів	Obuhiva
Новокальчеве	Novokaļčeve	Обухівка	Obuhivka
Новолатівка	Novolativka	Овадне	Ovadne
Новомар'ївка	Novomarjivka	Овідіополь	Ovidiopole
Новомиколаївка	Novomikolajivka	Овруч	Ovruča
Новомиргород	Novomirhoroda	Одеса	Odesa
Новомосковськ	Novomoskovska	Озерна	Ozerna
Новоолександрівка	Novooleksandrivka	Окни	Okni
Новооржицьке	Novooržicke	Олевськ	Olevska
Новопавлівка	Novopavļivka	Олександрівка	Oleksandrivka
		Олександрія	Oleksandrija

⁴³ Ar Ukrainas Augstākās Padomes 2022. gada 16. novembra lēmumu pilsēta *Новоград-Волинський* pārdēvēta par *Звягель*.

Олексіївка	Oleksijivka	Паланка	Palanka
Олеша	Oleša	Пантаївка	Pantajivka
Олешки	Oleški	Парафіївка	Parafijivka
Олика	Olika	Пасічна	Pasična
Олишівка	Olišivka	Первозванівка	Pervozvanivka
Оліївка	Olijivka	Первомайськ	Pervomaiska
Ольгинка	Oļhinka	Первомайське	Pervomaiske
Ольгопіль	Oļhopiļa	Первомайський	Pervomaiska
Ольшанське	Oļšanske	Перегінське	Perehinske
Омельник	Omeļnika	Перегонівка	Perehoņivka
Оноківці	Onokivci	Перемишляни	Peremišļani
Онуфріївка	Onufrijivka	Перерісль	Pererisļa
Опішня	Opišņa	Перечин	Perečina
Оратів	Orativa	Перещепине	Pereščepine
Оржиця	Oržicja, Oržica	Переяслав	Perejaslava
Оринин	Orinina	Першотравневе	Peršotravneve
Оріхів	Orihiva	Першотравенськ	Peršotravenska
Осипенко	Osipenko	Петриківка	Petrikivka
Оскіл	Oskila	Петрівка-Роменська	Romnu Petrivka
Остер	Ostera	Петро-Михайлівка	Petromihailivka
Остриця	Ostricja, Ostrica	Петрове	Petrove
Острог	Ostroha	Петровірівка	Petrovirivka
Острожець	Ostrožeca	Петропавлівка	Petropavļivka
Отинія	Otinija	Петропавлівська Борщагівка	Petropavļivskas Borščahivka
Охтирка	Ohtirka	Печеніги	Pečeņihi
Очаків	Očakiva	Печеніжин	Pečeņižina
Очеретине	Očeretine	Пийтерфолво	Pijterfolva
Павлівка	Pavļivka	Пилипець	Pilipeca
Павлівське	Pavļivske	Пирятин	Pirjatina
Павлоград	Pavlohrada		

Південне	Pivdenne	Пологи	Polohi
Південноукраїнськ	*Pivdennoukrainska	Полонне	Polonne
Підберізіці	Pidberizci	Полтава	Poltava
Підвисоке	Pidvisoke	Поляна	Poļana
Підволочиськ	Pidvoločiska	Поляниця	Poļanicja, Poļanica
Підгайці	Pidhaici	Помічна	Pomična
Підгайчики	Pidhaičiki	Помор'яни	Pomorjani
Підгородне	Pidhorodne	Понінка	Poņinka
Підкамінь	Pidkamiņa	Понорниця	Ponornicja, Ponornica
Підлозці	Pidlozci	Попасна	Popasna
Пірнове	Pirnovе	Попельнасте	Popelņaste
Пісківка	Piskivka	Попівка	Popivka
Пісочин	Pisočina	Попільня	Popiļņa
Піщана	Piščana	Поромів	Poromiva
Піщане	Piščane	Потіївка	Potijivka
Піщаний Брід	Piščanijbrida	Почаїв	Počajiva
Піщанка	Piščanka	Преображенка	Preobraženka
Піщів	Piščiva	Приазовське	Priazovske
Плахтіївка	Plahtijivka	Прибужани	Pribužani
Плиски	Pliski	Прибужжя	Pribužja
Плодородне	Plodorodne	Привільне	Priviļne
Плужне	Plužne	Прилісне	Priļisne
Побузьке	Pobuzke	Прилуки	Priļuki
Поворськ	Povorska	Приморськ	Primorska
Повча	Povča	Пришиб	Prišiba
Погребище	Pohrebišče	Приютівка	Prijutivka
Подільськ	Podiļska	Пулини	Pulini
Покровськ	Pokrovska	Пустомити	Pustomiti
Покровське	Pokrovske		
Полиці	Polici		

Путивль	Putivļa	Рожнятів	Rožņativa
Путила	Putila	Розвадів	Rozvadiva
П'ядики	Pjadiki	Роздільна	Rozdiļna
П'ятихатки	Pjatihatki	Роздол	Rozdola
Рава-Руська	Rusu Rava ⁴⁴	Роздори	Rozdori
Радехів	Radehiva	Розівка	Rozivka
Радивилів	Radiviļiva	Розквіт	Rozkvita
Радісний Сад	Radisnijsada	Розсоша	Rozsoša
Радомишль	Radomišļa	Рокитне	Rokitne
Раївка	Rajivka	Романів	Romaņiva
Райгородок	Raihorodoka	Романівка	Romaņivka
Ралівка	Raļivka	Ромни	Romni
Раухівка	Rauhivka	Ромодан	Romodana
Рафалівка	Rafaļivka	Ротмістрівка	Rotmistrivka
Рахів	Rahiva	Рубанівка	Rubaņivka
Рені	Reņi	Рубіжне	Rubižne
Решетилівка	Rešetiļivka	Рудки	Rudki
Ржищів	Ržiščiva	Ружин	Ružina
Рівне	Rivne	Рукшин	Rukšina
Ріпки	Ripki	Руська Поляна	Ruska Poļana
Річки	Rički	Савинці	Savinci
Ровеньки	Roveņki	Саврань	Savraņa
Рогань	Rohaņa	Сагунівка	Sahuņivka
Рогатин	Rohatina	Сад	Sada
Рожище	Rožišče	Саксагань	Saksahaņa
Рожнів	Rožņiva	Самари	Samari

⁴⁴ Belzas un Mazovijas kņazs Vladislavs 1455. gadā savai muižai Ratas upes krastā deva tādu pašu nosaukumu, kāds bija viņa muižai Mazovijā, to papildinādam ar vārdu *Руська*, lai atšķirtu no *Rawa Mazowiecka*.

Самбір	Sambira	Синевир	Sinevira
Самгородок	Samhorodoka	Синельникове	Sineļnikovē
Саранчуки	Sarančuki	Синівка	Siņivka
Сарата	Sarata	Синюхин Брід	Siņuhinbrida
Сарни	Sarni	Сіверськ	Siverska
Сартана	Sartana	Скадовськ	Skadovska
Сатанів	Sataņiva	Скала-Подільська	Podiļļas Skala, Skala Podiļska
Саф'яни	Safjani	Скалат	Skalata
Сахнівці	Sahņivci	Сквира	Skvira
Сахновщина	Sahnovščina	Сколе	Skole
Свалява	Svaļava	Скорики	Skoriki
Сватове	Svatove	Скороходове	Skorohodove
Свеса	Svesa	Славгород	Slavhoroda
Світловодськ	Svitlovodska	Славське	Slavske
Світлодарськ	Svitlodarska	Славута	Slavuta
Святовасилівка	Svjatovasiļivka	Славутич	Slavutiča
Святогірськ	Svjatohirska	Слобідка	Slobidka
Седнів	Sedņiva	Слобідка-Кульчієвецька	Kuļčijivcu Slobidka
Селидове	Selidove	Слобожанське	Slobožanske
Селище	Selišče	Слов'янка	Slovjanka
Селятин	Seļatina	Слов'янськ	Slovjanska
Семенівка	Semeņivka	Словечне	Slovečne
Семидуби	Semidubi	Смига	Smiha
Сенча	Senča	Смирнове	Smirnove
Сергіївка	Serhijivka	Смідин	Smidina
Середина-Буда	Seredina-Buda	Сміла	Smila
Середнє	Seredņe	Смоліне	Smoļine
Сереховичі	Serehoviči	Смотрич	Smotriča
Сєверодонецьк (Сіверодонецьк)	Severodonecka (Siverodonecka)		

Снігурівка	Sņihurivka
Сніжне	Sņižne
Сновськ	Snovska
Снятин	Sņatina
Соболівка	Soboļivka
Сокаль	Sokaļa
Сокиряни	Sokirjani
Сокільники	Sokiļniki
Соколівське	Sokoļivske
Соледар	Soledara
Солобківці	Solobkivci
Солоне	Solone
Солоницівка	Solonicivka
Солонка	Solonka
Солотвин	Solotvina
Солотвино	Solotvina
Сорокине	Sorokine
Сосниця	Sosnicja, Sosnica
Соснове	Sosnove
Сошичне	Sošične
Софіївка	Sofijivka
Софіївська Борщагівка	Sofijas Borščahivka, Sofijivska Borščahivka
Спас	Spasa
Срібне	Sribne
Ставище	Stavišče
Ставне	Stavne
Ставчани	Stavčani

Станиця Луганська	Stanicja Luhanska, Luhanskas Stanica
Станишівка	Stanišivka
Станіславчик	Staņislavčika
Станіслав	Staņislava
Стара Виживка	Stara Viživka
Стара Синява	Stara Siņava
Стара Ушиця	Stara Ušicja, Stara Ušica
Старе Село	Stare Selo
Старий Остропіль	Starijostropiļa
Старий Салтів	Starijsaltiva
Старий Самбір	Starijsambira
Старі Богородчани	Stari Bohorodčani
Старі Маяки	Stari Majaki
Старобешеве	Starobeševe
Старобільськ	Starobiļska
Старовірівка	Starovirivka
Старокозаче	Starokozače
Старокостянтинів	Starokostjantiņiva
Старомлинівка	Staromliņivka
Старосільці	Starosilci
Стеблів	Stebļiva
Степанівка	Stepaņivka
Степанки	Stepanki
Степанці	Stepanci
Степань	Stepaņa
Степне	Stepne
Степногірськ	Stepnohirska
Степове	Stepove

Сторожинець	Storožinca	Тарутине	Tarutine
Стрижавка	Strižavka	Татарбунари	Tatarbunari
Стриєва	Strijeва	Ташань	Tašaņa
Стрий	Strija	Теофіполь	Teofipole
Стрїлки	Strilki	Теплик	Teplika
Стрюкове	Strjukove	Теплиця	Teplіcja, Teplіca
Студеники	Studeniki	Теплодар	Teplodara
Суботці	Subotci	Тереблече	Terebleče
Суворове	Suvorove	Теребовля	Terebovļa
Судилків	Sudilkiva	Тересва	Teresva
Судова Вишня	Sudova Višņa	Терешки	Tereški
Суми	Sumi	Тернівка	Terņivka
Сурсько-Литовське	Suras Litovske, Surskolitovske	Тернопіль	Ternopiļa
Сутиски	Sutiski	Тернувате	Ternuvate
Сухий Єланець	Suhijelaneca	Терпіння	Terpiņņa
Сухополова	Suhopolova	Тетерівка	Teterivka
Сучевени	Sučeveni	Тетіїв	Tetijiva
Східниця	Shidnicja, Shidnica	Тиврів	Tivriva
Сюрте	Sjurte	Тисмениця	Tismenicja, Tismenica
Тавричанка	Tavričanka	Тишківка	Tiškivka
Таврійськ	Tavrijska	Тлумач	Tlumača
Таврійське	Tavrijske	Товсте	Tovste
Тайрове	Tajirove	Токмак	Tokmaka
Талалаївка	Talalajivka	Томаківка	Tomakivka
Тальне	Taļne	Томашівка	Tomašivka
Тараканів	Tarakaņiva	Томашпіль	Tomašpiļa
Тарашани	Tarašani	Топорівці	Toporivci
Тараща	Tarašča	Торецьк	Torecka
		Торчин	Torčina

Трибухівці	Tribuhivci	Усть-Чорна	Ustčorna
Трипілля	Tripilja	Ушомир	Ušomira
Троїцьке	Trojicke	Фастів	Fastiva
Тростянець	Trostjaneca	Федорівка	Fedorivka
Трускавець	Truskaveca	Фонтанка	Fontanka
Тузли	Tuzli	Фурси	Fursi
Тульчин	Tuļčina	Харитонівка	Haritoņivka
Тупичів	Tupičiva	Харків	Harkiva
Турбів	Turbiva	Харцизьк	Harcizka
Тур'ї Ремети	Turjas Remeti, Turji Remeti	Херсон	Hersona
Турійськ	Turijska	Хирів	Hiriva
Турка	Turka	Хлібодарівка	Hļibodarivka
Тягинка	Tjahinka	Хмелів	Hmeļiva
Тячів	Tjačiva	Хмельницький	Hmeļnicka
Угля	Uļļa	Хмільник	Hmiļnika
Угринів	Uhriņiva	Ходорів	Hodoriva
Удачне	Udačne	Ходосівка	Hodosivka
Ужгород	Užhoroda	Холми	Holmi
Узин	Uzina	Холмок	Holmoka
Українка	*Ukrainka	Хорол	Horola
Українське	*Ukrainske	Хоростків	Horostkiva
Уланів	Ulaņiva	Хорошів	Horošiva
Улашанівка	Ulašaņivka	Хотин	Hotina
Умань	Umaņa	Хотінь	Hotiņa
Усатове	Usatove	Хрестівка	Hrestivka
Успенівка	Uspenivka	Христинівка	Hristiņivka
Устилуг	Ustiluha	Хрустальний	Hrustaļņija
Устинівка	Ustiņivka	Хуст	Husta
Усть-Путила	Ustputila	Царичанка	Caričanka
		Цебрикове	Cebrikove

Циблі	Cibļi	Чогодарівка	Čohodarivka
Циркуни	Cirkuni	Чоп	Čopa
Цумань	Cumaņa	Чоповичі	Čopoviči
Чабани	Čabani	Чорний Острів	Čornijostriva
Чагор	Čahora	Чорнобаївка	Čornobajivka
Чаплинка	Čaplinka	Чорнобай	Čornobaja
Часів Яр	Časivjara	Чорноморка	Čornomorka
Чемерівці	Čemerivci	Чорноморськ	Čornomorska
Червона Слобода	Červona Sloboda	Чорноморське	Čornomorske
Червоне	Červone	Чорнухи	Čornuhi
Червоноград	Červonohrada	Чортків	Čortkiva
Червоногригорівка	Červonohrihorivka	Чугуїв	Čuhujiva
Черкаси	Čerkasi	Чудей	Čudeja
Черкаське	Čerkaske	Чуднів	Čudņiva
Чернелиця	Černelicja, Černelica	Чулаківка	Čulakivka
Чернеччина	Černečina	Чумаки	Čumaki
Чернівці (Čerņivcu apg.), Чернівці (Vinnicjas apg.)	Čerņivci	Чупахівка	Čupahivka
Чернігів	Čerņihiva	Чутове	Čutove
Чернігівка	Čerņihivka	Шабо	Šabo
Черняхів	Čerņahiva	Шалигине	Šalihine
Чечельник	Čečelnika	Шаргород	Šarhoroda
Чигирин	Čihirina	Шахове	Šahove
Чижівка	Čiživka	Шахтарськ	Šahtarska
Чинадійово	Činadijova	Шацьк	Šacka
Чистякове	Čistjakove	Швайківка	Švaikivka
Чкалове	Čkalove	Шевченкове	Ševčenkove
Чкаловське	Čkalovske	Шегині	Šehiņi
Чмирівка	Čmirivka	Шепетівка	Šepetivka
		Широке	Široke
		Широкий	Širokija

Ширяєве	Širjajeve	Юр'ївка	Jurjivka
Шишаки	Šišaki	Юрківці	Jurkivci
Шостка	Šostka	Яблунів	Jabluņiva
Шпанів	Špaņiva	Яблунівка	Jabluņivka
Шпиків	Špikiva	Яворів	Javoriva
Шпола	Špola	Яготин	Jahotina
Шрамківка	Šramkivka	Якимівка	Jakimivka
Шульгинка	Šuļhinka	Якушинці	Jakušinci
Шумськ	Šumska	Ямниця	Jamnicja, Jamnica
Щасливе	Ščaslive	Ямпіль	Jampiļa
Щастя	Ščastja	Яремче	Jaremče
Щербані	Ščerbaņi	Яришів	Jarišiva
Щиборівка	Ščiборivka	Ярмолинці	Jarmolinci
Щирець	Ščireca	Ярославичі	Jaroslaviči
Ювілейне	Juvileine	Ярунь	Jaruņa
Южне	Južne	Ясинувата	Jasinuvata
Южноукраїнськ (Південноукраїнськ) ⁴⁵	* Južnoukrainska (Pivdennoukrainska)	Ясіня	Jasiņa
Юнаківка	Junakivka	Яськи	Jaski

⁴⁵ Atbilstoši Likumam par dekomunizāciju pilsēta bija jāpārdēvē, un 2023. gada septembrī pilsētas iedzīvotāji balsoja, izvēloties tai jaunu nosaukumu. 25. septembrī pilsētas dome paziņoja, ka nosaukums tiks mainīts uz *Південноукраїнськ* (Pivdennoukrainska).

Reljefs

Гори	Kalni
Українські Карпати:	Ukrainas Karpati:
Вулканічний хребет, <i>arī</i> Вигорлат-Гутинський хребет	Vulkāniskā grēda, <i>arī</i> Vihorlatu-Hutinas grēda
Полонинський хребет, <i>arī</i> Полонинські Бескиди	Poloninas grēda, <i>arī</i> Poloninas Beskidi
Східні Бескиди	Austrumbeskidi, <i>arī</i> Austrumbeskidu masīvs
Горґани	Gorgani, <i>arī</i> Gorganu masīvs
Покутсько-Буковинські Карпати	Pokutjas-Bukovinas Karpati
Рахівські гори	Rahivas kalni
Чорногора (г. Говерла)	Čornohora (Hoverlas virsotne, 2061 m)
Кримські гори (г. Роман-Кош, <i>Orman Qoş</i>)	Krimas kalni (Romankoša virsotne, Ormankoša virsotne, 1545 m)
Височини	Augstienes
Донецький кряж (г. Могила Мечетна)	Donecas skrausts (Mohila Mečetnas virsotne, 367 m)
Приазовська височина (г. Бельмак-Могила)	Pieazovas augstiene (Belmaka-Mohilas virsotne, 324 m)
Придніпровська височина	Piedņipras augstiene
Подільська височина	Podiļļas augstiene
Волинська височина	Volīņas augstiene
Мізоцький кряж	Mizočas skrausts
Словечансько-Овруцький кряж	Slovečnas-Ovručas skrausts
Кременецькі гори	Kremenecas kalni

Вороняки	Voroņaki (plakankalne)
Розточчя	Roztočja (pauguraine)
Гологори (г. Камула)	Holohori (plakankalne; Kamulas virsotne, 471 m)
Опілля	Opiļļa (pauguraine)
Хотинська височина (г. Берда)	Hotinas augstiene (Berdas virsotne, 515 m)
Тарханкутська височина	Tarhankutas augstiene
Низовини	Zemienes
Закарпатська низовина	Aizkarpatu zemiene
Поліська низовина	Polisjas zemiene
Придніпровська низовина	Piedņipras zemiene
Полтавська рівнина	Poltavas līdzenums
Причорноморська низовина	Melnās jūras piekrastes zemiene
Північнокримська низовина	Ziemeļkrimas zemiene
Олешківські піски	Olešku smiltāji

Derīgo izrakteņu atradnes

Akmeņogles		
Донецький басейн, Донбас	Donecas baseins, Donbass	
Львівсько-Волинський вугільний басейн	Ļvivas-Voliņas akmeņogļu baseins	
Дніпровський буровугільний басейн	Dņipras brūnogļu baseins	
Naftas un gāzes atradnes		
<i>Дніпровсько-Донецька нафтогазоносна область:</i>	<i>Dņipras-Donecas naftas un gāzes iegulu apgabals:</i>	
Шебелинське, Єфремівське, Семенцівське, Махівське, Козіївське, Прилуцьке, Нинівське, Леяківське, Гнідинцівське, Дружелюбівське, Качанівське, Розбишівське родовище	Šebelinka, Jefremivka, Semencivka, Mašivka, Kozijivka, Priluki, Niņiva, Leļaki, Hņidinci, Druželjubivka, Kačaņivka, Rozbišivka	
<i>Карпатська нафтогазоносна область:</i>	<i>Karpatu naftas un gāzes iegulu apgabals:</i>	
Дашавське, Косівське, Залужанське, Бориславське, Старосамбірське, Долинське, Лопушянське, Надвірнянське, Битків-Бабчинське родовище	Dašava, Kosiva, Zalužani, Borislava, Starijsambira, Dolina, Lopušņa, Nadvirna, Bitkiva-Babče	
<i>Причорноморсько-Кримська нафтогазоносна область:</i>	<i>Melnās jūras piekrastes- Krimas naftas un gāzes iegulu apgabals:</i>	
Східносаратське, Стрількове, Штормове, Голіцинське, Джанкойське родовище	Austrumsarata, Strilkove, Štormove, Hoļicina, Džankoja	
Melno metālu rūdu atradnes		
Криворізький, Кременчуцький, Білозерський, Керченський залізрудні басейни	Krivijrihas, Kremenčukas, Bilozerkas, Kerčas dzelzsrūdas baseini	

Нікопольський марганцеворудний басейн	Nikopoles mangāna rūdas baseins	
Krāsaino metālu rūdu atradnes		
Іршанське, Самотканське родовище	Iršana, Samotkaņa	titāna rūda
Капітанівське, Липовеньківське, Деренюське родовище	Kapitanka, Lipovenke, Dereņuha	niķeļa un kobalta rūda
Смілянське, Високопільське родовище	Smila, Visokopiļļa	alumīnija rūda
Рафалівське родовище, Жиричі	Rafaļivka, Žiriči	vara rūda
Бийганське родовище	Bijhaņa	svina un cinka rūda
Берегівське родовище	Berehove	polimetālu rūda
Микитівське родовище	Mikitivka	dzīvsudraba rūda
Мужіївське, Клинцивське, Майське, Сергіївське родовище	Mužiļeve, Klinci, Maiske, Serhijivka	zelts
Мічуринське родовище	Mičurina atradne	urāns
Nemetālu atradnes		
Заваллівське родовище	Zavaļļa	графітс
Новополтавське родовище	Novopoltavka	apatīti
Жванське, Ізюмське родовище	Žvana, Izjuma	fosforīti
Немирівське, Роздольське, Яворівське родовище	Nemiriva, Rozdila, Javoriva	sērs
Калуш-Голінське родовище	Kaluša-Holiņa	kālija sāls
Солотвинське, Слов'янське, Артемівське, Сиваське родовище	Solotvina, Slovjanska, Artemivska (tag. Bahmuta), Sivašs	akmeņsāls
Веселівське, Новорайське, Пологівське, Обознівське родовище	Vesele, Novoraiska, Polohi, Obozņivka	ugunsizturīgs māls
Купинське, Турбівське, Просянівське родовище	Kupina, Turbiva, Prosjana	kaolīns

Upes

Ukrainā ir ap 63 000 upju, un lielākā daļa no tām ietilpst Melnās jūras un Azovas jūras baseinā. Savukārt gandrīz puse no šīm upēm ietilpst Dņipras baseinā, 16% – Dņisteras baseinā, bet pārējās ietilpst Donavas, Dienvidu Buhas, Siveru Donecas un mazāku upju baseinos. 4% Ukrainas upju ūdeņu nokļūst Baltijas jūrā.

Айдар	Aidara
Базавлук	Bazavluka
Берда	Berda
Берека	Bereka
Берестова	Berestova
Бик	Bika
Біюк-Карасу (<i>Büyük Qarasuv</i>)	Bijikkarasuva
Боржава	Boržava
Велика Вись	Velika Visa, Lielā Visa
Велика Кам'янка	Velika Kamjanka, Lielā Kamjanka
Великий Куяльник	Velikijkujaļnika, Lielā Kujaļnika
Верхня Терса	Verhņa Tersa, Augštersa
Висунь	Visuņa
Вовча	Vovča
Ворскла	Vorskla
Гайчул	Haičula
Гірський Тікич	Hirskijtikiča, Kalnu Tikiča
Гнилий Єланець	Hnilijjelaneca, Rāvas Jelaneca
Гнилий Тікич	Hnilijtikiča, Rāvas Tikiča
Горинь	Horiņa
Громоклія	Hromoklija
Гуйва	Huiva
Деркул	Derkula
Десна	Desna

Дніпро	Dņipra ⁴⁶
Дністер	Dņistera ⁴⁷
Дунай	*Donava, Dunaja
Жванчик	Žvančika
Жерев	Žereva
Західний Буг	Rietumbuha
Збруч	Zbruča
Здвиж	Zdviža
Золота Липа	Zolota Lipa
Іква	Ikva
Інгул	Inhula
Інгулець	Inhuleca
Ірпінь	Irpiņa
Ірша	Irša
Казенний Турець	Kazennijtořeca
Кальміус	Kalmiusa
Кам'янка	Kamjanka
Кільчень	Kilčeņa
Кінська	Kinska
Клевень	Kleveņa
Когильник	Koņilņika
Кодима	Kodima
Коломак	Kolomaka
Красна	Krasna
Кринка	Krinka
Кучурган	Kučurhana
Латориця	Latoricja, Latorica
Лімниця, аґі Ломниця	Limnicja, Limnica, аґі Lomnicja, Lomnica

⁴⁶ Līdzšinējā atveide *Dņepra* nav pieņemama, jo veidota no starpniekvalodas.

⁴⁷ Līdzšinējā atveide *Dņestra* nav pieņemama, jo veidota no starpniekvalodas.

Лугань	Luhaņa
Льва	Ļva
Малий Куяльник	Malijkujaļnika, Mazā Kujaļnika
Мерла	Merla
Мертвовод	Mertvovoda
Мокра Сура	Mokra Sura, Slapjā Sura
Мокрі Яли	Mokri Jali (<i>nelok.</i>), Slapjā Jali
Молочна	Moločna
Мурафа	Murafa
Обитічна	Obitična
Вільшанка	Viļšanka
Оржиця	Oržicja, Oržica
Оріль	Oriļa
Орчик	Orčika
Оскіл	Oskila
Остер	Ostera
Південний Буг	Dienvīdbuha
Прип'ять	Pripjata
Прут	Pruta
Псел, агі Псьол	Psela, aģi Psjola
Рів	Riva
Ромен	Romena
Роставиця	Rostavicja, Rostavica
Рось	Rosa
Саксагань	Saksahaņa
Салгир	Salhira
Самара	Samara
Сарата	Sarata
Свіча	Sviča
Сейм	Seima
Серет	Sereta

Синюха	Siņuha
Сіверський Донець, <i>arī</i> Сіверський Дінець	Siveru Doneca, <i>arī</i> Siveru Dineca
Случ	Sluča
Смотрич	Smotriča
Снов	Snova
Соб	Soba
Стир	Stira
Стохід	Stohida
Стрий	Strija
Стрипа	Stripa
Сула	Sula
Супій	Supija
Тетерів	Teteriva
Тилігул	Tilihula
Тиса	Tisa
Трубіж	Trubiža
Турія	Turija
Тясмин	Tjasmina
Убідь	Ubida
Уборть	Uborta
Уда	Uda
Удай	Udaja
Уж	Uža
Ушиця	Ušicja, Ušica
Хомора	Homora
Хорол	Horola
Чатирлик	Čatirlika
Чичиклія	Čičiklija
Чорний Ташлик	Čornijtašlika, Melnā Tašlika
Ятрань	Jatraņa

Ezeri, ūdenskrātuves un limāni

Ukrainas teritorijā atrodas nepilni 20 000 ezeru, un vairāk nekā 7000 platība pārsniedz 0,1 km². Ir izbūvētas 1103 ūdenskrātuves, sešas lielākās no tām – Dņiprā, viena – Dņisterā.

Айгульське озеро	Aiguls (ezers)
Актаське озеро	Aktašs (ezers)
Будацький лиман	Budaki limāns
Дніпровське водосховище	Dņipras ūdenskrātuve
Дніпровсько-Бузький лиман	Dņipras-Buhas limāns
Дністровське водосховище	Dņisteras ūdenskrātuve
Донузлав (озеро)	Donuzlavs (ezers)
Кагул (озеро)	Kahuls (ezers)
Кам'янське водосховище	Kamjankas ūdenskrātuve
Канівське водосховище	Kaņivas ūdenskrātuve
Катлабуг (озеро)	Katlabuhs (ezers)
Каховське водосховище	Kahovkas ūdenskrātuve
Київське водосховище (Київське море)	Kijivas ūdenskrātuve, arī Kijivas jūra
Кирлеуцьке озеро	Kirleuts (ezers)
Китай (озеро)	Kitajs (ezers)
Кияцьке озеро	Kijats (ezers)
Кременчуцьке водосховище	Kremenčukas ūdenskrātuve
Кугурлуй (озеро)	Kuhurlujs (ezers)
Куяльницький лиман	Kujaļņikas limāns
Ладжинське водосховище	Ladižinas ūdenskrātuve
Молочний лиман (Молочне озеро)	Moločnas limāns, arī Moločnas ezers

Оскі́льське водосхо́вище	Oskilas ūdenskrātuve
Печені́зьке водосхо́вище	Pečeņihu ūdenskrātuve
Пулеме́цьке о́зеро	Pulemecas ezers
Саси́к (Кунду́к) (о́зеро)	Sasiks, arī Kunduks (ezers)
Саси́к-Сиваш (о́зеро)	Sasiks-Sivašs (ezers)
Сві́тязь (о́зеро)	Svitjajs (ezers)
Тилігу́льський лиман	Tilihulas limāns
Тобечи́цьке о́зеро	Tobečiķezers
Ту́рське о́зеро	Turezers
Узунла́рське о́зеро	Uzunlarezers
Утлю́цький лиман	Utļukas limāns
Хаджибе́йський лиман	Hadžibeja limāns
Шага́ни (лиман)	Šahani (limāns)
Ялпу́г (о́зеро)	Jalpuhs (ezers)

Krimas vietvārdi⁴⁸

Lielākās pilsētas

Алупка, <i>Alupka</i>	Alupka
Алушта, <i>Alušta</i>	Alušta
Армянськ, <i>Ermeni Bazar</i>	Armjanska, Ermenibazara
Бахчисарай, <i>Bağçasaray</i>	Baħčisaraja, Bagčasaraja
Білогірськ, <i>Qarasuvbazar</i>	Bilohirska, Karasuvbazara
Гаспра, <i>Gaspra</i>	Haspra, Gaspra
Гвардійське, <i>Sarabuz</i>	Hvardijske, Sarabuza
Гресівський, <i>Gresovski</i>	Hresivska, Gresovska
Джанкой, <i>Canköy</i>	Džankoja, Džankeja
Євпаторія, <i>Kezlev</i>	*Eipatorija, Kezleva
Інкерман, <i>Inkerman</i>	Inkermana
Керч, <i>Keriç</i>	Kerča, Keriča
Красногвардійське, <i>Qurman</i>	Krasnohvardijske, Kurmana
Красноперекопськ, <i>Yañi Qarı</i>	Krasnoperekopska, Janikapı (<i>nelok.</i>)
Октябрське, <i>Seppar Yurt</i>	Oktjabrske, Džeparjurta
Приморський, <i>Hafuz</i>	Primorska, Hafuza
Саки, <i>Saq</i>	Saki, Saka

⁴⁸ Ukrainas Nacionālajā Krimas tatāru valodas jautājumu komisijā 2023. gada 22. novembrī pieņemts lēmums atbilstoši likumam „Par Krievijas impēriskās politikas Ukrainā nosodīšanu un propagandas aizliegumu un toponīmijas dekolonizēšanu” – īslaicīgi okupētās Krimas apdzīvotajām vietām atjaunot nosaukumus Krimas tatāru valodā. Jau 2016. gada 12. maijā Ukrainas Augstākā Padome vairākas pilsētas pārdēvēja atbilstoši likumam „Par komunistiskā un nacionālsociālistiskā (nacistiskā) totalitārā režīma Ukrainā nosodīšanu un to simbolikas propagandas aizliegumu” (*Красногвардійське* kļuva par *Qurman*, *Красноперекопськ* – par *Yañi Qarı*; pārējo pārdēvēto apdzīvoto vietu sarakstu sk. tālāk). Šeit līdzās pašreizējiem nosaukumiem sniegti nosaukumi Krimas tatāru valodā.

Сімферополь, <i>Aqmescit</i>	Simferopole, Akmesdžita
Старий Крим, <i>Eski Qırım</i>	Starijkrima, Eskikirima
Судак, <i>Sudaq</i>	Sudaka
Феодосія, <i>Kefe</i>	Feodosija, Kefe
Чорноморське, <i>Aqmeçit</i>	Čornomorske, Akmečita
Щолкіне, <i>Şçolkine</i>	Ščolkine
Ялта, <i>Yalta</i>	Jalta
Севастополь, <i>Aqyar</i>	Sevastopole, Akjara

Pilsētas, ciemi un ciemati⁴⁹

Iepriekšējais nosaukums		Jaunais nosaukums	
Аврора	*Aurora	<i>Tatış Qoñrat</i>	Tatiškonrata
Артемівка	Artemivka	<i>Toqa</i>	Toka
Войкове (Ленінський район)	Voikove	<i>Qıdırlız</i> (Kerčas rajons)	Katirleza, Kidirleza
Войкове (Первомайський район)	Voikove	<i>Aybar</i> (Kurmanas rajons)	Aibara
Завіт-Ленінський	Zavitleņinska	<i>Küçük Alqalı</i>	Kičikalkali (nelok.)
Іллічеве (Советський район)	İlličeve	<i>Qara Quyū</i> (Kerčas rajons)	Karakuju (nelok.)
Іллічеве (Советський район)	İlličeve	<i>Qıyanlı</i> (Kerčas rajons)	Kijanli (nelok.)

⁴⁹ Ukrainas Augstākā Padome 2016. gada 12. maijā pieņēma lēmumu par šo apdzīvoto vietu nosaukumu maiņu, 2020. gada 17. jūlijā – par atsevišķu rajonu izveidošanu un likvidēšanu. Iekavās aiz jaunā apdzīvotās vietas nosaukuma dots jaunā rajona nosaukums. Ar zvaigznīti atzīmēti tradicionālie nosaukumi.

Iepriekšējais nosaukums		Jaunais nosaukums	
Калініне (Первомайський район)	Kaļiņine	<i>Orman Acı</i> (Kurmanas rajons)	Ormanadži (<i>nelok.</i>)
Калініне (Красногвардійський район)	Kaļiņine	<i>Ūmūt</i> (Kurmanas rajons)	Imita
Кірове (Ленінський район)	Kirove	<i>Qarsa</i> (Kerčas rajons)	Karsa
Кіровське (Кіровський район)	Kirovske	<i>islām Terek</i> (Feodosijas rajons)	*Islāmtereka
Кіровське (Чорноморський район)	Kirovske	Тарханкүт, <i>Tarhan Qut</i> (Eipatorijas rajons)	Tarhankuta
Колхозне	Kolhozne	<i>Uzunci</i>	Uzundži (<i>nelok.</i>)
Комсомольське (Джанкойський район)	Komsomoļske	<i>Oraq Acı</i> (Džankojas rajons)	Orakadži (<i>nelok.</i>)
Комсомольське (Сімферопольський район)	Komsomoļske	<i>Baqacıq Qiyat</i> (Simferopole)	Bakačikkijata
Комунари	Komunari	<i>Irade</i>	Irade
Комунарне	Komunarne	<i>Kereyit</i>	Kerejita
Котовське	Kotovske	<i>Büyten</i>	Bijtena
Красний Партизан	Krasnijpartizana	<i>Boraŋar</i>	Borangara
Красноармійське (Красноперекопський район)	Krasnoarmijske	<i>Mirza Qoyaş</i> (Perekopa rajons)	Mirzakojaša
Красноармійське (Роздольненський район)	Krasnoarmijske	<i>Qocalağ</i> (Perekopa rajons)	Kodžalaka

Iepriekšējais nosaukums		Jaunais nosaukums	
Красногвардiйське (Советський район)	Krasnohvardijske	Новий Цюріхталь, <i>Yañi Tsürihtal</i> (Feodosijas rajons)	* Jaunā Cīrihtāle, Janicirihtale
Краснознам'янка	Krasnoznamjanka	Старий Млин	Starijmlina
Краснофлотське	Krasnoflotske	<i>Qaynaş</i>	Kainaša
Куйбишеве (Ялта)	Kuibiševe	<i>İsar</i>	Isara
Куйбишеве (Бахчисарайський район)	Kuibiševe	<i>Albat</i> (Bahčisarajas rajons)	Albata
Лазарівка	Lazarivka	<i>Bura</i>	Bura
Ларине	Larine	Житомирське	Žitomirske
Леніне	Leņine	<i>Yedi Quyu</i>	Jedikuju (nelok.)
Ленінське (Красногвардiйський район)	Leņinske	<i>Qır Baylar</i> (Kurmanas rajons)	Kirbailara
Ленінське (Ленінський район)	Leņinske	Полтавське	Poltavske
Лібкнехтiвка	Љibknehtivka	<i>Qıtaş</i>	Kitaja
Новоульяновка (Чорноморський район)	Novouļjanovka	<i>Kop-Aran</i> (Eipatorijas rajons)	Koparana
Новоульяновка (Кировский район)	Novouļjanovka	Otarçıq (Bahčisarajas rajons)	Otarçika
Октябр	Oktjabra	<i>Bay Köñçek</i>	Baikenčeka
Октябрське (Красногвардiйський район)	Oktjabrske	<i>Büyük Onlar</i> (Kurmanas rajons)	Bijikonlara
Октябрське (Ленінський район)	Oktjabrske	<i>Melek Çeşme</i> (Kerčas rajons)	Melekčeşme

Iepriekšējais nosaukums		Jaunais nosaukums	
Октя́брьське (Первомайський район)	Oktjabrske	<i>Küçük Bara</i> (Kurmanas rajons)	Kičikbara
Орджони́дзе	Ordžonikidze	<i>Kaygador</i>	Kaigadora
Остро́вське (Джанкойський район)	Ostrowske	<i>Tarhan Sunağ</i>	Tarhansunaka
Остро́вське (Первомайський район)	Ostrowske	<i>Qıyat</i> (Kurmanas rajons)	Kijata
Пио́нерське (Сімферопольський район)	Pionerske	<i>Colman</i>	Džolmana
Пио́нерське (Феодосія)	Pionerske	Герценберг	Hercenberga
Правда	Pravda	Дер-Емес, دريمس	Deremesa
Пролетарка	Proletarka	As	Asa
Свердло́вське	Sverdlovske	<i>Devlet Ali</i>	Devletali (nelok.)
Советське (Джанкойський район)	Sovetske	<i>Mişen Nayman</i>	Mišennaimana
Советське (Ялта)	Sovetske	<i>Dolossı</i>	Dolosi (nelok.)
Советський	Sovetska	<i>İçki</i>	Içki (nelok.)
Совхо́зне (Красноперекопський район)	Sovhozne	<i>Qara Kül</i> (Perekopa rajons)	Karakila
Совхо́зне (Сімферопольський район)	Sovhozne	<i>Temir Ağa</i>	Temiraga
Стахановка	Stahanovka	<i>Beş Üy ilâq</i>	Beşijilaka
Суботник	Subotnika	<i>Qoñurça</i>	Konurča

Iepriekšējais nosaukums		Jaunais nosaukums	
Ударне (Білогірський район)	Udarne	<i>Boçala</i>	Boçala
Ударне (Джанкойський район)	Udarne	<i>Cadra Şeyh Eli</i>	Džadrašeiheli (<i>nelok.</i>)
Ульяновка (Білогірський район)	Uljanovka	<i>Sultan Saray</i>	Sultansaraja
Ульяновка (Красногвардійський район)	Uljanovka	<i>Davçı</i> (Kurmanas rajons)	Davči (<i>nelok.</i>)
Ульяновка (Роздольненський район)	Uljanovka	<i>Tavkel Nayman</i> (Perekopa rajons)	Tavkelnaimana
Фрунзе (Нижньогірський район)	Frunze	<i>Büyten</i> (Bilohirskas rajons)	Bijtena
Фрунзе (Первомайський район)	Frunze	<i>Büyük Boraş</i> (Kurmanas rajons)	Bijikboraša
Фрунзе (Сакський район)	Frunze	<i>Bağaylı</i> (Eipatorijas rajons)	Bagaili (<i>nelok.</i>)
Фурманове (Сакський район)	Furmanove	<i>Mamut Bay</i>	Mamutbaja
Фурмановка (Бахчисарайський район)	Furmanovka	<i>Aqtaçy</i>	Aktači (<i>nelok.</i>)
Чапаеве (Красногвардійський район)	Čapajevе	<i>Neyşprotung</i> (Kurmanas rajons)	Neišprocunga
Чапаеве (Первомайський район)	Čapajevе	<i>Botaş</i> (Kurmanas rajons)	Botaša
Чапаевка	Čapajevka	<i>Çerkez Tobay</i>	Čerkeztobaja
Шаумян	Šaumjana	<i>Yañı Kögeneş</i>	Janikegeneša

Ukrainas personvārdi

Personvārdu sarakstos iekļauti arī populārākie Ukrainas mazākumtautību (Krimas tatāru, krievu) vārdi.

Ja divi blakus patskaņi neveido divskani (katrs pieder pie savas zilbes), kvadrātiekvāš tie norādīti ar defisi: Naumenko [a-u] (pa zilbēm: Na-u-men-ko). Par garumzīmju lietojumu personvārdos sk. 54. §.

Personvārdu tabulās ar trekninājumu oriģinālformā norādīta uzsvara vieta ukraiņu valodā. Par uzsvara vietu atveidojumos sk. 43.–50. §. Ar zvaigznīti atzīmēti tradicionālismi, kuros atkāpes no ukraiņu fonētikas likumbām visbiežāk izpaužas palatalizācijas neatveidošanās:

Аврелія – *Avrelija, *Aurelija (lat. *Aurelia*).

Vīriešu priekšvārdi

Августин	Avhustins, *Augustins	Алім	Aļims, *Alims
Авксентій	Avksentijs	Альберт	*Alberts
Аврелій	*Avrelijs, *Aurelijs	Амвросій	Amvrosijs
Автоном	Avtonoms	Ананій	*Ananijs
Адам	Adams	Анастас	Anastass
Адріан	Adrians	Анастасій	Anastasijs
Адріян	Adrijans	Анатолій	*Anatolijs
Азар	Azars	Андрій	Andrijs
Азарій	Azarijs	Андрон	Androns
Айдер	Aiders	Анісій	Aņisijs
Алевтин	Alevtins	Антон	Antons

Антоній	*Antonijs	Віталій	*Vitalijs
Аркадій	Arkadijs	Влад	Vlads
Арсен	Arsens	Владимир	Vladimirs
Арсеній	Arsenijs, *Arsenijs	Владислав	Vladislavs
Артем	Artems	Володимир	Volodimirs
Артур	Arturs	Володислав	Volodislavs
Аскольд	*Askolds	Воля	Voļa, <i>dat.</i> Voļam
Атанас	Atanass	Всеволод	Vsevolods
Атрей	Atrejs	Вячеслав	Vjačeslavs
Афанасій	Afanasijs	В'ячеслав	Vjačeslavs
Богдан	Bohdans	Гаврило	Havriilo
Богуслав	Bohuslavs	Генадій	Henadijs
Бойко	Boiko	Геннадій	Hennadijs
Болеслав	Boleslavs	Георгій	Heorhijs
Борис	Boriss	Герасим	Herasims
Борислав	Borislavs	Гервасій	Hervasijs
Броніслав	Broņislavs	Гладко	Hladko
Брячислав	Brjačislavs	Гліб	Hļibs
В'ячеслав	Vjačeslavs	Гнат	Hnats
Вадим	Vadims	Гордій	Hordijs
Вакула	Vakula, <i>dat.</i> Vakulam	Горуно	Horuno
Валентин	Valentins	Гостомисл	Hostomisls
Валерій	Valerijs	Градислав	Hradislavs
Варфоломій	Varfolomijs	Гранислав	Hranislavs
Василь	Vasiļs	Григорій	Hrihorijs
Величар	Veličars	Давид	Dauids
Віктор	Viktors	Дан	Dans

Данило	Danilo	Захарій	Zaharijs
Данко	Danko	Зеновій	Zenovijs
Дантур	Danturs	Зиновій	Zinovijs
Дар	Dars	Зіновій	Zinovijs
Дарибог	Daribohs	Зореслав	Zoreslavs
Дарій	Darijs	Зорян	Zorjans
Демид	Demids	Іван	Ivans
Дем'ян	Demjans	Ігор	Ihors
Денис	Deniss	Ізяслав	Izjaslavs
Дивозір	Divozirs	Іларіон	Ilarions
Дій	Dijs	Ілля	Iļļa, <i>dat.</i> Iļļam
Дмитро	Dmitro	Іоанн	Joans
Добромир	Dobromirs	Йосип	Josips
Добромисл	Dobromisls	Йосиф	Josifs
Доброслав	Dobroslavs	Казимир	Kazimirs
Домінік	*Dominiks	Каленик	Kaleniks
Дорофій	Dorofijs	Киеслав	Kijeslavs
Драган	Drahans	Кий	Kijs
Драгомир	Drahamirs	Кирило	Kirilo
Едуард	Eduards	Киян	Kijans
Євген	Jevhens	Конон	Konons
Євгеній	Jevheņijs	Корнелій	*Kornelijs
Євламπίй	Jevlampijs	Корнилій	*Kornilijs
Євстафій	Jevstafijs	Корнило	Kornilo
Євстахій	Jevstahijs	Корній	Korņijs
Єгор	Jehors	Костянтин	Kostjantins
Захар	Zahars	Кузьма	Kuzma, <i>dat.</i> Kuzmam

Курило	Kurilo	Мартин	Martins
Лаврентій	Lavrentijs	Матвій	Matvijs
Лаврін	Lavrins	Мечислав	Mečislavs
Лад	Lads	Микита	Mikita, <i>dat.</i> Mikitam
Ладимир	Ladimirs	Микола	Mikola, <i>dat.</i> Mikolam
Ладислав	Ladislavs	Милан	Milans
Ладомир	Ladomirs	Милослав	Miloslavs
Лев	Levs	Миролуб	Miroļubs
Левко	Levko	Мирон	Mirons
Леонід	*Leonids	Мирослав	Mirolslavs
Леонтій	Leontijs	Михайло	Mihailo
Лук'ян	Lukjans	Мстислав	Mstislavs
Лука	Luka, <i>dat.</i> Lukam	Мудролюб	Mudroļubs
Любомир	Ļubomirs	Мусій	Musijs
Любомудр	Ļubomudrs	Надій	Nadijs
Лютобор	Ļutobors	Назар	Nazars
Лютомисл	Ļutomisls	Назарій	Nazarijs
Маврикій	Mavrikijs	Найден	Naidens
Магадар	Mahadars	Наріман	Narimans
Магамир	Mahamirs	Нестор	Nestors
Магаслав	Mahaslavs	Никифор	Nikifors
Май	*Maijs	Никодим	Nikodims
Макар	Makars	Олег	Olehs
Максим	Maksims	Олекса	Oleksa, <i>dat.</i> Oleksam
Мар'ян	Marjans	Олександр	Oleksandrs
Маркіян	Markijans	Олексій	Oleksijs
Марко	Marko	Олесь	Oless

Омелян	Omeļans	Рафаїл	Rafails [a-i]
Ондрій	Ondrijs	Рідван	Ridvans
Онїсїй	Oņisijs, *Onisijs	Родіон	Rodions
Онтін	Ontins	Родослав	Rodoslavs
Онуфрїй	Onufrijs	Рожден	Roždens
Опанас	Opanass	Роксолан	Roksolans
Орест	Orests	Роман	Romans
Остап	Ostaps	Ростислав	Rostislavs
Охрїм	Ohrims	Ростун	Rostuns
Павло	Pavlo	Русан	Rusans
П'єр	Pjers, *Pjērs	Руслан	Ruslans
Панас	Panass	Рустам	Rustams
Пантелеймон	Panteleimons	Рустем	Rustems
Петро	Petro	Русудан	Rusudans
Пилип	Pilips	Сава	Sava, <i>dat.</i> Savam
Пимен	Pimens	Сармат	Sarmats
Пимін	Pimins	Сварг	Svarhs
Порфир	Porfirs	Світогор	Svitohors
Рава	Rava, <i>dat.</i> Ravam	Світодар	Svitodars
Радим	Radims	Світозар	Svitozars
Радимир	Radimirs	Світомир	Svitomirs
Радислав	Radislavs	Світослав	Svitoslavs
Радіон	Radions	Святополк	Svjatopolks
Радомир	Radomirs	Святослав	Svjatoslavs
Радослав	Radoslavs	Святояр	Svjatojars
Раду	Radu (<i>nelok.</i>)	Северин	Severins
Ратибор	Ratibors	Семен	Semens

Серафим	Serafims	Федор	Fedors
Сервер	Servers	Феодосій	Feodosijs
Сергій	Serhijs	Флор	Flors
Слава	Slava, <i>dat.</i> Slavam	Франц	Francs
Славолюб	Slavoļubs	Фрол	Frols
Славомир	Slavomirs	Христофор	Hristofors
Славута	Slavuta, <i>dat.</i> Slavutam	Царук	Caruks
Сокіл	Sokils	Цвітан	Cvitans
Станислав	Stanislavs	Чеслав	Česlavs
Станіслав	Staņislavs	Честислав	Čestislavs
Степан	Stepans	Щастибог	Ščastibohs
Стефан	Stefans	Щастислав	Ščastislavs
Сурма	Surma, <i>dat.</i> Surmam	Юліан	*Julians
Тарас	Tarass	Юлій	*Julijs
Теодор	Teodors	Юрій	Jurijs
Терентій	Terentijs	Юхим	Juhims
Тиміш	Timišs	Яків	Jakivs
Тимофій	Timofijs	Ян	Jans
Тимур	Timurs	Ярема	Jarema, <i>dat.</i> Jaremam
Тихомир	Tihomirs	Яромил	Jaromils
Тихон	Tihons	Яромир	Jaromirs
Трохим	Trohims	Ярополк	Jaropolks
Троян	Trojans	Яросвіт	Jarosvits
Устим	Ustims	Ярослав	Jaroslavs
Фауст	Fausts	Ярош	Jarošs
Федір	Fedirs		

Sieviešu priekšvārdi

Августа	Avhusta, *Augusta	Аліса	Aļisa, *Alisa
Аврелія	*Avrelija, *Aurelija	Алла	Alla
Аврора	Avrora, *Aurora	Альбертина	*Albertina
Агапія	Ahapija	Альбіна	Aļbina, *Albina
Агата	Ahata	Альвіна	Aļvina, *Alvina
Агафія	Ahafija	Альона	Aļona
Агафоника	Ahafonika	Альфреда	*Alfreda
Аглаїда	Ahlaida [a-i]	Анастасія	Anastasija
Аглая	Ahlaja	Анатолія	*Anatolija
Агнеса	Ahnesa	Ангеліна	Anheļina, *Anhelina
Агнія	Ahņija, *Ahnija	Анжела	Anžela
Агрипина	Ahripina	Анжеліка	Anžeļika, *Anželika
Агнеса	Aghnesa	Анна	Anna
Ада	Ada	Антонида	Antonida
Аделаїда	Adelaida [a-i]	Антоніна	Antoņina
Аделіна	Adelina, *Adelina	Антонія	*Antonija
Адріана	Adriana	Анфіса	Anfisa
Аеліта	*Aelita	Аполлінарія	*Apollinarija
Аза	Aza	Аполлонія	*Apollonija
Азалія	*Azalija	Аріадна	Ariadna
Аїда	Aida [a-i]	Аркадія	Arkadija
Акилина	Akilina	Арсена	Arsena
Аксенія	Akseņija, *Aksenija	Арсенія	*Arsenija
Алевтина	Alevtina	Артеміза	Artemiza
Аліна	Aļina, *Alina	Артемізія	Artemizija

Артемиса	Artemisa	Васса	Vasa
Артемисія	Artemisija	Векла	Vekla
Артемія	Artemija	Венера	Venera
Аскліпія	Askļipija	Вероніка	*Veronika
Ася	Asja	Вівдя	Vivdja
Атена	Atena, *Atēna	Вікторина	Viktorina
Аурика	Aurika	Вікторія	Viktorija
Афанасія	Afanasija	Вілена	Vilena
Афіна	Afina	Віленіна	Vileņina
Афродіта	Afrodita	Віліна	Viļina
Бажана	Bažana	Віола	Viola
Барбара	Barbara	Віолетта	Violeta
Беатриса	Beatrīsa	Віра	Vira
Белла	Bella	Віргінія	Virhiņija, *Virhinija
Берта	Berta	Віриня	Virineja
Богдана	Bohdana	Вірослава	Viroslava
Богуслава	Bohuslava	Віта	Vita
Божена	Božena	Віталіна	Vitaļina, *Vitalina
Болеслава	Boleslava	Віталія	*Vitalija
Борислава	Borislava	Влада	Vlada
Броніслава	Bronislava	Владилена	Vladilena
В'ячеслава	Vjačeslava	Владислава	Vladislava
Валентина	Valentina	Владлена	Vladlena
Валерія	Valerija	Власта	Vlasta
Ванда	Vanda	Володимира	Volodimira
Варвара	Varvara	Воля	Voļa
Василина	Vasilina	Всеслава	Vseslava

Гаїна	Haina [a-i]	Евеліна	*Evelina
Галина	Halina	Едіта	Edita
Ганна	Hanna	Елвіна	Elvina
Гафія	Hafija	Елеонора	Eleonora
Гелена	Helena	Елла	Ella
Георгіна	Heorhina	Ельвіра	Elvira, *Elvira
Гертруда	Hertruda	Емілія	*Emilija
Глафіра	Hlafira	Емма	Emma
Глафіра	Hlafira	Еммануель	*Emmanuela
Гликерія	Hlikerija	Еммануїла	Emmanuila [u-i]
Горпина	Horpina	Еріка	Erika
Густава	Hustava	Есмеральда	*Esmeralda
Дана	Dana	Естер	Estere
Дарина	Darina	Есфір	Esfira
Дарія	Darija	Єва	Jeva
Даря	Darja	Євгена	Jevhena
Дзвенимира	Dzvenimira	Євгенія	Jevheņija
Дзвенислава	Dzvenislava	Євдокія	Jevdokija
Дзвінка	Dzvinka	Євфимія	Jevfimija
Діана	Diana	Євфросинія	Jevfrosiņija, *Jevfrosinija
Діна	Dina	Єкатерина	Jekaterina
Докія	Dokija	Єлизавета	Jelizaveta
Домаха	Domaha	Єлізавета	Jeļizaveta
Домна	Domna	Єпистима	Jepistima
Донна	Donna	Єпистимія	Jepistimija
Доротея	Doroteja	Єфимія	Jefimija
Дорофея	Dorofeja	Єфросинія	Jefrosiņija, *Jefrosinija

Жанна	Žanna	Ївга	Jivha
Ждана	Ždana	Йосипа	Josipa
Жозефіна	Žozefina	Йосифата	Josifata
Забава	Zabava	Казимира	Kazimira
Звенислава	Zvenislava	Калина	Kalina
Земфіра	Zemfira	Капитолина	Kapitolina
Зінаїда	Zinaida [a-i]	Капитоліна	Kapitoļina, *Kapitolina
Зіновія	Zinovija	Капітоліна	Kapitoļina, *Kapitolina
Зірка	Zirka	Карина	Karina
Злата	Zlata	Кароліна	Karoļina, *Karolina
Златомира	Zlatomira	Кассандра	Kasandra
Зореслава	Zoreslava	Катерина	Katerina
Зорина	Zorina	Катря	Katrja
Зоря	Zorja	Квітка	Kvitka
Зоряна	Zorjana	Квітослава	Kvitoslava
Зоя	Zoja	Килина	Kilina
Іванна	Ivanna	Кіра	Kira
Ігорина	Ihorina	Клавдія	Klavdija, *Klaudija
Іларія	Ilarija	Клара	Klara
Ілона	Ilona	Констанція	Konstancija
Інга	Inha	Кора	Kora
Інеса	Inesa	Корина	Korina
Інна	Inna	Корнелія	*Kornelija
Ірина	Irina	Красуня	Krasuņa
Ірма	Irma	Ксенія	Kseņija, *Ksenija
Ісидора	Isidora	Купава	Kupava
Ія	Ija	Лада	Lada

Ладомира	Ladomira	Ляна	Ķana
Лариса	Larisa	Магда	Mahda
Левина	Levina	Магдалена	Mahdalena
Леля	LeĶa	Магдалина	Mahdalina
Леонида	*Leonida	Маїна	Majina
Леся	Lesja	Майя	Maija
Либідь	Libida	Мальва	MaĶva
Лизавета	Lizaveta	Мальвіна	MaĶvina, *Malvina
Ликера	Likera	Мар'я	Marja
Ликерія	Likerija	Мар'яна	Marjana
Лисавета	Lisaveta	Маргарита	Marharita
Лідія	*Lidija	Марина	Marina
Лілея	Ķileja	Маріамна	Mariamna
Лілія	*Lilija	Маріанна	Marianna
Ліна	Ķina, *Lina	Марічка	MariĶka
Лола	Lola	Марія	Marija
Лоліта	*Lolita	Марта	Marta
Лукина	Lukina	Марфа	Marfa
Лукія	Lukija	Меланія	*Melanija
Лукреція	Lukrecija	Мелітина	MeĶitina
Льоля	ĶoĶa	Мечислава	MeĶislava
Любава	Ķubava	Милана	Milana
Любов	Ķubova	Миролюба	MiroĶuba
Любомила	Ķubomila	Мирослава	Miroslava
Любомира	Ķubomira	Михайлина	Mihailina
Любослава	Ķuboslava	Млада	Mlada
Людмила	Ķudmila, *Ludmila	Мокрина	Mokrina

Моніка	*Monika	Олімпіада	*Olimpiada
Мотрона	Motrona	Олімпія	*Olimpija
Мотря	Motrja	Ольга	Oļha, *Olha
Надіслава	Nadislava	Ореста	Oresta
Надія	Nadija	Оримира	Orimira
Настасія	Nastasija	Орина	Orina
Настя	Nastja	Орислава	Orislava
Наталія	*Natalija	Орися	Orisja
Наталка	Natalka	Осипа	Osipa
Наталя	Nataļa	Пава	Pava
Неля	Neļa	Павла	Pavla
Неоніла	Neoņila, *Neonila	Павлина	Pavlina
Ніка	Ņika, *Nika	Павліна	Pavļina, *Pavlina
Ніла	Ņila, *Nila	Палагна	Palahna
Ніна	Ņina	Параска	Paraska
Нінель	Ņineļa, *Ninele	Параскева	Paraskeva
Нонна	Nonna	Параскевія	Paraskevija
Огняна	Ohņana	Парасковія	Paraskovija
Одарина	Odarina	Пелагея	Pelaheja
Одарка	Odarka	Пелагія	Pelahija
Оксана	Oksana	Пистина	Pistina
Оксенія	Oksenija, *Oksenija	Поліна	Polina, *Polina
Октавія	Oktavija	Предслава	Predslava
Олександра	Oleksandra	Пульхерія	Puļherija, *Pulherija
Олена	Olena	Рада	Rada
Олеся	Olesja	Радана	Radana
Олівія	*Olivija	Радимира	Radimira

Радмила	Radmila	Рут	Ruta, Rute
Радомира	Radomira	Руф	Rufa
Радослава	Radoslava	Руфина	Rufina
Раїса	Raisa [a-i]	Руфіна	Rufina
Раїна	Rajina	Сабріна	Sabrina
Раїса	Raisa [a-i]	Санта	Santa
Ребекка	Rebeka	Сара	Sara
Ревека	Reveka	Сарра	Sarra
Регіна	Rehina	Світлана	Svitlana
Рената	Renata	Світодара	Svitodara
Римма	Rimma	Світозара	Svitozara
Рина	Rina	Світолюба	Svitoľuba
Ріана	Riana	Святослава	Svjatoslava
Рожана	Rožana	Севастіана	Sevastiana
Роза	Roza	Северина	Severina
Розалія	Rozalija, *Rozalija	Секлета	Sekleta
Роксана	Roksana	Секлетина	Sekletina
Роксолана	Roksolana	Серафима	Serafima
Романа	Romana	Сільвія	*Silvija
Ромашка	Romaška	Сімона	Simona
Ромена	Romena	Слава	Slava
Росина	Rosina	Сміяна	Smijana
Ростислава	Rostislava	Сніжана	Sņižana
Рузалія	Ruzalija, *Ruzalija	Соломія	Solomija
Русана	Rusana	Соня	Soņa
Руслана	Ruslana	Сосанна	Sosanna
Русявка	Rusjavka	Софія	Sofija

Станіслава	Staņislava	Фелікса	*Feliksa
Стелла	Stella	Феліція	*Felicija
Степанида	Stepanida	Феодора	Feodora
Степанія	Steпаņija, *Stepanija	Феодосія	Feodosija
Стефанида	Stefanida	Фотина	Fotina
Стефанія	*Stefanija	Фотинія	*Fotinija
Сусанна	Susanna	Фросина	Frosina
Сюзанна	Sjuzanna	Харита	Harita
Тава	Tava	Харитина	Haritina
Таїса	Taisa [a-i]	Хима	Hima
Таїсія	Taisija [a-i]	Хівря	Hivrja
Тамара	Tamara	Хотина	Hotina
Таміла	Tamila	Хриса	Hrisa
Текля	Tekļa	Христина	Hristina
Теодозія	Teodozija	Христя	Hristja
Тереза	Tereza	Цвітана	Cvitana
Тетяна	Tetjana	Цецилія	*Cecilija
Тіна	Tina	Цецілія	*Cecilija
Трояна	Trojana	Чеслава	Česlava
Улита	Ulita	Югина	Juhina
Уляна	Uļana	Юдит	Judita
Устина	Ustina	Юзефа	Juzefa
Фаїна	Faina [a-i]	Юлина	Julina
Февронія	Fevroņija, *Fevronija	Юліана	*Juliana
Федора	Fedora	Юліанія	*Julianija
Федосія	Fedosija	Юліанна	*Julianna
Фекла	Fekla	Юлія	*Julija

Юнія	*Junija	Ядвіга	Jadviha
Юстина	Justina	Яна	Jana
Юхима	Juhima	Яніна	Jaņina, *Janina
Юхимина	Juhimina	Ярина	Jarina
Юхимія	Juhimija	Яромира	Jaromira
Явдоха	Javdoha	Ярослава	Jaroslava

Uzvārdi

Tabulā tiem ukraiņu uzvārdiem, kam sieviešu dzimtes forma oriģinālvalodā atšķiras no vīriešu dzimtes, sieviešu dzimtes galotne norādīta aiz komata: piem., *Антонов, -а* (vīr. dz. *Антонов*, siev. dz. *Антонова*). Ar | norādīta vieta, kur sieviešu dzimtē pievienojama galotne, ja jāatmet vīriešu dzimtes galotne: *Барановськ|ий, -а* (vīr. dz. *Барановський*, siev. dz. *Барановська*).

Авраменко	Avramenko	Бабенко	Babenko
Адаменко	Adamenko	Бабич	Babičs, -a
Андрієнко	Andrijenko	Бабій	Babijs, -a
Андрійчук	Andrijučuks, -a	Балан	Balans, -a
Андрощук	Androščuks, -a	Барабаш	Barabašs, -a
Андрущенко	Andruščenko	Баран	Barans, -a
Антоненко	Antonenko	Баранов, -а	Baranovs, -a
Антонов, -а	Antonovs, -a	Барановськ ий, -а	Baranovskis, -a
Антонюк	Antoņuks, -a	Бевз	Bevzs, -a
Артеменко	Artemenko	Бережн ий, -а	Berežnijs, Berežna
Бабак	Babaks, -a	Береза	Bereza

Березовський, -а	Berezovskis, -a	Бурлака	Burlaka, <i>dat. vir. dz.</i> Burlakam, <i>siev. dz.</i> Burlakai
Березюк	Berezjuks, -a	Буряк	Burjaks, -a
Білан	Bilans, -a	Бутенко	Butenko
Біленко	Bilenko	Вакуленко	Vakulenko
Білецький, -а	Bileckis, -a	Василенко	Vasilenko
Білий, -а	Bilijis, Bila	Васильєв, -а	Vasiljevs, -a
Білик	Biliks, -a	Васильченко	Vasilčenko
Білоконь	Bilokons, -a	Васильчук	Vasilčuks, -a
Білоус	Bilouss, -a [o-u]	Василюк	Vasiljuks, -a
Близнюк	Blizņuks, -a	Ващенко	Vaščenko
Богдан	Bohdans, -a	Ващук	Vaščuks, -a
Богданов, -а	Bohdanovs, -a	Вдовиченко	Vdovičenko
Боднар	Bodnars, -e	Величко	Veličko
Боднарчук	Bodnarčuks, -a	Винник	Vinniks, -a
Божко	Božko	Висоцький, -а	Visockis, -a
Бойко	Boiko	Вітюк	Vitjuks, -a
Бойченко	Boičenko	Власенко	Vlasenko
Бойчук	Boičuks, -a	Власюк	Vlasjuks, -a
Бондар	Bondars, -e	Вовк	Vovks, -a
Бондаренко	Bondarenko	Вознюк	Vozņuks, -a
Бондарук	Bondaruks, -a	Войтенко	Voitenko
Бондарчук	Bondarčuks, -a	Войтович	Voitovičs, -a
Борисенко	Borisenko	Войтюк	Voitjuks, -a
Борисов, -а	Borisovs, -a	Волинець	Volinecs, -a
Борисюк	Borisjuks, -a	Волков, -а	Volkovs, -a
Боровик	Boroviks, -a	Волошин, -а	Vološins, -a
Борщ	Borščs, -a	Волощук	Vološčuks, -a
Бублик	Bubliks, -a	Воробей	Vorobejs, -a
Бугай	Buhajs, -a		

Воробий ов , -а	Vorobjovs, -a	Голов ко	Holovko
Ворона	Vorona, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Voronam, <i>siev. dz.</i> Voronai	Голов ченко	Holovčenko
Гаврилен ко	Havriļenko	Голуб	Holubs, -a
Гаврил юк	Havriļuks, -a	Голуб енко	Holubenko
Гавриш	Havrišs, -a	Гомен юк	Homeņuks, -a
Гайдай	Haidajs, -a	Гонтар	Hontars, -e
Гайдук	Haiduks, -a	Гончар	Hončars, -e
Галушка	Haluška, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Haluškam, <i>siev. dz.</i> Haluškai	Гончарен ко	Hončarenko
Галуш ко	Haluško	Гончар ов , -а	Hončarovs, -a
Ганжа	Hanža, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Hanžam, <i>siev. dz.</i> Hanžai	Гончару к	Hončaruks, -a
Гарбуз	Harbuzs, -a	Горбань	Horbaņs, -a
Гаркуша	Harkuša, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Harkušam, <i>siev. dz.</i> Harkušai	Горбат юк	Horbatjuks, -a
Гармаш	Harmašs, -a	Горбач	Horbačs, -a
Герасимен ко	Herasimenko	Горб енко	Horbenko
Герасимч ук	Herasimčuks, -a	Горд ієнко	Hordijenko
Гераш енко	Heraščenko	Горд ійчук	Hordijčuks, -a
Герман	Hermans, -e	Гороб ець	Horobecs, -a
Гетьман	Hetmans, -e	Гребен юк	Hrebeņuks, -a
Гладк ий , -а	Hladkijs, Hladka	Гриб	Hribs, -a
Гладу н	Hladuns, -a	Григорен ко	Hrihorenko
Глуш ко	Hluško	Григор ев , -а	Hrihorevs, -a
Глуш енко	Hluščenko	Григор' ев , -а	Hrihorjevs, -a
Гнатен ко	Hnatenko	Григорч ук	Hrihorčuks, -a
Гнат юк	Hnatjuks, -a	Гринч ук	Hrinčuks, -a
		Гринь	Hriņs, -a
		Гринь ко	Hriņko
		Грин юк	Hriņuks, -a
		Гриц ай	Hricajs, -a
		Гриц енко	Hricenko

Грицюк	Hričjuks, -a	Діденко	Didenko
Гришко	Hriško	Дідик	Didiks, -a
Грищенко	Hriščenko	Дмитренко	Dmitrenko
Грищук	Hriščuks, -a	Дмитрук	Dmitruks, -a
Гудзь	Hudzs, -a	Добровольськ ий, -а	Dobrovoļskis, -a
Гук	Huks, -a	Довгаль	Dovhaļs, -a
Гуменюк	Humeņuks, -a	Довгань	Dovhaņs, -a
Гуньо	Huņko	Довженко	Dovženko
Гусак	Husaks, -a	Донець	Donecs, -a
Гудзь	Gudzs, -a	Донченко	Dončenko
Давиденко	Davidenko	Дорош	Dorošs, -a
Давидюк	Davidjuks, -a	Дорошенко	Dorošenko
Даниленко	Danilenko	Доценко	Docenko
Данильченко	Daniļčenko	Дробот	Drobots, -a
Данилюк	Daniļuks, -a	Дрозд	Drozds, -a
Даценко	Dacenko	Дубина	Dubina, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Dubinam, <i>siev. dz.</i> Dubinai
Дацюк	Dacjuks, -a	Дубовик	Duboviks, -a
Демиденко	Demidenko	Дудка	Dudka, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Dudkam, <i>siev. dz.</i> Dudkai
Демченко	Demčenko	Дудник	Dudniks, -a
Демчук	Demčuks, -a	Дяченко	Djačenko
Демяненко	Demjanenko	Дячук	Djačuks, -a
Демянчук	Demjančuks, -a	Євтушенко	Jevtušenko
Дем'янчук	Demjančuks, -a	Єгоров, -а	Jehorovs, -a
Денисенко	Denisenko	Ємець	Jemecs, -a
Денисюк	Denisjuks, -a	Єременко	Jeremenko
Дерев'янко	Derevjanko	Єрмоленко	Jermolenko
Деркач	Derkačs, -a		
Дзюба	Dzjuba, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Dzjubam, <i>siev. dz.</i> Dzjubai		

Жук	Žuks, -a	Івченко	Ivčenko
Жуков, -а	Žukovs, -a	Ігнатенко	Ihnatenko
Журавель	Žuraveļs, -a	Ільченко	Iļčenko
Журавльов, -а	Žuravļovs, -a	Ільчук	Iļčuks, -a
Журба	Žurba, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Žurbam, <i>siev. dz.</i> Žurbai	Іщенко	Iščenko
Задорожний, -а	Zadorožnijs, Zadorožna	Іщук	Iščuks, -a
Заєць	Zajecs, -a	Калашник	Kalašniks, -a
Заїка	Zajika, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Zajikam, <i>siev. dz.</i> Zajikai	Калініченко	Kaļiņičenko
Зайцев, -а	Zaicevs, -a	Калюжний, -а	Kaļužnijs, Kaļužna
Зайченко	Zaičenko	Камінський, -а	Kaminskis, -a
Запорожець	Zaporožecs, -a	Карнаух	Karnauhs, -a [a-u]
Захаров, -а	Zaharovs, -a	Карпенко	Karpenko
Захарченко	Zaharčenko	Качан	Kačans, -a
Захарчук	Zaharčuks, -a	Качур	Kačurs, -a/-e
Заяць	Zajacs, -a	Кваша	Kvaša, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Kvašam, <i>siev. dz.</i> Kvašai
Зінченко	Zinčenko	Кириленко	Kirilenko
Зозуля	Zozuļa, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Zozuļam, <i>siev. dz.</i> Zozuļai	Кирилюк	Kiriļuks, -a
Зубенко	Zubenko	Кириченко	Kiričenko
Зубко	Zubko	Кісіль	Kisiļs, -a
Іваненко	Ivanenko	Кісіль	Kisiļs, -a
Іванов, -а	Ivanovs, -a	Клименко	Klimenko
Іванченко	Ivančenko	Климчук	Klimčuks, -a
Іванчук	Ivančuks, -a	Клочко	Kločko
Іванюк	Ivaņuks, -a	Книш	Knišs, -a
Іващенко	Ivaščenko	Кобець	Kobecs, -a
		Кобзар	Kobzars, -e
		Коваленко	Kovalenko
		Коваль	Kovaļs, -a

Ковальов, -а	Kovaļovs, -a	Корж	Koržs, -a
Ковальськ ий, -а	Kovaļskis, -a	Корнієнко	Korņijenko
Ковальчук	Kovaļčuks, -a	Корнійчук	Korņijčuks, -a
Ковбасюк	Kovbasjuks, -a	Коробка	Korobka, <i>dat. vīr. dz. Korobkam, siev. dz. Korobkai</i>
Ковтун	Kovtuns, -a	Король	Koroļs, -a
Когут	Kohuts, -a/-e	Косенко	Kosenko
Козак	Kozaks, -a	Костенко	Kostenko
Козаченко	Kozačenko	Костюк	Kostjuks, -a
Козачок	Kozačoks, -a	Костюченко	Kostjučenko
Козачук	Kozačuks, -a	Кот	Kots, -a
Козлов, -а	Kozlovs, -a	Котенко	Kotenko
Козловськ ий, -а	Kozlovskis, -a	Котик	Kotiks, -a
Колесник	Kolesniks, -a	Котляр	Kotļars, -e
Колеснік	Kolesņiks, -a	Кравець	Kravecс, -a
Колісник	Koļisniks, -a	Кравцов, -а	Kravcovs, -a
Колісніченко	Koļisņičenko	Кравченко	Kravčenko
Колодій	Kolodijs, -a	Кравчук	Kravčuks, -a
Коломієць	Kolomijecс, -a	Крамаренко	Kramarenko
Коломоєць	Kolomojecс, -a	Кривенко	Krivenko
Коляда	Koļada, <i>dat. vīr. dz. Koļadam, siev. dz. Koļadai</i>	Криворучко	Krivoručko
Комар	Komars, -e	Крикун	Krikuns, -a
Кондратенко, <i>arī</i> Кондратенко	Kondratenko	Крук	Kruks, -a
Кондратюк	Kondratjuks, -a	Кузнецов, -а	Kuznecovs, -a
Коновал	Konovals, -a	Кузнецов, -а	Kuzņecovs, -a
Коноваленко	Konovalenko	Кузьменко	Kuzmenko
Коновалов, -а	Konovalovs, -a	Кузьмич	Kuzmičс, -a
Кононенко	Kononenko	Кулик	Kuliks, -a
		Кулинич	Kuliničс, -a

Куліш	Kuļišs, -a	Логвиненко	Lohvinenko
Курило	Kurilo	Лось	Loss, -a
Курочка	Kuročka, <i>dat. vīr. dz. Kuročkam, siev. dz. Kuročkai</i>	Лук'яненко	Lukjanenko
Кухар	Kuhars, -e	Лук'янчук	Lukjančuks, -a
Куценко	Kucenko	Луценко	Lucenko
Кучер	Kučers, -e	Луцик	Luciks, -a
Кучеренко	Kučerenko	Любченко	Ļubčenko
Кучерук	Kučeruks, -a	Лях	Ļahs, -a
Кушнір	Kušņirs, -a	Ляшенко	Ļašenko
Кущ	Kuščs, -a	Мазур	Mazurs, -a
Лавренюк	Lavreņuks, -a	Мазуренко	Mazurenko
Лазаренко	Lazarenko	Майборода	Maiboroda, <i>dat. vīr. dz. Maiborodam, siev. dz. Maiborodai</i>
Лебідь	Lebids, -a	Майстренко	Maistrenko
Левицький, -а	Levickis, -a	Макаренко	Makarenko
Левченко	Levčenko	Макаров, -а	Makarovs, -a
Левчук	Levčuks, -a	Макарчук	Makarčuks, -a
Лещенко	Leščenko	Максименко	Maksimenko
Линник	Linniks, -a	Максимчук	Maksimčuks, -a
Лисак	Lisaks, -a	Манько	Maņko
Лисенко	Lisenko	Мартиненко	Martinenko
Лисюк	Lišjuks, -a	Мартинюк	Martiņuks, -a
Литвин	Litvins, -a	Марущак	Maruščaks, -a
Литвиненко	Litvinenko	Марценюк	Marceņuks, -a
Литовченко	Litovčenko	Марченко	Marčenko
Лісов, -а	Ļisovs, -a	Марчук	Marčuks, -a
Ліщук	Ļiščuks, -a	Матвієнко	Matvijenko
Лобода	Loboda, <i>dat. vīr. dz. Lobodam, siev. dz. Lobodai</i>	Матвійчук	Matvijčuks, -a
		Мацюк	Mačjuks, -a

Медв і дь	Medvids, -a	Мус і єнко	Musijenko
Мельник	Meļniks, -a	Му х а	Muha, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Muham, <i>siev. dz.</i> Muhai
Мельнич е нко	Meļničenko	Наг о р н ий, -a	Nahornijs, Nahorna
Мельнич у к	Meļničuks, -a	Наз а р е нко	Nazarenko
Микит е нко	Mikitenko	Наз а р ч у к	Nazarčuks, -a
Микит ю к	Mikitjuks, -a	Нак о н е ч н ий, -a	Nakonečnijs, Nakonečna
Мир о н е нко	Mironenko	На у м е нко	Naumenko [a-ц]
Мир о н ю к	Mironuks, -a	Нест е р е нко	Nesterenko
Мир о ш н ич е нко	Mirošničenko	Нест е р у к	Nesteruks, -a
Михай л енко	Mihailenko	Неч а й	Nečajs, -a
Михай л ов, -a	Mihailovs, -a	Неч и пор е нко	Nečiporenko
Михай л ю к	Mihaiļuks, -a	Неч и пор у к	Nečiporuks, -a
Михаль ч у к	Mihaļčuks, -a	Неч и т а й л о	Nečitailo
Мі р ош н ич е нко	Mirošničenko	Н и ж н ик	Nižniks, -a
Мі р ош н і ч енко	Mirošņičenko	Ні к і т енко	Ņikitenko
Мі щ енко	Miščenko	Ні к і т ін, -a	Ņikitins, -a
Мі щ у к	Miščuks, -a	Ні к о л а є в, -a	Ņikolajevs, -a
Мов ч ан	Movčans, -a	Ні к о л а є нко	Ņikolajenko
М о м о т	Momots, -a	Ні к о л а й ч у к	Ņikolaičuks, -a
Мор г ун	Morhuns, -a	Ні к о л енко	Ņikolenko
Мор о з	Morozs, -a	Н о в а к	Novaks, -a
Мор о з о в, -a	Morozovs, -a	Н о в і к о в, -a	Novikovs, -a
Мосі й ч у к	Mosijčuks, -a	Н о в о с а д	Novosads, -a
Моска л енко	Moskalenko	Н о с е нко, <i>arī</i> Н о с е нко	Nosenko
Моска л ю к	Moskaļuks, -a	Ов ч ар е нко	Ovčarenko
Му з ика	Muzika, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Muzikam, <i>siev. dz.</i> Muzikai	Ол е к с і є нко	Oleksijenko
Му з ич е нко	Muzičenko		
Мун т я н	Muntjans, -a		

Олексюк	Oleksjuks, -a	Пархоменко	Parhomenko
Олійник	Oļijniks, -a	Пасічник	Pasičniks, -a
Омельченко	Omeļčenko	Пастух	Pastuhs, -a
Омельчук	Omeļčuks, -a	Пастушенко	Pastušenko
Онищенко	Oniščenko	Пащенко	Paščenko
Онищук	Oniščuks, -a	Перепелиця	Perepelicja, <i>dat. vīr. dz. Perepelicjam, siev. dz. Perepelicjai</i>
Оніщенко	Oņiščenko	Петренко	Petrenko
Онопрієнко	Onoprijenko	Петрик	Petriks, -a
Опанасенко	Opanasenko	Петров, -а	Petrovs, -a
Орел	Orels, -a	Петрук	Petruks, -a
Орлов, -а	Orlovs, -a	Пилипенко	Pilipenko
Осадчий, -а	Osadčijs, Osadča	Пилипчук	Pilipčuks, -a
Осадчук	Osadčuks, -a	Писаренко	Pisarenko
Осипенко	Osipenko	Півень	Piveņs, -a
Остапенко	Ostapenko	Пінчук	Pinčuks, -a
Остапчук	Ostapčuks, -a	Погребняк	Pohrebņaks, -a
Островський, -а	Ostrovskis, -a	Поліщук	Poļiščuks, -a
Охріменко	Ohrimenko	Поляков, -а	Poļakovs, -a
Павленко	Pavlenko	Пономаренко	Ponomarenko
Павлик	Pavliks, -a	Пономарьов, -а	Ponomarjovs, -a
Павлов, -а	Pavlovs, -a	Попов, -а	Popovs, -a
Павловський, -а	Pavlovskis, -a	Попович	Popovičs, -a
Павлюк	Pavļuks, -a	Потапенко	Potapenko
Паламарчук	Palamarčuks, -a	Приймак	Prijmaks, -a
Палій	Paļijs, -a	Присяжнюк	Prisjažņuks, -a
Панасенко	Panasenko	Притула	Pritula, <i>dat. vīr. dz. Pritulam, siev. dz. Pritulai</i>
Панасюк	Panasjuks, -a	Приходько	Prihodko
Панченко	Pančenko		
Панчук	Pančuks, -a		

Прищепа	Priščeпа, <i>dat. vīr. dz. Priščepam, siev. dz. Priščepai</i>	Рудь	Ruds, -a
Продан	Prodans, -a	Руснак	Rusnaks, -a
Прокопенко	Prokopenko	Рябокoнь	Rjabokoņs, -a
Прокопчук	Prokopčuks, -a	Савенко	Savenko
Проценко	Procenko	Савченко	Savčenko
Пугач	Puhačs, -a	Савчук	Savčuks, -a
Пустовіт	Pustovits, -a	Саєнко	Sajenko
Радченко	Radčenko	Самoйленко	Samoilenko
Рак	Raks, -a	Сахно	Sahno
Рева	Reva, <i>dat. vīr. dz. Revam, siev. dz. Revai</i>	Свириденко	Sviridenko
Редько	Redko	Свистун	Svistuns, -a
Резніченко	Rezničenko	Семененко	Semenenko
Рибак	Ribaks, -a	Семенов, -a	Semenovs, -a
Рибалка	Ribalka, <i>dat. vīr. dz. Ribalkam, siev. dz. Ribalkai</i>	Семенчук	Semenčuks, -a
Рибалко	Ribalko	Семеняк	Semeņuks, -a
Різник	Rizniks, -a	Сергієнко	Serhijenko
Рожко	Rožko	Сердюк	Serdjuks, -a
Романенко	Romanenko	Середа	Sereda, <i>dat. vīr. dz. Seredam, siev. dz. Seredai</i>
Романов, -a	Romanovs, -a	Сивак	Sivaks, -a
Романчук	Romančuks, -a	Сидоренко	Sidorenko
Романюк	Romaņuks, -a	Сидорук	Sidoruks, -a
Рубан	Rubans, -a	Сидорчук	Sidorčuks, -a
Руденко	Rudenko	Симоненко	Simonenko
Рудий, -a	Rudijs, Ruda	Синиця	Sinicja, <i>dat. vīr. dz. Sinicjam, siev. dz. Sinicjai</i>
Рудик	Rudiks, -a	Сирота	Sirota, <i>dat. vīr. dz. Sirotam, siev. dz. Sirotai</i>

Ситник	Sitniks, -a	Сорока	Soroka, <i>dat.</i> <i>vір. dz.</i> Sorokam, <i>siev. dz.</i> Sorokai
Сич	Sičs, -a	Співак	Spivaks, -a
Сіренко	Sirenko	Стадник	Stadniks, -a
Скакун	Skakuns, -a	Стаднік	Stadņiks, -a
Скиба	Skiba, <i>dat.</i> <i>vір. dz.</i> Skibam, <i>siev. dz.</i> Skibai	Стасюк	Stasjuks, -a
Скляр	Skļars, -a	Стельмах	Steļmahs, -a
Скорик	Skoriks, -a	Степаненко	Stepanenko
Скороход	Skorohods, -a	Степанов, -а	Stepanovs, -a
Скрипка	Skripka, <i>dat.</i> <i>vір. dz.</i> Skripkam, <i>siev. dz.</i> Skripkai	Степанюк	Steпаņuks, -a
Скрипник	Skripniks, -a	Стеценко	Stecenko
Слободян	Slobodjans, -a	Стецюк	Stecjuks, -a
Слободяник	Slobodjaniks, -a	Сторожук	Storožuks, -a
Слободянюк	Slobodjaņuks	Стрілець	Strilecs, -a
Слюсар	Sļusars, -e	Ступак	Stupaks, -a
Слюсаренко	Sļusarenko	Супрун	Suprunс, -a
Смірнов, -а	Smirnovs, -a	Сушко	Suško
Снігур	Sņihurs, -a	Таран	Tarans, -a
Собко	Sobko	Тараненко	Taranenko
Соболь	Soboļs, -a	Тарасенко	Tarasenko
Сокол	Sokols, -a	Тарасов, -а	Tarasovs, -a
Соколенко	Sokolenko	Тарасюк	Tarasjuks, -a
Соколов, -а	Sokolovs, -a	Твердохліб	Tverdohļibs, -a
Соколовський, -а	Sokolovskis, -a	Терещенко	Tereščenko
Соловей	Solovejs, -a	Терещук	Tereščuks, -a
Соловійов, -а	Solvjovs, -a	Тесленко	Teslenko
Сологуб	Solohubs, -a	Тимошенко	Timošenko
		Тимощук	Timoščuks, -a
		Тимченко	Timčenko

Тимчук	Timčuks, -a	Харченко	Harčenko
Титаренко	Titarenko	Хижняк	Hižņaks, -a
Тищенко	Tiščenko	Холод	Holods, -a
Ткач	Tkačš, -a	Хоменко	Homenko
Ткаченко	Tkačenko	Хомич	Homičš, -a
Ткачук	Tkačuks, -a	Хом'як	Homjaks, -a
Токар	Tokars, -e	Цимбал	Cimbals, -a
Трачук	Tračuks, -a	Цимбалюк	Cimbaļuks, -a
Третяк	Tretjaks, -a	Цуркан	Curkans, -a
Тригуб	Trihubs, -a	Чабан	Čabans, -a
Троян	Trojans, -a	Чайка	Čaika, <i>dat. vīr. dz. Čaikam, siev. dz. Čaikai</i>
Турчин	Turčins, -a	Чебан	Čebans, -a
Тютюник	Tjutjunniks, -a	Черевко	Čerevko
Українець	Ukrainecs [a-i], -a	Чередніченко	Čeredņičenko
Усенко	Usenko	Чернега	Črneha, <i>dat. vīr. dz. Črneham, siev. dz. Črnehai</i>
Устименко	Ustimenko	Черненко	Černenko
Федоренко	Fedorenko	Черниш	Černišš, -a
Федоров, -a	Fedorovs, -a	Чернов, -a	Černovs, -a
Федорченко	Fedorčenko	Чернявський, -a	Čerņavskis, -a
Федорчук	Fedorčuks, -a	Черняк	Čerņaks, -a
Федченко	Fedčenko	Чорний, -a	Čornijs, Čorna
Фесенко	Fesenko	Чуб	Čubs, -a
Фещенко	Feščenko	Чумак	Čumaks, -a
Філоненко, <i>arī</i> Філоненко	Filonenko	Чумаченко	Čumačenko
Фоменко	Fomenko	Чуприн, -a	Čuprins, -a
Фоп	Fops, -a	Шаповал	Šapovals, -a
Франчук	Frančuks, -a	Шаповалов, -a	Šapovalovs, -a
Фролов, -a	Frolovs, -a		
Фурман	Furmans, -e		

Швед	Šveds, -a	Юрченко	Jurčenko
Швець	Švecs, -a	Юрчук	Jurčuks, -a
Шевцов, -а	Ševcovs, -a	Юхименко	Juhimenko
Шевченко	Ševčenko	Ющенко	Juščenko
Шевчук	Ševčuks, -a	Яворськ ий, -а	Javorskis, -a
Шелест	Šelests, -a	Якименко	Jakimenko
Шепель	Šepeļs, -a	Якимчук	Jakimčuks, -a
Шеремет, -а	Šeremets, -a	Яковенко	Jakovenko
Шило	Šilo	Янчук	Jančuks, -a
Шинкаренко	Šinkarenko	Яременко	Jaremenko
Шостак	Šostaks, -a	Яремчук	Jaremčuks, -a
Шпак	Špaks, -a	Ярмоленко, <i>arī</i> Ярмоленко	Jarmolenko
Штанько	Štaņko	Яров, -а	Jarovs, -a
Шульга	Šuļha, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Šuļham, <i>siev. dz.</i> Šuļhai	Яров ий, -а	Jarovijs, Jarova
Шуляк	Šuļaks, -a	Ярош	Jarošs, -a
Щербак	Ščerbaks, -a	Ярошенко	Jarošenko
Щербань	Ščerbaņs, -a	Яценко	Jacenko
Щербина	Ščerbina, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Ščerbinam, <i>siev. dz.</i> Ščerbinai	Яцюк	Jacjuks, -a
Щур	Ščurs, -a	Ященко	Jaščenko
		Ящук	Jaščuks, -a

Krimas tatāru personvārdi

Vīriešu priekšvārdi

Abduraman	Abduramans	Memet	Memets
Adaviye	Adavije, <i>dat.</i> Adavijem	Murad	Murads
Ahmed	Ahmeds	Murat	Murats
Ahmet	Ahmets	Musa	Musa, <i>dat.</i> Musam
Alâdin	Aladins	Mustafa	Mustafa, <i>dat.</i> Mustafam
Ali	Ali	Nariman	Narimans
Alim	Alims	Necip	Nedžips
Amet	Ametš	Osman	Osmans
Arslan	Arslans	Ramazān	Ramazāns
Asan	Asans	Refat	Refats
Ayder	Aiders	Remzi	Remzi
Bekir	Bekirs	Reşat	Rešats
Cafer	Džafers	Reşid	Rešids
Damir	Damirs	Riza	Riza, <i>dat.</i> Rizam
Dilâver	Dilavers	Rustem	Rustems
Edem	Edems	Server	Servers
Eldar	Eldars	Seyran	Seirans
Enver	Envers	Seytūmer	Seitimers
Eşref	Ešrefs	Şevket	Ševkets
İsmail	Ismails	Teyfuq	Teifuks
Lenar	Lenars	Ülker	Ilkers
Lenur	Lenurs	Ümer	Imers
Mamut	Mamuts	Üzeir	Izeirs
Mansur	Mansurs	Veli	Veli
Marlen	Marlens	Yaşar	Jašars
Medat	Medats		

Sieviešu priekšvārdi

Aliye	Alije	Leniye	Lenije
Arzı	Arzi	Leniza	Leniza
Ayşe	Aiše	Lenura	Lenura
Azize	Azize	Lütfiye	Litfije
Dilâra	Dilara	Melek	Meleka
Elmaz	Elmaza	Nadiye	Nadije
Elmira	Elmira	Nayle	Naile
Elvira	Elvira	Sabriye	Sabrije
Elzara	Elzara	Sündüs	Sindisa
Emine	Emine	Şadiye	Şadije
Fatima	Fatima	Üriye	Irije
Feride	Feride	Üsniye	Isnije
Gulnara	Gulnara	Venera	Venera
Hatice	Hatidže	Zarema	Zarema
Lemara	Lemara	Zera	Zera
Lenara	Lenara	Zeyneb	Zeineba
Leniyara	Lenijara		

Uzvārdi

Tabulā tiem Krimas tatāru uzvārdiem, kam sieviešu dzimtes forma oriģinālvalodā atšķiras no vīriešu dzimtes, sieviešu dzimtes galotne norādīta aiz komata: piem., *Ablayev, -a* (vīr. dz. *Ablayev*, siev. dz. *Ablayeva*). Attiecīgi sniegta arī atveide latviešu valodā.

Ablayev, -a	Ablajevs, -a	Çiygoz	Čijgozs, -a
Ablāmetov, -a	Ablametovs, -a	Çubarov, -a	Čubarovs, -a
Acı	Adži	Dadoy	Dadojs, -a
Aciasanov, -a	Adžiasanovs, -a	Dermenci	Dermendži
Adamanov, -a	Adamanovs, -a	Derviŝev, -a	Derviŝevs, -a
Afuzov, -a	Afuzovs, -a	Fetislāmov, -a	Fetislamovs, -a
Aliyev, -a	Alijevs, -a	Fukala	Fukala, <i>dat. vīr. dz. Fukalam, siev. dz. Fukalai</i>
Ametov, -a	Ametovs, -a	Gutu	Gutu
Arap	Araps, -a	Gürçi	Girdži
Arifov, -a	Arifovs, -a	Haliliç	Haliličs, -a
Balcı	Baldži	Haraçih	Haraçihs, -a
Bekirov, -a	Bekirovs, -a	Harahadı	Harahadi
Bekmambetov, -a	Bekmambetovs, -a	Hayali	Hajali
Berber	Berbers, -e	İbriş	Ibrišs, -a
Beŝevli	Beŝevli	İrih	Irihs, -a
Beŝikçi	Beŝikçi	İzmaylov, -a	Izmailovs, -a
Cemilev, -a	Džemiļevs, -a	Kafadar	Kafadars, -e
Çaçı	Čači	Kazakov, -a	Kazakovs, -a
Çağan	Čagans, -a	Kelmambetov, -a	Kelmambetovs, -a
Çalbaş	Čalbašs, -a	Kuba	Kuba, <i>dat. vīr. dz. Kubam, siev. dz. Kubai</i>
Çauş	Čaušs, -a		
Çirkin	Čirkins, -a		

Kuku	Kuku	Qaşqa	Kaška, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Kaškam, <i>siev. dz.</i> Kaškai
Kürkçi	Kirkči	Qurtseitov, -a	Kurtseitovs, -a
Mamut	Mamuts, -a/-e	Saliyev, -a	Salijevs, -a
Mavu	Mavu	Sarı	Sari
Murahas	Murahass, -a	Seitcelilov, -a	Seitdželilovs, -a
Nagayev, -a	Nagajevs, -a	Seitmuratov, -a	Seitmuratovs, -a
Oca	Odža, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Odžam, <i>siev. dz.</i> Odžai	Settarov, -a	Setarovs, -a
Osmanov, -a	Osmanovs, -a	Seydametov, -a	Seidametovs, -a
Özenbaşı	Ezenbaşı	Sofu	Sofu
Poska	Poska, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Poskam, <i>siev. dz.</i> Poskai	Şemi-zade	Şemizade, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Şemizadem, <i>siev. dz.</i> Şemizadei
Qadiyev, -a	Kadijev, -a	Şeyhaliyev, -a	Şeihalijevs, -a
Qadri-zade	Kadrizade, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Kadrizadem, <i>siev. dz.</i> Kadrizadei	Şırın	Şirins, -a
Qara	Kara, <i>dat.</i> <i>vīr. dz.</i> Karam, <i>siev. dz.</i> Karai	Topalov, -a	Topalovs, -a
Qarabaş	Karabaşs, -a	Topuz	Topuzs, -a
Qaraqaş	Karakaşs, -a	Toroz	Torozs, -a
		Ümerov, -a	Imerovs, -a
		Veliyev, -a	Velijevs, -a
		Yanikov, -a	Janikovs, -a
		Zeytullayev, -a	Zeitullajevs, -a

100 izcili ukraiņi

Turpinājumā minētās personas izraudzītas nedēļraksta žurnāla *HB (New Voice)* rīkotā ekspertu aptaujā. Izcilo ukraiņu saraksts publicēts 2022. gada 24. augusta žurnāla numurā, personas sarakstā minētas hronoloģiskā secībā.

Ольга	kņaziene Olha (ap 910–969)
Володимир Великий	Kijivas kņazs Volodimirs I (svētais Kijivas kņazs Volodimirs) (ap 956/958–1015)
Ярослав Мудрий	Kijivas kņazs Jaroslavs (saukts arī Gudrais) (ap 978–1054)
Антоній Печерський	svētais Kijivas Antonijs (svētais Antonijs no Kijivas Alu klostera) (ap 983–1073)
Анна Ярославна	Kijivas Anna (Kijivas kņaze Anna), no 1051. gada Francijas karaliene Anna (ap 1032/1036–ap 1075/1089)
Нестор Літописець	hronists Nestors (ap 1056–1114)
Данило Романович Галицький	Halīcijas-Volīnijas kņazs Danilo, vēlāk Kijivas lielkņazs Danilo, vēlāk Rusu zemes (<i>Regnum Russiae</i>) karalis Danilo (ap 1201/1204–1264)
Костянтин і Костянтин-Василь Острозькі	Kostjantins Ostrozkis (1460–1530) un Kostjantins Vasiļs Ostrozkis (1526–1608), valsts darbinieki, filantropi
Дмитро (Байда) Вишневецький	Dmitro (saukts arī Baida) Višneveckis (ap 1517–ap 1563/1564), magnāts, kozaku hetmanis
Іван Федоров	Ivans Fedorovs (ap 1510–1583), grāmatizdevējs
Памво Беринда	Pamvo Berinda (ap 1550/1570–1632), grāmatizdevējs
Петро Конашевич-Сагайдачний	Petro Sahaidačnijs, kopš 2011. gada svētais hetmanis Petro (ap 1577–1622), kozaku hetmanis un otamans, sekmīgs karotājs ar Osmaņu Impēriju un Krievijas Impēriju

Богдан Хмельницький	Bohdans Hmeļnickis (1595–1657), karavadonis un diplomāts, Kozaku valsts dibinātājs un pirmais hetmanis
Петро Могила	Petro Mohila, kopš 1996. gada svētais Kijivas un Halīcijas bīskaps Petro (1596–1647)
Іван Мазепа	Ivans Mazepa (1639–1709), karavadonis, politiķis un Zaporižjas karaspēka, vēlāk Kozaku valsts, hetmanis
Пилип Орлик	Pilips Orliks (1672–1742), kozaku hetmanis, diplomāts, ukraiņu pirmās Konstitūcijas (1710) autors
Феофан Прокопович	Feofans Prokopovičs (1681–1736), arhibīskaps, teologs un impērijas ideologs
Петро Калнишевський	Petro Kalniševskis (ap 1690/1691–1803), kiša otamans
Григорій Сковорода	Hrihorijs Skovoroda (1722–1794), filozofs, teologs un dzejnieks
Кирило Розумовський	Kirilo Rozumovskis (1728–1803), pēdējais Zaporižjas kozaku hetmanis, pēc tam Krievijas Impērijas feldmaršals
Максим Березовський	Maksims Berezovskis (1745–1777), komponists
Дмитро Бортнянський	Dmitro Bortņanskis (1751–1825), komponists
Іван Котляревський	Ivans Kotļarevskis (1769–1838), literatūras klasiķis
Микола Гоголь	Mikola Hohoļs (1809–1852), rakstnieks (pēc krievu tradīcijas – Nikolajs Gogolis)
Микола Пирогов	Mikola Pirohovs (1810–1881), ķirurgs
Тарас Шевченко	Tarass Ševčenko (1814–1861), dzejnieks un nacionālais varonis
Микола Костомаров	Mikola Kostomarovs (1817–1885), vēsturnieks un etnogrāfs
Нікола Терещенко	Ņikola Tereščenko (1819–1903), uzņēmējs, mecenāts

Марко Вовчок	Marko Vovčoks (1833–1907), rakstniece
Михайло Драгоманов	Mihailo Drahomanovs (1841–1895), vēsturnieks, filozofs un politisks aktīvis
Микола Лисенко	Mikola Lisenko (1842–1912), komponists un etnomuzikologs
Іван Пулюй	Ivans Puļujš (1845–1918), fiziķis un elektrotehniķis, izgudrotājs un Bībeles tulkotājs
Ілля Мечников	Iļļa Mečnikovs (1845–1916), salīdzinošās patoloģijas, evolucionārās embrioloģijas, imunoloģijas un mikrobioloģijas pamatlicējs, Nobela prēmijas laureāts
Богдан і Варвара Ханенки	Bohdans Hanenko (1849–1917) un Varvara Hanenko (1852–1922), mecenāti
Марія Заньковецька	Marija Zaņkovecka (1854–1934), aktrise
Іван Франко	Ivans Franko (1856–1916), dzejnieks, rakstnieks un dramaturgs, tulkotājs, publicists un politisks aktīvis
Шолом-Алейхем	Šoloms Aleihems (1859–1916), rakstnieks
Володимир Вернадський	Volodimirs Vernadskis (1863–1945), zinātnieks, filozofs, pirmais Ukrainas Zinātņu akadēmijas prezidents
Владислав Городецький	Vladislavs Horodeckis (1863–1930), arhitekts
Михайло Коцюбинський	Mihailo Kocjubinskis (1864–1913), rakstnieks un politisks aktīvis
Андрей Шептицький	Andrejs Šeptickis (1865–1944), Ukrainas Grieķu katoļu baznīcas metropolīts un politiķis
Михайло Грушевський	Mihailo Hruševskis (1866–1934), vēsturnieks, politisks aktīvis un publicists
Євген Патон	Jevhens Patons (1870–1953), metāltehnoloģiju un tiltu būves teorētiķis
Агатангел Кримський	Ahatanhels Krimskis (1871–1942), valodnieks un rakstnieks, Ukrainas Zinātņu akadēmijas loceklis

Леся Українка	Lesja Ukrainka (1871–1913), dzejniece un tulkotāja, aktiviste, feministe un sociāldemokrāte
Іван Пiддубний	Ivans Piddubnijs (1871–1949), cīkstonis
Соломiя Крушельницька	Solomija Krušeļnicka (1872–1952), operdziedātāja
Павло Скоропадський	Pavlo Skoropadskis (1873–1945), ģenerālis un politiķis, Ukrainas valsts hetmanis
Казимир Малевич	Kazimirs Malevičs (1879–1935), gleznotājs
Симон Петлюра	Simons Peļjura (1879–1926), politiķis, publicists, Ukrainas Bruņoto spēku veidotājs un vēlāk virspavēlnieks, Ukrainas Tautas Republikas Direktorijas priekšsēdētājs
Володимир Винниченко	Volodimirs Vinničenko (1880–1951), rakstnieks un politiķis
Олександр Богомолець	Oleksandrs Bohomolecs (1881–1946), patofiziologs
Михайло Бойчук	Mihailo Boičuks (1882–1937), gleznotājs
Георгій Нарбут	Heorhijš Narbutš (1886–1920), ilustrators un lietišķais grafiķis, naudaszīmju, prečuzīmju, pastmarku un valsts zīmoga dizaina autors
Лесь Курбас	Less Kurbass (1887–1937), teātra režisors, aktieris
Олександр Архипенко	Oleksandrs Arhipenko (1887–1964), tēlnieks
Ігор Сікорський	Ihors Sikorskis (1889–1972), aviokonstruktors
Микола Зеров	Mikola Zerovs (1890–1937), dzejnieks, atdzejojātājs un publicists
Євген Коновалець	Jevhens Konovalecs (1891–1938), politiķis, ukraiņu armijas komandieris, Ukraiņu nacionālistu organizācijas (OUN) dibinātājs
Віра Холодна	Vira Holodna (1893–1919), aktrise
Олександр Довженко	Oleksandrs Dovženko (1894–1956), kinorežisors, rakstnieks

Вільгельм Франц Габсбург-Лотаринзький (Василь Вишиваний)	Austrijas erchercogs Vilhelms Francs fon Hābsburgs-Lotringens (<i>arī</i> Vasiļs Višivanijs) (1895–1948vai 1954), politiķis, Sičas strēlnieku pulkvedis, dzejnieks, vēlāk spiegs
Юрій Кондратюк	Jurijs Kondratjuks (1897–1942), inženieris un astronautikas teorētiķis
Олена Казимирчак-Полонська	Olena Kazimirčaka-Polonska (1902–1992), astronome
Серж Лифар	Seržs Lifars (1905–1986), baletdejojātājs, horeogrāfs
Олег Антонов	Olehs Antonovs (1906–1984), aviokonstruktors
Олена Теліга	Olena Teļiha (1906–1942), dzejniece, Ukrainu nacionālistu organizācijas (<i>OUN</i>) aktīviste
Сергій Корольов	Serhijs Koroļovs (1907–1966), inženieris, praktiskās astronautikas pamatlicējs
Роман Шухевич	Romans Šuhevičs (1907–1950), militārs un politisks līderis, Ukrainu pretestības armijas ģenerālhорунژیjs, neatkarības cīnītājs
Степан Бандера	Stepans Bandera (1909–1959), politisks aktīvists, nacionālistiskās kustības ideologs un teorētiķis, Ukrainu nacionālistu organizācijas (<i>OUN</i>) vēlēts līderis, neatkarības cīnītājs
Марія Примаченко	Marija Primačenko (1909–1997), gleznotāja
Микола Амосов	Mikola Amosovs (1913–2002), kardioloģis
Віктор Глушков	Viktors Hluškovs (1923–1982), matemātiķis un kibernetiķis
Богдан Гаврилишин	Bohdans Havrilišins (1926–2016), ekonomists
Леонід Биков	Leonids Bikovs (1928–1979), aktieris, režisors
Ліна Костенко	Ļina Kostenko (1930), dzejniece un disidente
Мирослав Попович	Miroslavs Popovičs (1930–2018), filozofs
Анатолій Солов'яненко	Anatolijs Solovjanenko (1932–1999), operdziedātājs

Любомир Гузар	Ļubomirs Huzars (1933–2017), Ukrainas Grieķu katoļu baznīcas patriarhs, katoļu baznīcas kardināls un morāla autoritāte
Кіра Муратова	Kira Muratova (1934–2018), kinorežisore
Вадим Гетьман	Vadims Hetmans (1935–1998), finansists
Валентин Сильвестров	Valentins Silvestrovs (1937), komponists
В'ячеслав Чорновіл	Vjačeslavs Čornovils (1937–1999), disidents, publicists un politisks aktīvis, neatkarības pasludināšanas iniciators, politiķis
Василь Стус	Vasiļs Stuss (1938–1985), dzejnieks un disidents
Валерій Лобановський	Valerijs Lobanovskis (1939–2002), futbola treneris
Борис Баранов	Boriss Baranovs (1940–2005), Čornobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidētājs
Іван Миколайчук	Ivans Mikolaičuks (1941–1987), aktieris un režisors
Богдан Ступка	Bohdans Stupka (1941–2012), aktieris
Мустафа Джемілев	Mustafa Džemiļevs (1943), Krimas tatāru nacionālās kustības līderis
В'ячеслав Брюховецький	Vjačeslavs Brjuhoveckis (1947), pedagogs
Володимир Івасюк	Volodimirs Ivasjuks (1949–1979), komponists, multiinstrumentālists un dzejnieks
Ірина Бекешкіна	Irina Bekeškina (1952–2020), socioloģe
Борис Гудзяк	Boriss Gudzjaks (1960), Ukrainas Grieķu katoļu baznīcas arhibīskaps, Ukrainas Katoļu universitātes prezidents, aktīvis
Олександр Ройтбурд	Oleksandrs Roitburds (1961–2021), mākslinieks
Сергій Бубка	Serhijs Bubka (1963), vieglatlēts, kārtslēcējs
Віталій і Володимир Клички	Vitalijs Kličko (1971), bokseris, Kijivas mērs (kopš 2014), un Volodimirs Kličko (1976), bokseris

Валерій Залужний	Valerijs Zalužnijs (1973), Ukrainas Bruņoto spēku virspavēlnieks
Сергій Жадан	Serhijs Žadans (1974), dzejnieks, prozaīķis, aktivists
Олег Сенцов	Olehs Sencovs (1976), režisors
Володимир Зеленський	Volodimirs Zelenskis (1978), Ukrainas prezidents, politiķis
Захисники <i>Азовстали</i>	rūpnīcas <i>Azovstaļ</i> (<i>Азовсталь</i>) aizstāvji (2022), militārpersonas

Izmantotā literatūra

Jankowski, H. *A Historical-Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea*. Leiden, Boston : Brill, 2006.

Krievu īpašvārdu pareizrakstība un pareizrūna latviešu valodā. 2., papildinātais izdevums. Sast. R. Grabis un T. Porīte. Rīga : Zinātne, 1993. 289 lpp.

Latviešu valodas gramatika. 2. izdevums. Sag. D. Nītiņas un J. Grigorjeva vadībā. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015. 1024 lpp.

Lielais pasaules atlants. Galv. red. J. Turlajs. Rīga : Jāņa sēta, 2008. 512 lpp.

Norādījumi par citvalodu īpašvārdu pareizrakstību un pareizrūnu latviešu literārajā valodā. Bulgāru valodas īpašvārdi. Sast. E. Tjarve. Rīga : Zinātne, 1978. 254 lpp.

Norādījumi par citvalodu īpašvārdu pareizrakstību un pareizrūnu latviešu literārajā valodā. Krievu valodas īpašvārdi. Sast. R. Grabis un T. Porīte. Rīga : Zinātne, 1966. 270 lpp.

Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju [tiešsaiste]. Ministru kabineta noteikumi Nr. 114. Pieņemti 2004. gada 2. martā. Pieejams: <https://ej.uz/MK114>

Özenbaşlı, E. *Qırımlarnıñ şahsiy adları. Liçniye imena Krimtsev. Slovar*. Simferopol : Dolâ, 2012.

Par Ukrainas nacionālās traģēdijas nosaukuma atveidi latviešu valodā [tiešsaiste]. Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas lēmums Nr. 1-15/2. *Latvijas Vēstnesis*, 13.02.2023., Nr. 31. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2023/31.11>

Par Ukrainas nacionālās valūtas nosaukuma atveides maiņu latviešu valodā [tiešsaiste]. Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas lēmums Nr. 1-15/1. *Latvijas Vēstnesis*, 13.02.2023., Nr. 31. Pieejams: <https://ej.uz/hrivna>

- Placinska, A. *Portugāļu īpašvārdu atveide latviešu valodā*. Ieteikumi. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2015. 176 lpp.
- Rašmeiere, L. *Ieteikumi turku personvārdu atveidei latviešu valodā*. Kons. U. Bērziņš. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 1997. 8 lpp.
- Shevelov, G. Y. Evolution of the Ukrainian Literary Language. *Rethinking Ukrainian History*. Ed. I. Edited by L. Rudnytsky, J.-P. Himka. Edmonton: The Canadian Institute of Ukrainian Studies, The University of Alberta, 1981, p. 216–231.
- Staltmane, V. *Poļu īpašvārdu pareizrakstība un pareizrūna latviešu valodā*. 2., papildinātais izdevums. Red. un pap. I. Birzvalka. Rīga: Zinātne, 1998. 92 lpp.
- Šūmane, M. Austrumu tautu īpašvārdu struktūra un transkribēšana. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 5. laidziens. Rīga: Liesma, 1969, 199.–207. lpp.
- Бовгиря, А. „Язык козацький”: мова як ознака ідентичності в Гетьманщині (друга половина XVII–XVIII ст.). *Український історичний журнал*. No. 6. Інститут історії України НАН України: 2020, стр. 45–46.
- Бушаков, В. А. *Лексичний склад історичної топонімії Криму*. Київ: НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського, 2003. 317 стр.
- Железняк, І. М., Корепанова, А. П., Масенко, Л. Т. та ін. *Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках*. АН УРСР, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1981. 262 стр.
- Забужко О. С. *Як рубали вишневий сад, або Довга дорога з Бад-Емса*. Київ: Комора, 2021. 90 стр.
- Ковалів, П. *Основи формування української мови в порівнянні з іншими східнослов'янськими мовами*. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: Записки товариства імені Шевченка. Т. 168: Львів: Накладом Т-ва імені Шевченка. [б.в.], 1958. 240 стр.
- Крижанівська, О. І. *Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматика*: навч. посіб. Київ: видавничий центр „Академія”, 2010. 248 стр.

Масенко, Л. Т. *Українські імена і прізвища*. Київ: товариство „Знання” УРСР, 1990. 47 стр.

Михальчук, О. І. Українське прізвище як об’єкт лінгвоохоронних заходів. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства = Current issues of linguistics and translation studies*. Зб. наук. пр. / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький: ХмЦНІІ, 2013, стр. 136–146.

Німчук, В. В. *Давньоруська спадщина в лексичі української мови*. АН України, Ін-т укр. мови. Київ: Наук. думка, 1992. 412 стр.

Осташ, Л. Н., Осташ, Р. І. Індекс власних особових імен. *Реєстр війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту*. Упорядн. О. В. Тодійчук (гол. упорядн.), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода. Київ: Наукова думка, 1995. 592 стр.

Редько, Ю. К. *Довідник українських прізвищ*. Київ: Рад. шк., 1968. 253 стр.

Скрипник, Л. Г., Дзятківська, Н. П. *Власні імена людей: слов.-довід*. НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. 3-тє вид., випр. Київ: Наук. думка, 2005. 334 стр.

Словник власних імен людей. Ред. С. П. Левченко. Третє видання. Київ: Наукова думка, 1967.

Словник гідронімів України. АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Укр. ономаст. коміс.; уклад.: І. М. Железняк [та ін.]; редкол.: К. К. Цілуйко (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1979. 779 стр.

Сушко, Р., Левицький, М. Й. *Хроніка нищення української мови: від доби Романових до сьогодні*. 4-тє вид., вип. і допов. Київ, 2012. 79 стр.

Тищенко, К. М. Всеслов’янські складники української мови. *Мандрівець*, 3 (2010), стр. 65–75.

Тищенко К. М. Правда про походження української мови. *Український Тиждень*, 39 (256), 28.09.–4.10.2012.

Худайбердиева (Аширгельди-гизи), О. А. Деякі особливості сучасної кримсько-татарської антропонімії. *Етнічна культура в глобалізованому світі*. Одеса, 2013, стр. 196–206.

Чучка, П. *Слов'янські особові імена українців*. Історико-етимологічний словник. Ужгород : ДВНЗ „Ужгородський національний університет”, 2011. 428 стр.

Шевельов, Ю. *Вибрані праці : у 2 кн.* Упоряд. І. Дзюба. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 1152 стр.

Шевельов, Ю. *Історична фонологія української мови*. Пер. з англ. Канад. ін-т укр. студій, Схід. ін-т українознав. ім. Ковальських, Харків. іст.-філол. т-во. Харків : Акта, 2002. 1054 стр.

Шевельов, Ю. *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941) : стан і статус*. Чернівці : Рута, 1998. 207 стр.

Янко, М. *Топонімічний словник України: словник-довідник*. Міжнар. фонд „Відродження”. Київ : Знання, 1998. 428 стр.

Tiešsaistes resursi

Kārļa Mīlenbaha un Jāņa Endzelīna „Latviešu valodas vārdnīca”:

<http://www.tezaurs.lv/mev/>

Krimas tatāru-krievu vārdnīca:

<http://medeniye.org/lugat>

„Latviešu literārās valodas vārdnīca”:

<http://tezaurs.lv/llvv/>

Latvijas personvārdu datubāze:

<https://personvardi.pmlp.gov.lv>

Ukrainas hromadu saraksts:

<https://decentralization.gov.ua/newgromada>

Ukrainas personvārdu izplatības datubāze:

<https://ridni.org/forename/>

Ukrainas uzvārdu izplatības datubāze:

<https://ridni.org/karta/>

Ukraiņu valodas uzsvāru datubāze:

<https://slovnyk.ua/nagolos.php>

Vārdu izrunas datubāze:

<https://forvo.com>

Saīsinājumi

dat.	datīvs
ģen.	ģenitīvs
IPA	<i>International Phonetic Alphabet</i> , starptautiskais fonētiskais alfabēts
kr.	krievu
lat.	latīņu
lok.	lokātīvs
nelok.	nelokāms
nom.	nominatīvs
pv	personvārds
siev. dz.	sieviešu dzimte
sk.	skatīt
ukr.	ukraiņu
vīr. dz.	vīriešu dzimte

Hansons, A., Poļakova, M.
Ukraiņu īpašvārdu atveide latviešu valodā. Ieteikumi.
Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2023. 192 lpp.

Latviešu valodas aģentūra
Meistaru iela 10-401, Rīga, LV-1050
www.valoda.lv

Iespiests SIA „Dardedze hologrāfija”